

'Idrott åt alla' i en förtätad och exploaterad storstad

- Breddidrottens anläggningar och intressenter i Stockholms stad 1985-2014

Forskningsrapport av Paul Sjöblom

FoU-rapporter

2013:1 Regionala idrottsanläggningar – Kartläggning och förslag till prioriteringar i Stockholms län

2015:1 ”Idrott åt alla” i en förtätad och exploaterad storstad – Breddidrottens anläggningar och intressenter i Stockholms stad 1985-2014

Förord

Få frågor väcker så mycket engagemang i idrottsrörelsen som anläggningar, eller snarare den upplevda bristen på anläggningar i Stockholmsområdet. Upplevelser räcker dock inte, det är fakta som behövs. Därför anlidade vi forskaren och historikern Paul Sjöblom, Stockholms Universitet, för att upprätta en rapport om anläggningssituationen i Stockholm i dag.

Sjöblom har tidigare författat rapporten *Regionala Idrottsanläggningar*, utgiven 2013. I den rapporten gjordes en kartläggning och Sjöblom gjorde också förslag till prioriteringar. Denna rapport ger en bakgrund som går tillbaka till 1985. Paul Sjöblom granskar förslag, beslut och hur olika politiska ideologier påverkat processen. Det ökar vår gemensamma förståelse till varför vi befinner oss där vi är. Sjöblom har också jämfört Stockholm med Göteborg och Malmö samt gjort en internationell utblick och studerat anläggningssituationen i Köpenhamn och Oslo.

Med rapporten som grund kan vi konstatera att Stockholmsområdet ligger efter på anläggningsområdet. En redan svår situation riskerar att förvärras ytterligare då Stockholmsregionen beräknas växa från knappt två miljoner invånare 2010 till cirka 2,5 miljoner invånare 2050. Det är skälet till att stora delar av idrottsrörelsen står bakom visionen ”Bygg ikapp! Bygg i takt!”

Att nå visionen kommer att ställa stora krav på samtliga intressenter; politiker, tjänstemän, byggherrar och inte minst idrottsrörelsen i Stockholm. Stockholmsidrotten hoppas att rapporten ska bidra till att fler förstår hur situationen gällande idrottsanläggningar ser ut. Det leder förhoppningsvis till att vi blir fler som vill och kan samverka och att vi blir fler som vill vara med och utveckla kompetensen i frågan. Det kommer att leda till förbättrade förutsättningar för invånarna och idrotten i Stockholmsregionen.

Peter Larsson
Ordförande Stockholmsidrotten

Förord av författaren

Föreliggande rapport har tillkommit med ekonomiskt stöd från Stockholms Idrottsförbund och Centrum för idrottsforskning. Jag vill passa på att tacka dessa forskningsintressenter inte bara för stödet denna gång, utan för upprepade stöd som bidragit till min forskning om idrottens föreningar och anläggningar på kommunal nivå. Det finns fler som bör tackas: Min mångårig kollega Josef Fahlén, för god samverkan och insiktsfulla kommentarer bland annat i samband med denna rapports tillkomst, mina Skandinaviska kollegor (återfinns i rapporten), som bidragit med erfarenheter kring sina respektive länders förhållanden avseende breddidrottsanläggningsutvecklingen, och min 7-åriga dotter Elvira, som när det under sommaren gick lite trögt spände ögonen i mig och sa: ”jobba på, pappa – idrott är viktigt! ”. Jag hoppas naturligtvis på mer stöd och fler projekt framöver. Alltjämt återstår mycket att analysera, jämföra och förstå på kommunal nivå när det gäller den svenska idrottsmodellen, med sina förhoppningar om att åstadkomma en ”idrott åt alla”. Inte minst, tror jag, gäller det att lyssna till vad olika aktörer tänker och tycker – det vill säga att ställa den praktiska forskningen i centrum.

Paul Sjöblom

Innehållsförteckning

Introduktion.....	8
Inriktning och avgränsning	11
Metod.....	14
Disposition.....	15
Kartläggning: Offentligt idrottsstöd, befintlig anläggningsstruktur, utbud och efterfrågan på breddidrottsanläggningar, och utvecklingstrender och processer	16
Sammanfattning och analys: Offentligt idrottsstöd, befintlig anläggningsstruktur, utbud och efterfrågan på breddidrottsanläggningar och utvecklingstrender och processer	23
Historik: Stockholms stads idrottspolitik med fokus på breddidrottsanläggningar, 1985-2014.....	25
Sammanfattning och analys: Stockholm stads idrottspolitik med fokus på breddidrottsanläggningar, 1985-2014.....	38
Aktörer och intressen: Perspektiv på breddidrottens yt- och anläggningsbrist i Stockholms stad	42
Sveriges kommuner och landsting.....	42
Stockholms stad: Idrottsförvaltningen.....	45
Den Riksdrottsförbundsledda idrottsrörelsen – RF och Stockholms Idrottsförbund	53
Sammanfattning och analys: Perspektiv på breddidrottens yt- och anläggningsbrist i Stockholms stad	56
Den idrottsliga vardagen: Idrotter, föreningar och utövare på Norrmalm, Södermalm och i Hässelby-Vällingby.....	63
Norrmalm	64
Södermalm	68
Hässelby-Vällingby	72

Sammanfattning och analys: Idrotter, föreningar och utövare på Norrmalm, Södermalm och i Hässelby-Vällingby.....	77
Nordisk komparation: Omvärldsutblick och jämförelser avseende några utvalda storstäders idrottspolitik med fokus på breddidrottsanläggningar.....	79
Sammanfattning och analys: Omvärldsutblick och jämförelser avseende några utvalda storstäders idrottspolitik med fokus på breddidrottsanläggningar.....	84
Avslutande analys och diskussion: ”Idrott åt alla” i en förtätad och exploaterad storstad	86
Käll- och litteraturförteckning	94
Arkivmaterial	94
Enkät svar	94
Intervjuer	94
Konferenser och hearings.....	94
Mailväxlingar	95
Litteratur.....	95
Tidningar och tidskrifter.....	105
Websidor.....	105
Bilaga 1: Enkätfrågor	108
Bilaga 2: Intervjufrågor	109

Introduktion

Vid sidan om många idrottsföreningar med frivilliga, passionerade ledare brukar många och tillgängliga idrottsanläggningar (här definierade som anlagda idrottsytor plus biytor såsom omklädningsrum och förråd med mera) användas som den viktigaste förklaringen till en framgångsrik svensk/nordisk idrottsmodell, med en stor andel fysiskt aktiva medborgare.¹ I Sverige har framför allt kommunerna bidragit till att under efterkrigstiden bygga ut en väl spridd och differentierad anläggningsstruktur. Under efterdyningarna av de globala ekonomiska kriserna på 1970- och 90-talen avtog emellertid utbyggnadstakten.² På 2000-talet har ytterligare en rad faktorer bidragit till att inte minst Stockholm halkat efter, och detta trots att stadens ekonomi har stärkts. Idag går det 900 000 invånare på 450 offentliga idrottsanläggningar i Stockholms stad.³ Samtidigt har huvudstaden bland landets högsta kommunala skatteinkomster.⁴ ”Bygg i kapp, bygg i takt!”, skanderar idrottsrörelsen.⁵

Befolkningsstillväxten i Stockholmsregionen är minst sagt stor; överlägset störst i landet. Enligt den regionala utvecklingsplanen, RUF 2010, förväntas antalet invånare i Stockholms län på grund av födelsenettet, immigrationen och inrikes omflyttningar (i fallande skala) öka från drygt 2 miljoner år 2010 till 2,5 miljoner år 2050 – en ökning på omkring 20 000 invånare årligen, varav flertalet är barn och ungdomar, bara i Stockholms stad.⁶ Samtidigt är visionen från de styrande politikerna storslagen: Regionen ska bli Europas mest attraktiva storstadsregion.⁷ Detta ställer naturligtvis stora krav på infrastrukturen, också då det gäller idrottsanläggningar och andra idrottsmiljöer,

det vill säga på anlagda eller anvisade platser för någon form av idrott, här samfällt benämnda som idrottsfaciliteter.

I jämförelse med Göteborg och Malmö har anläggningstätheten i Stockholms stad, uttryckt i m² idrottsyta/invånare, generellt sett minskat under de senaste 10-15 åren. I alla fall om man får tro statistik framtagen av idrottsrörelsen och i media.⁸ Med tanke på befolkningstillväxten, den fortsatt ökande fysiska aktiviteten bland invånarna samt de stigande drifts- och underhållskostnaderna av det redan befintliga anläggningsutbudet så ter sig inte heller framtiden vidare ljus. Investerings-takten avtar och anläggningar avvecklas på flera håll i huvudstaden. Förtätningen, det vill säga nybyggnationen inom befintlig bebyggelse, och den förändrade markanvändningen i samband med utförsäljning av kommunal mark och exploatering för bostäder och affärsytor, bidrar också till att försämra möjligheterna till att behålla och skapa nya idrottsfaciliteter.⁹

En del av problemet är förmodligen att det idag inte finns något krav i Plan- och bygglagen på utrymme specifikt för idrott, det vill säga i den lag som reglerar den fysiska samhällsplaneringen och där kommunerna har ett huvudansvar (enligt det så kallade planmonopolet) för att ta fram översikts- och detaljplaner.¹⁰ Men det handlar nog inte bara om formell lagstiftning; om hindrande strukturer. Det handlar, kan vi anta, även om ointresse,

1 Bairner, 2010; Bergsgard & Norberg, 2010; Ibsen, 2002; Nielsen, 2002; Norberg, 1997; Rafoss & Breivik 2012, s. 19-52; Tangen & Rafoss, 2009.

2 Sjöblom, 2006, s. 485-498.

3 Sjöblom, 2013a.

4 Årsbok för Sveriges kommuner, 2014.

5 Hallar i Stockholm.nu, 2014a.

6 Stockholms läns landsting, 2014.

7 Stockholms stad, 2013a.

8 Berggren, 2014; Hallar i Stockholm.nu, 2014a; b; Hallar i Stockholm.nu, 2013 a; b; c; Riksidrottsförbundet, 2014a; b; "Stockholm halkar efter på anläggningssidan", Fritid & Park i Sverige, nr.4 2005, s.9, 16; Stockholms Idrottsförbund, 2014a.

9 Sjöblom, 2013a.

10 Andersson, 2008; Boverket, 2014. Översiktsplanen omfattar del av eller kommunens hela yta och består i fastslagna politiska strategier för kommunens fysiska utveckling. Den antas i kommunfullmäktige, där den revideras varje ny mandatperiod, är förvaltningsövergripande och vägledande för beslut – men inte juridiskt bindande. Detaljplanen styr projekt på områdes eller fastighetsnivå. Den inbegriper detaljer om tillgänglighet och utformning för att nå de övergripande målen i översiktsplanen, och den är juridiskt bindande. Se vidare Andersson, 2008.

värderingar och prioriteringar gjorda av olika makthavare.

Till viss del ersätts/kompletteras det offentliga idrottsfacilitetsutbudet med ett privat, men där visar forskningen att kommersiella intressen i stor utsträckning styr och att kommunerna via delägande, partnerskapslösningar och kontraktskrivningar bara delvis har inflytande och kan tillgodose målsättningarna om att skapa idrottsmöjligheter för alla invånare. Näringslivet är främst intresserade av anläggningar och miljöer som kan ge framtida ekonomisk vinst, vilket knappast gynnar alla idrotter och utövarkategorier.¹¹

Tillgången till idrottsfaciliteter är i detta sammanhang dessutom bara en aspekt. Den faktiska tillgängligheten är en annan. Antalet anläggningar och miljöer säger inget om vilka utövarkategorier som har möjlighet att utnyttja dem. Här har forskningen visat att den geografiska närheten kan vara avgörande, i synnerhet om kommunikationerna är bristfälliga och om familjen saknar bil. Avgörande är även faciliteternas utformning. Till exempel gäller det inriktningen på idrottsytorna, det vill säga om de är anpassade för flera idrotter och grenar, för elit och/eller bredd och så vidare. Det gäller också utformningen av anläggningarna, det vill säga om de är handikappanpassade, om de upplevs som trygga så att även kvinnor och äldre vill utnyttja dem och om de är skapta för inom- eller utomhusidrott, etcetera. Betydelsefullt för tillgängligheten är självfallet även vad det kostar att bruka faciliteterna, och om, och i så fall när, det finns tider att göra det på.¹²

Det är här den offentliga idrottspolitiken, och då i synnerhet på kommunal nivå, blir betydelsefull. Hur facilitetsstrukturen ser ut och förändras över tid när det gäller invånarnas tillgång och tillgänglighet är till stor del avhängigt lokalpolitiska beslut. Tidigare forskning har visat att den historiskt snabba offentliga utbyggnaden under 1950-, 60-

och 70-talen medförde en hög anläggningstäthet per invånare i Sverige jämfört med många andra länder. Samtidigt framgår också att investeringsprioriteringar och bidrags- och subventionssystem gynnade vissa idrotter, förbund, föreningar och utövare mer än andra. Satsningarna har huvudsakligen präglats av tradition och ekonomisk pragmatism. Grenar och klubbar med stark lokal förankring har fått mest resurser, och i synnerhet har det gällt stora konkurrensinriktade lagbollsporter utövade inom större idrottsföreningar och främst av män. De stora kommunala investeringarna har huvudsakligen gjorts vid de tillfällen då kommunerna har haft pengar över, eftersom idrott inte är någon obligatorisk verksamhet utan något kommunerna i princip själva väljer om de vill stödja och, i så fall, i vilken omfattning.¹³

Under senare decennier har också specifika motprestationer från idrottsrörelsen visat sig vara viktiga för möjligheten att få nya anläggningar uppförda eller renoverade. Så kallade partnerskapslösningar, där en eller flera föreningar på olika sätt samverkar med kommunen och ofta även med näringslivet avseende uppförande, ägande och/eller drift, har blivit allt vanligare. Detta är också något som har gynnat förbund och klubbar med stora resurser.¹⁴

Ytterligare en ny förutsättning för idrottsrörelsens förhållande till de lokala myndigheterna är att marknadsföringen av kommunen har uppfattats som allt viktigare. I detta PR-avseende har idrotten och dess faciliteter kommit att spela en större roll över tid. Även detta verkar ha gynnat vissa idrottsintressenter mer än andra. Framför allt de som kommunen anser har haft "PR-potential".¹⁵

I föreliggande studie står idrottens anläggningar i Stockholms stad i fokus. Mer specifikt ska stockholmarnas tillgång och tillgänglighet till bredd-

11 Sjöblom & Fahlén, 2008.

12 Book, 2007; Augustsson, Stråhlman, Patriksson & Wagnsson, 2010.

13 Sjöblom, 2006, s. 498-508; 2007.

14 Sjöblom & Fahlén, 2012; Norberg, 2011; Sjöblom & Fahlén 2010.

15 Andersson, 2008; Book, 2008; Book & Carlsson, 2008; Carlsson, 2008; Carlsson & Normark, 2008; Gratton & Henry, 2001; Normark, 2008; Schimmel, 2001; Sjöblom, 2013b.

idrottsanläggningar, det vill säga till anlagda ytor och biutor som är populära bland många, förhållas till samhällsutvecklingen i stort och till den idrotts- och anläggningspolitiska utvecklingen specifikt.

Inriktning och avgränsning

Generellt används begreppet ”idrott” i bred bemärkelse i denna studie, och inkluderar allt det som de granskade aktörerna själva betraktar som just idrott. Det är deras intressen som undersöks – och därmed vad de väljer att betrakta som idrottsliga respektive icke idrottsliga verksamheter, eller som bra och dålig idrott i olika bemärkelser. I framställningen förekommer också samlingsnamn för skilda typer av idrotter. Det framgår av sammanhanget vad som avses med kategoriseringarna. En distinktion som genomgående förekommer är dock den mellan hälsoinriktad idrott, med eller utan tävlingsinslag, och konkurrensinriktad tävlingsidrott. Denna kategorisering sammanfattar huvuddragen, som jag ser det, inom merparten av den föreningsidrott som bedrivs och understöds av kommunen. Inom den Riksidrottsförbundsleda idrotten står vanligtvis tävlingsmomentet i fokus. Det är ett moment som i olika grad inkluderar såväl lek och motion som prestation. En skillnad i mina ögon är, att i den hälsoinriktade tävlingsidrotten prioriteras oftare leken och motionen före prestationen medan det omvända gäller i den konkurrensinriktade tävlingsidrotten.

Med idrottspolitik avses den offentliga maktens principer, målsättningar, strategier och aktiviteter för att styra inom idrottens politikområde.¹⁶ I föreliggande studie är Stockholms stad, det vill säga Stockholms kommun, studieobjekt. I Stockholms stad utövas politiken genom Stockholms kommunfullmäktige, som består av 101 ledamöter vilka sammanträder i Stockholms stadshus. Stadens centrala politiska ledning finns i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och borgarrådsberedningen. Den sistnämnda består av borgarråden och fungerar som ett arbetsutskott för kommunstyrelsen. Finansborgarrådet är ordförande i kommunstyrelsen och därmed kommunens politiske

ledare. Stadsbyggnads- och idrottsborgarrådet ansvarar för idrottsfrågorna.¹⁷

Utöver en generell undersökning av Stockholms stads idrotts- och anläggningspolitik och dess förhållande till medborgarna granskas tre stadsdelar lite mer utförligt: Norrmalm, Södermalm och Hässelby-Vällingby. Områdena är valda därför att de genomgår förtätning och därmed har, eller troligtvis kommer att få, idrottsfacilitetsbrist. De är också valda för att de är representativa för olika delar av staden avseende socioekonomiska förhållanden: innerstad – ytterstad, villa och bostadsrätt – hyreshus, låg andel utlandsfödda – hög andel utlandsfödda. Norrmalm och Södermalm representerar det förstnämnda ledet, Hässelby-Vällingby det sistnämnda.¹⁸

Det är idrottsanläggningar för några av de största idrotterna i riket sett till antal utövare och aktivitetsfrekvens som står i centrum:

- Sporthallar
- Ishallar
- Skolidrottssalar
- Simhallar
- Friidrottsanläggningar

Idrotterna är plockade från tio-i-topplistan avseende storleken på det Lokala aktivitetsstödet i Stockholms stad (det vill säga det största kommunala direktriktade ekonomiska föreningsbidraget): innebandy, basket, handboll, ishockey, konståkning, gymnastik, simning och friidrott.¹⁹ Här ryms således lagidrotter och individuella idrotter,

¹⁷ Wikipedia, 2014.

¹⁸ Statistisk årsbok för Stockholm, 2014; Statistisk årsbok för Sverige, 2014.

¹⁹ Tyvärr är inte fotbollen med, som ligger först och är överlägset störst, eftersom inga svar inkom från de fotbollsklubbar som tillfrågades. Däremot förekommer fotbollens anläggningar, det vill säga idrottsplatser och konstgräsplaner, flitigt i mötesprotokoll och diskussioner varför de behandlas och analyseras i de allmänna genomgångarna.

¹⁶ Svenska Akademiens Ordbok, 2014.

idrotter med många kvinnor liksom idrotter med många män, idrotter med låg andel utlandsfödda och idrotter med hög andel utlandsfödda, idrotter som är förhållandevis dyra att utöva och idrotter som är förhållandevis billiga att utöva, och idrotter som varit stora länge och idrotter som nu expanderar snabbt. För handbollen och basketen råder ett 50/50 förhållande avseende andelen män och kvinnor bland medlemmarna, medan innebandyn utgörs till omkring ¼ av kvinnliga medlemmar och ishockeyn har en ännu lägre andel kvinnor. Basketen och innebandyn har en relativt hög andel invandrardomar bland sina medlemmar, medan innebandyn utgör ett exempel på en idrott som har expanderat snabbt under senare decennier. Av de lagidrotter som finns med i specialstudien är ishockeyn överlägset dyrast. Basketen och innebandyn är något mindre än hälften så dyr (för handbollen finns inga siffror att tillgå).

Konståkning, gymnastik, simning och friidrott räknas här till individuella idrotter, även om det också förekommer lagslag i dem. De två förstnämnda har en stor majoritet av kvinnliga medlemmar. I friidrotten är strax över 60 procent av medlemmarna kvinnor, medan det i simningen råder en helt jämn fördelning. När det gäller kostnader är friidrotten och simningen ungefär lika

dyra som innebandyn och basketen, medan gymnastiken ligger betydligt lägre (för konståkningen finns inga siffror att tillgå). Tyvärr har ingen av de individuella idrotterna i specialstudien tidigare undersökts ur en integrationsaspekt.²⁰

I respektive stadsdel har en förening med någon av ovanstående idrotter på verksamhetsrepertoaren (och därmed med förmodat intresse i någon av ovanstående breddidrottsanläggningar) valts ut. Det ger sammanlagt 14 idrottsföreningar. Urvalet har i första hand skett utifrån idrottslyftsprojektet Rekrytera. Idrottslyftet är regeringens extra investering, utöver ordinarie idrottsmedelstillelse, i svensk barn- och ungdomsidrott under åren 2007-2015. I Stockholm har rekrytera-projektet centerats kring föreningar som satsat framför allt på samverkan med grundskolor. Detta i syfte att få fler barn engagerade i idrottsrörelsen och därmed fysiskt aktiva.²¹ Därmed existerar redan upparbetade kanaler till dessa föreningar, och de är väl insatta i rekryteringsfrågor (och anläggningarnas betydelse för rekryteringen). I vissa idrotter och stadsdelar har ”rekrytera-föreningarna” – vid uteblivna svar – ersatts med andra föreningar, som representerar samma typ av idrott och som har upptagningsområde i samma stadsdel.

Tabell 1. Studerade idrottsföreningar			
<i>Idrott</i>	<i>Idrottsförening, Norrmalm</i>	<i>Idrottsförening, Södermalm</i>	<i>Idrottsförening, Hässelby-Vällingby</i>
Hallidrott	KFUM JKS BIK (basket)	IK Bolton (handboll)	Hässelby SK, Innebandy
Isidrott	Östermalms konståkningsklubb	Hammarby IF, Ishockeyförening	Hässelby SK Kälvesta, Hockey
Gymnastik	Solflickornas GK	Solflickornas GK	Brommagymnasterna
Simidrott	Stockholms KK	SK Neptun	Spårvägens SF
Friidrott	Spårvägens FK	Hammarby IF, Friidrott	Hässelby SK, Friidrott

20 Ljunggren, 2013; Riksidrottsförbundet, 2013; 2009a; 2002.

21 Stockholms Idrottsförbund, 2014b.

Samtliga utvalda föreningar är anslutna till Riksidrottsförbundet, RF. Förbundet är paraplyorganisation för merparten av den svenska föreningsidrotten.²² Utgångspunkten för studien tas i RF:s och statens gemensamma motto om en ”idrott åt alla”, här manifesterat i tillgång och tillgänglighet till breddidrottsanläggningar.²³ Perspektivet är huvudsakligen barnens och ungdomarnas, det vill säga de största grupper som RF organiserar och som den offentliga sektorn huvudsakligen avser stödja.²⁴

Frågeställningarna är följande:

- Råder det brist på breddidrottsanläggningar i Stockholms stad?
 - I så fall utifrån vilka parametrar och på vilka kategorier eller typer av anläggningar?
- Vad ligger bakom den eventuella anläggningsbristen?
 - Kan förklaringar hittas i några enskilda aktörgruppers ageranden och/eller i några begränsande strukturer?
- Utifrån den beskrivna problembilden – vilka är lösningsförslagen?
 - Vad behöver göras för att förbättra läget, oavsett om det beskrivs som bra eller dåligt, och råder det konsensus om förbättringsförslagen?

22 Riksidrottsförbundet, 2014c.

23 Riksidrottsförbundet, 2009b.

24 SOU 2008:59.

Metod

Analysdata har samlats in via protokolls- och pressgenomgångar, policydokument, enkäter, mailväxlingar, samtal och intervjuer. I Stockholms stads idrottspolitiska program finns målsättningsarna och riktlinjerna för idrottspolitiken; vad man vill satsa på och hur detta ska uppnås. De konkreta besluten och underlagen för dem hittar man i Stockholms idrottsnämnds protokoll med bilagor. Även de större dagstidningarna har skrivit om idrotts- och anläggningspolitiken utifrån sina intressen. Dessa beskrivningar bidrar dels till att ge kontext till skeendena, dels till att lyfta fram de intresse- och åsiktsbrytningar som har funnits och kanske fortfarande finns.

Enkäter har besvarats av representanter för de utvalda föreningarna (se bilaga 1). Alla dessa är styrelseledamöter. Intervjuer har genomförts med nyckelaktörer. Bland politiker och tjänstemän har borgarrådet och oppositionsborgarrådet i idrottsnämnden intervjuats samt idrottsdirektören och chefen för utvecklingsavdelningen på idrottsförvaltningen. Inom idrottsrörelsen har den idrottspolitiska handläggaren, koordinatören för idrottsanläggningar och idrottsmiljöer på RF samt chefen för Stockholms Idrottsförbund, SIF, intervjuats. Även koordinatören för idrott, fritid och ungdomspolitik på Sveriges kommuner och landskap har intervjuats. Samtliga intervjuer har varit semistrukturerade, vilket innebär att alla frågorna har ställts till alla respondenter och i samma ordning (se bilaga 2), men att de sedan har kompletterats med vidare frågor utifrån de avgivna svaren. Intervjuerna finns bandade hos undertecknad. Utvalda frågor har också diskuterats med Stockholmsidrottens specialdistriktsförbund, det vill säga med företrädarna för respektive förbunds-idrott på regional nivå, under deras gemensamma möte Anläggningsforum, samt med gruppledarna för samtliga partier i idrottsnämnden under en hearing i Fryshuset. Dokumentation från dessa

möten finns både hos undertecknad och hos Stockholms Idrottsförbund.

I analysen får de utvalda representanterna företräda respektive organisations åsikter generellt. Det innebär att det finns en risk för avvikelser, men att denna ändå torde vara liten med tanke på att samtliga är tillsatta som huvudansvariga.

Ett viktigt inslag i studien utgör förslag till problemlösningar. Sådana frågas efter i enkätformulär, intervjuer och samtal. I ett ytterligare försök att komma åt dem har även resultat och slutsatser belysts utifrån tidigare forskning samt jämförts med erfarenheter kring anläggningssituationen i Göteborg, Malmö, Köpenhamn och Oslo. Komparationen med Göteborg och Malmö motiveras just av att dessa är Sveriges näst största respektive tredje största städer. Informationen har inhämtats via samtal med representanter för Västsvenska idrottsförbundet, Skåneidrotten, Göteborgs stad och Malmö stad. Köpenhamnsexemplet motiveras med att det likt Stockholm är en huvudstad i Skandinavien. De skandinaviska länderna har en likartad historia avseende såväl välfärdsstatsutveckling som avseende idrottsrörelse- och idrottspolitisk utveckling.²⁵ Däremot har Danmark, och i synnerhet då Köpenhamn, under senare decennier beträtt en delvis annorlunda anläggningspolitisk väg, där utbyggnaden av offentliga idrottsfaciliteter sker i samverkan mellan politik, forskning och arkitektur.²⁶ Även Oslo är intressant ur jämförelsesynpunkt då anläggningspolitiken och anläggningsutbyggnaden i Norge är mer statligt styrd.²⁷ Avseende Köpenhamn och Oslo inhämtas kunskaper via forskningsgenomgångar och nätverkande med forskarkollegor.

25 Bairner, 2010; Bergsgard & Norberg, 2010; Ibsen, 2002; Nielsen, 2002; Norberg, 1997.

26 Bergsgard & Norberg, 2010; Eichberg 2012, s. 147-210; Eskelund, 2013; Høyer-Kruse, 2013, s. 151-163; Mogensen, 2005; Mortensen, 2004, s. 281-283, 451-459; Wøllekær, 2001.

27 Bergsgard & Norberg, 2010; Eichberg 2012, s. 23-56; Ibsen & Seipel, 2010; Nenseth, Schmidt & Skogheim, 2006; Tangen, 2007.

Disposition

Studien inleds med en kartläggning av kunskapsläget avseende offentligt idrottsstöd i Sverige och Stockholm specifikt. Fokus ligger på anläggningsstrukturens beskaffenhet, på hur stort utbudet och efterfrågan är på olika typer av idrottsanläggningar och på de trender och processer som styr utvecklingen. Redan i denna första del framträder flera nyckelaktörer med intressen och resurser att kunna påverka breddanläggningsutvecklingen. Redan här skymtar också de strukturer som sätter ramarna – men samtidigt även skapar förutsättningar – för utvecklingen.

I nästföljande del görs en historisk genomgång av Stockholms stads idrottspolitik under åren 1985-2014. Det är en period som präglas av stora samhällsomvälvningar vilka även har kommit att påverka facilitetsutvecklingen på olika sätt. Vi behöver veta vilken väg vi har gått, och vilka alternativa val vi har stått inför, för att kunna förstå varför vi befinner oss där vi gör idag och vilka möjliga spår vi kan välja framöver – samt vilka konsekvenser detta kan tänkas få.

I den tredje delstudien behandlas de utkristalliserade nyckelaktörerna, deras organisationer, intressen och strategier för att påverka anläggningsutvecklingen i Stockholms stad. Hur beskrivs utvecklingen av aktörerna själva? Varför handlar man som man gör? Vad har man för möjligheter att påverka?

I delstudie fyra ställs den idrottsliga vardagen i fokus. Vi får möta några av de idrotter, föreningar och utövare som använder breddidrottsanläggningarna. Vad har de för erfarenheter och önskemål? Vad har de för möjligheter att påverka?

Den avslutande delstudien är en omvärldsutblick mot främst övriga Norden och en jämförelse av Stockholm med Göteborg, Malmö, Köpenhamn och Oslo. Är det samma utvecklingstrender och

processer som råder? Är det samma intressenter, med liknande strategier och handlingsnormer, som lyfts fram? Om inte, vilka är skillnaderna? Kan man lära något av varandra?

Kartläggning: Offentligt idrottsstöd, befintlig anläggningsstruktur, utbud och efterfrågan på breddidrottsanläggningar, och utvecklingstrender och processer

Det har genomförts ett flertal idrottsanläggningsstudier över svenska förhållanden under senare år. Några av dem berör tillgång och tillgänglighet, och ett par behandlar också läget i Stockholm. Även de undersökningar som kartlägger offentliga kostnader, anläggningsutbud och utbyggnadsstrategier mer generellt är av intresse, eftersom de ger grund för viktiga jämförelser över tid och rum. En del av studierna som refereras till nedan är av forskningskaraktär, andra är mer partsinlagor men innehåller ändå tillräckligt tillförlitlig statistik för att vara relevanta. Naturligtvis måste dock deras resultat och slutsatser behandlas med viss försiktighet. Sammantaget ger materialet en god bild av läget.

En allmänhistorisk tillbakablick visar att förutsättningarna för att bedriva kommunal idrottspolitik har förändrats markant under senare decennier. De världsomfattande ekonomiska kriserna och den konjunkturstimulerande statliga politiken medförde under 1970- och 1980-talen en obalans i svensk ekonomi, som var större än i många andra jämförbara industriländer. Det bidrog till att det sedan länge dominerande socialdemokratiska inflytandet började ifrågasättas och att en renässans för liberal marknadsekonomi infann sig.²⁸

Kommunernas omvandlingsprocess inleddes något senare än den centralstatliga, men gick snabbare. Under slutet av 1980- och början av 1990-talet halverades expansionstakten för de offentliga utgifternas andel av BNP, innan det återigen vände uppåt men i betydligt långsammare takt. En skillnad var också att ökningen nu inte längre låg i nyinvesteringar eller reinvesteringar utan i stigande socialförsäkringskostnader, löne-

kostnader och lokalt näringslivsstöd. Utbyggnaden av infrastrukturen i Sveriges kommuner avtog parallellt med att allt större omprioriteringar började göras mellan olika kommunala verksamheter. Sparandet stod i fokus, liksom ledord som rationalisering och effektivisering.²⁹

Marknadsanpassningen av välfärdsstaten går i den internationella forskningslitteraturen, för detta var ingen isolerad svensk företeelse, under samlings termen New Public Management, NPM. Den vanligaste strukturella förändringen i svenska kommuner blev att introducera så kallad målstyrning och rambudgetering i förvaltningen. Det innebar att det blev politikernas uppgift att bestämma de politiska mål och ekonomiska ramar som den serviceproducerande organisationen sedan hade att agera inom. Ett vanligt exempel utgjorde den så kallade beställar- och utförarmodellen, där beställarna, de förtroendevalda, och utförarna, förvaltningarna, organiserades i separata autonoma organisationer som inträdde i affärsliknande kontraktsförhållanden med varandra. Nästa steg var att öppna upp för konkurrensupphandling med olika typer av produktionsavtal och externa utförare, och att privatisera verksamheter eller delar av verksamheter.

Samtidigt inleddes under 1980- och 1990-talen ett sökande efter nya former av utökat medansvar och engagemang. Det var en decentraliserings- och demokratiseringssträvan där målsättningen var, att modeller och planeringsinstrument som ledde till ett effektivare resursutnyttjande också skulle kompletteras med ett ökat medborgarinflytande över besluten. Invånarnas efterfrågan på offentliga tjänster började kartläggas, och resultat- och kvalitetsindikatorer togs fram för att kommu-

28 Eklund, 1993, s. 378-450; Kommunaldemokratiska kommittén, 1982, s.94; Hadenius, 1996, s. 161-254; Norborg, 1993, s. 16-17, 38-39, 64-77, 219-237; Rothstein, 1994, s. 29-37, 232-235; Schön, 2000, s. 333, 412-414, 435-518; Åberg, 1990, s. 414-422, 430-436, 442-453.

29 Gustafsson, 1988, s. 116-128; Tropp, 1999, s. 17-38, 53-91, 255-272.

nerna bättre skulle kunna möta behoven. Denna förändring benämns i den internationella forskningen som en övergång ”from government to governance”, eller på svenska: från centralstyrning till interaktiv samhällstyrning – en tredje väg vid sidan om marknadsstyrning och statlig styrning.³⁰

I det nya millenniet har den kommersiella sektorns (näringslivets) men även den informella sektorns (civilsamhällets) inflytande över samhällsutvecklingen stärkts. Detta i och med de minskade offentliga satsningarna, relativt tidigare perioder, de fortsatta avregleringarna och den ökade entreprenadverksamheten, där entreprenörer utför arbete och leveranser åt offentliga myndigheter till i förväg uppgjorda priser. Idag är det inte ovanligt att privata aktörer i form av kommersiella företag, privatpersoner och föreningar utför samhällstjänster. De borgerliga partierna uttrycker detta positivt i termer av ”det öppna samhället” och menar, att privatisering och decentralisering av beslut och genomförande (och makt, min anm.) stärker valfrihet, delaktighet och medborgarengagemang. De röd-gröna partierna hävdar istället att tryggheten, fördelningspolitiken och, i förlängningen, tillväxten hotas när den offentliga sektorn (staten) frånhävdar sig ansvaret.³¹ Men det är svårt att mer exakt avgöra hur stora förändringarna är, eftersom den offentliga styrningen också verkar tillta på många politikområden. Inte minst gäller det kontrollen och uppföljningen av de utlagda samhällstjänsterna i kommunerna, som i olika utsträckning binder upp och förvandlar privata aktörer till semioffentliga. Den kommunala förvaltningen är helt enkelt inte lika väl sammanhållen

som tidigare, lyder slutsatsen; makten över inriktningsbesluten, det vill säga styrningen, har spridits på fler intressenter.³²

Sveriges kommuner och landsting, SKL, har initierat flera både kvantitativa och kvalitativa idrottsanläggningsstudier. I de som publicerats sedan 2010, och som därmed torde vara mest dagsaktuella, framgår bland annat att kommunerna står för lejonparten av det offentliga stödet till idrotten. Det rör sig totalt sett uppskattningsvis om 6-7 mdkr per år, inklusive lokalsubventioner i form av reducerade hyrestaxor eller nolltaxa, som tillförs idrotten i bred bemärkelse. Av dessa är cirka 150 mnkr investeringar. Det kan jämföras med statens anslag på sammanlagt 1,7 mdkr och som uteslutande går till den organiserade idrottsrörelsen. I genomsnitt utgörs cirka fem procent av kommunernas totala kostnader av fritidsverksamhet, och där står idrotts- och fritidsanläggningar för nära 70 procent av ”fritidskostnaden” (i den kommunala statistiken görs ingen närmare indelning mellan olika fritidsverksamheter).

Enligt SKL:s beräkningar ökade de reella kommunala kostnaderna för idrotts- och fritidsanläggningar med 30 procent mellan åren 2001 och 2012. Det innebär en större ökningstakt än den genomsnittliga kommunala kostnadsutvecklingen. Dock flaggar förbundet för att en del av ökningen kan förklaras med ändrade redovisningsrutiner.³³

När det gäller specifika anläggningstyper visar SKL:s undersökningar att det finns flest anläggningar i kategorierna fotbollsplaner och sporthallar. Konstgräsplaner har ökat allra mest under 2000-talet. Avseende ”nya” anläggningstyper så sticker så kallade evenemangsarenor (med minst 3 000 publikplatser) för fotboll, ishockey och bandy ut, liksom så kallade multiarenor (stora sporthallar, ofta med flera olika idrottsytor, som även kan utnyttjas för mässor, konserter, kongresser etcetera), och så kallade näranläggningar för

30 Bäck, 2000, s. 7-8, 12-13; Fölster, 1998, s. 19-20; Lundqvist & Pierre, 1995, s. 135-159; Montin & Hedlund, 2009, s. 7-37; Regeringens proposition 2001:2, s. 80; Sjöblom & Fahlén, 2008, s. 25-27; SOU 1993:90; 1993:71; 1991:104; 1987:37; 1987:3; Svenska kommunförbundet, 1996, s. 2-3; 2004, s. 89.

31 Liknande resonemang återfinns även bland samhällsforskarna, där en del beskriver och förklarar övergången till ”interaktiv samhällstyrning” som en brist på politisk jämlikhet, brist på insyn i politiska processer, begränsade möjligheter till ansvarsutkrävande och svag demokratisk legitimitet hos medborgarna. Detta medan andra beskriver och förklarar övergången som en nödvändig förnyelse av demokratin, via nya former av delaktighet och engagemang vilka stärker både den politiska effektiviteten och legitimiteten. Se vidare Montin & Hedlund, 2009, s. 27.

32 Ingelstam, 2006, s. 131-145; Montin & Granberg, 2013, s. 144-150.; Östberg & Andersson, 2013, s. 486-489.

33 Sveriges kommuner och landsting, 2014a.

spontanidrott (uppförda i närheten av bostadsområden och skolor). Även simhallar och ishallar utmärker sig. Vid sidan om konstgräsplaner och evenemangs- och multiarenor är de nämligen de anläggningstyper som har högst driftskostnader.³⁴

Även Riksidrottsförbundet har genomfört kommunundersökningar, nu senast i mars 2014. Av denna framgår att kommunernas sammanlagda stöd till idrotten uppgår till totalt 5,4 mdkr, och i genomsnitt till 18,8 mnkr per kommun (eller 557 kr/invånare). Vidare att Sveriges kommuner när det gäller idrottskostnader i genomsnitt har en underhållsbudget på 3 mnkr (89 kr/inv.), en driftsbudget på 21,3 mnkr (559 kr/inv.), en investeringsbudget på 16,2 mnkr (445 kr/inv.). Kommunernas lokalsubventioner uppgår i genomsnitt till 16,3 mnkr, och det betalas årligen i genomsnitt ut 1,8 mnkr i driftsbidrag, 1,4 mnkr i lokalt aktivitetsstöd och 3,6 mnkr i övriga föreningsbidrag. Stockholms län hamnar på plats 12 (av 21) avseende idrottskostnader per kommuninvånare.³⁵

I RF:s kommunundersökning framgår också att alla kommuner säger sig prioritera målgruppen 7-20 år med sitt idrottsstöd, att 25 procent av kommunerna (främst större städer) har en idrottspolicy, men att denna oftast inte har reviderats på fem år eller mer, att 25 procent har en utvecklingsplan för idrottsfaciliteter, och att det framför allt är drifts- och underhållskostnaderna för anläggningar som ökat under 2000-talet – och som numera utgör den absolut största andelen av de totala idrottsrelaterade utgifterna.³⁶

Avseende ägande- och driftsförhållanden gäller att trenden från 1990-talet med ett ökat föreningsansvar för drift av idrottsanläggningar håller i sig. Nytt är att även privata, mer kommersiellt inriktade aktörer har fått både ägandeansvar och driftsansvar för allt större, dyrare och mer komplicerade anläggningar. Fortfarande ägs dock

majoriteten av idrottsanläggningarna i Sverige av kommunerna, med undantag för golfbanor, naturgräsfotbollsplaner, ridanläggningar, utförsäkningsanläggningar, rackethallar, gym och klätterhallar. I Stockholm specifikt är föreningsägandet i jämförelse med landet i övrigt lågt, och driftsansvaret gäller främst delar av idrottsanläggningar såsom enstaka idrottsytor och cafeterior.

RF har också kartlagt behovet av idrottsfaciliteter. Sammanfattningsvis framgår att simhallarna, fotbollsplanerna, 18-hålgolfbanorna, ishallarna, bandybanorna, friidrottsanläggningarna och sporthallarna har ökat i antal medan utomhusbadet, utförsäkningsanläggningarna samt badminton- och squashhallarna har minskat i antal. För övriga undersökta idrottsytor är läget oförändrat gentemot 1990-talet. Därmed, påtalar RF:s projektgrupp, har de kommunala anläggningssatsningarna under 2000-talet främst gynnat väletablerade idrotter och inte sällan också sådana med stort genomslag i media. Detta är något som även bekräftas av Stockholms Idrottsförbunds egna undersökningar, som också indikerar att antalet spontanidrottsplatser, golfbanor och ridhus har ökat – samtidigt som det helt saknas offentliga anläggningsplaner för 30 av Stockholms läns 69 specialidrotter.

Vidare framgår av den centralt genomförda RF studien, att ur ett jämställdhetsperspektiv så finns det få skillnader i pojkars och flickors tillgång till ytor och anläggningar på en övergripande nivå. Men när man däremot studerar tillgänglighet i form av kvalitativa skillnader avseende lokalernas ändamålsenlighet, uppfattad attraktivitet och tilldelning av medel för stödjande av idrottsverksamheten i dem, så är skillnaderna stora. Till exempel lockar spontanidrottsanläggningarna betydligt fler pojkar än flickor (förhållandet är 80-20). Ur ett jämlikhetsperspektiv konstateras också, att allt fler ytor och anläggningar nybyggs och/eller samlokaliseras centralt i huvudorterna, där de bildar så kallade sportcentrum.³⁷ Detta försvårar tillgänglig-

34 Sveriges kommuner och landsting, 2011.

35 Det var inte alla 290 kommuner som hade lämnat fullständiga och därmed jämförbara svar.

36 Riksidrottsförbundet, 2014d.

37 Detta är dock ingen ny företeelse. I min avhandling om den

heten för svagare socioekonomiska samhällsgrupper, vilka ofta saknar resurser att ta sig till ytorna och anläggningarna. Många föreningar som bedriver hälsoinriktad idrott uppger, vidare, att de får sämre tidstilldelning än föreningar i samma område som bedriver konkurrensinriktad tävlingsidrott. Även detta är ett jämställdhetsproblem, menar projektgruppen, eftersom fler kvinnor än män föredrar motionsidrott.

I den enkät som besvarades av 61 av 70 specialidrottsförbund inom RF (som tillsammans företräder 209 av 222 idrottsgrenar) uppgav strax över hälften behov av fler idrottsanläggningar och idrottsmiljöer. I synnerhet gällde det i storstadsområdena. Generellt, visar svaren, är konkurrensen stor bland idrotter som gör anspråk på ytor inomhus och under vinterhalvåret. Allra störst behov anger fotboll, gymnastik, innebandy, friidrott, handboll, basket, bordtennis, ishockey och volleyboll – idrotter som representerar en klar majoritet av idrottsrörelsens medlemmar.³⁸

Riksidrottsförbundets statistik indikerar att det går cirka 60 000 stockholmare per simhall, vilket är i paritet med Göteborg (Malmö ligger sämre till) men sämre än genomsnittet för landets kommuner i övrigt. När det gäller 11-manna konstgräsplaner så går det enligt RF:s anläggningsansvarige cirka 24 000 stockholmare per yta,

vilket är i paritet med Malmö (Göteborg ligger bättre till) men återigen sämre än snittet för landets kommuner. Cirka 98 000 stockholmare per ishall är klart sämst av alla kommuner i hela landet (Göteborg 44 000; Malmö 51 000), liksom cirka 30 000 stockholmare per sporthall (Göteborg 11 000; Malmö 15 000).³⁹

Enligt Stockholms ishockeyförbunds egna siffror går det idag 85 000 stockholmare per ishall, när det borde gå ungefär 30 000 avläst i bokningstryck hos förvaltningen och i de istidsbehov som finns uttryckta hos förbundets aktiva ledare och spelare. Enligt Stockholms fotbollförbund går det 15 000 stockholmare per 11-mannakonstgräsplan. Här menar förbundet att 9 000 borde vara en rimligare siffra. Detta utifrån antagandet att alla föreningsmedlemmar ska ha rätt att träna och tävla under 2-6 timmar per vecka beroende på ålder och nivå (11-mannaplanen kan indelas i 9-, 7- och 5-mannaplaner). Enligt Stockholms simförbund går det 50 000 stockholmare per simhall. Istället, menar man, borde cirka hälften så många vara rimligt. Detta dels med tanke på den stora efterfrågan som uttrycks i medborgarundersökningar, dels av politiker på fortsatt hög simkunnighet (simskolor). Enligt föreningssammanslutningen Hallar i Stockholm.nu, med företrädare för de stora hallbollsporterna innebandy, basket och handboll, går det 48 000 stockholmare per så kallad fullstor sporthall (40x20 meter), när cirka 20 000 borde vara mer rimligt.⁴⁰

För att bygga ikapp bristen menar fotbollförbundet att det utöver dagens befintliga 80 konstgräsplaner behöver uppföras ytterligare 50 stycken 11-mannaplaner fram till år 2022. Stockholms stads idrottsnämnd säger 22 stycken. Men dock inte nödvändigtvis av 11-mannastorlek eller av ”allra högsta kvalitet”, med bland annat hänvisning till att befintliga ytor (grusplanerna) inte utnyttjas maximalt och att även skolidrotten och spontanidrotten efterfrågar konstgräs (men inte

kommunala idrotts- och anläggningspolitiska utvecklingen i Sverige under 1900-talet konstaterar jag att tre utbyggnadsstrategier verkat sida vid sida. "Breddningsstrategin", som initierades redan under 1930-talet, har gått ut på att sprida anläggningsutbudet till nya stads- och kommunal delar i syfte att öka idrottandet hos allmänheten och samordna idrotten med övriga välfärdssatsningar. "Rationaliseringsstrategin", som initierades i slutet av 1970-talet, har gått ut på att dra samman anlagda idrottsytor till centralanläggningar för att sänka totalkostnaderna via uppnående av stordriftsfördelar. "PR- och arbetsmarknadsstrategin", som initierades redan under 1930-, 40- och 50-talen men blev mer prioriterad från och med mitten av 1980-talet, har gått ut på att bygga attraktiva idrottsanläggningar för att skapa framgångsrik tävlingsidrott och samtidigt också arbetstillfällen, vilket i förlängningen antas kunna underbygga lokalt identitetsskapande och sända signaler till potentiella investerare och inflyttare om att kommunen är att räkna med. Om den förstnämnda strategin primärt kan sägas vara utformad för att verka för en "idrott åt alla", så kan den andra sägas ha kommunens ekonomi i fokus och den sistnämnda marknadsföring och arbetstillfällen. Se vidare Sjöblom, 2006, s. 483-514.

38 Riksidrottsförbundet, 2012; Stockholms Idrettsförbund, 2009

39 Intervju med Daniel Glimvert, 2014-06-23.

40 Stockholms Idrettsförbund, 2014b, c.

har samma krav på ytan som RF:s specialdistrikts-idrottsförbund). Ishockeyförbundet menar att det utöver befintliga 11 ishallar i staden behöver uppföras ytterligare 14-20 hallar. Idrottsnämnden säger tre stycken, med hänvisning till att befintliga isytor (utomhusrinkarna) inte utnyttjas maximalt och att hockeyns medlemsutveckling (antalet bidragsberättigade barn) är i stagnation. Simförbundet hävdar att det utöver de 18 simhallar som i nuläget finns i staden behövs ett tillskott på ytterligare tio stycken 50-metersbassänger fram till 2022. Idrottsnämnden säger fyra stycken simhallar, men inte nödvändigtvis med 50-metersbassänger då det för allmänheten går lika bra att lära sig simma och motionssimma i andra pooltyper.

Föreningssammanslutningen Hallar i Stockholm nu vill utöver 19 befintliga fullstora sporthallar i staden bygga ytterligare 27 stycken fram till och med 2011, och därefter ytterligare en om året för att komma ikapp och hålla takt med befolkningstillväxt och efterfrågan. Det skulle, enligt deras beräkningar, ge vart femte barn möjlighet att utöva inomhusidrott. Idag är andelen cirka sju procent, hävdar man, samtidigt som köerna ringlar långa för att få komma in i hallarna och de som kommer in trängs på små ytor.⁴¹ Idrottsnämnden medger en brist på 13 fullstora hallar, med bland annat hänvisning till att det redan finns 31 befintliga sporthallar i storleken 18x36 meter som inte utnyttjas maximalt, plus 91 mindre skolidrottssalar (18x10 meter) i anslutning till stadens skolor som kan göras mer tillgängliga, till exempel genom att anställa kvällsvaktmästare och installera kodlås.

Skilnaderna mellan RF:s och politikens beräknade behov och önskemål om idrottsanläggningar kan, utöver ovanstående motiveringar, till stor del förklaras med skilda ingångsvärden. Idrottsnämndens ställningstaganden utgår från en vilja att kunna erbjuda befolkningen i Stockholm samma anläggningsutbud som idag, samt utifrån en pri-

oritering av åldersgruppen 7-20 år. Nyckeltalen bygger på uppskattningar av prognosen angående befolkningsutvecklingen, av det aktuella utbudet av idrottsanläggningar, av hela idrottsrörelsens uttryckta behov, samt av invånarnas önskemål uttryckta i olika medborgarundersökningar. Specialdistriktsförbundens, SDF:ens, beräkningar bygger på att alla stockholmare är i behov av idrottsytor och anläggningar som är anpassade efter RF:s riktlinjer (alltså ingen prioritering av specifika åldersgrupper), och att det inte bara handlar om att bygga i takt med befolkningsutvecklingen utan först och främst ikapp, eftersom Stockholm redan hamnat långt på efterkälken.⁴²

Det är uppenbart att idrottens chefstjänstemän i Stockholms läns 26 kommuner inte ser det som någon lätt uppgift att samla in och tolka alla intressenters behov av idrottsanläggningar. Det framgår i flera intervjuundersökningar. Som försvårande argument anges bland annat, att ”de idrottsliga behoven skiftar i allt snabbare takt med rådande ideal och samhällsliga omständigheter” och att ”allt fler intressegrupper kommer med allt större krav” (fler idrotter bedriver året-runt verksamhet; träning och tävlandet börjar längre ner i åldrarna och intensifieras allt tidigare; nya idrottsgrenar tillkommer ständigt; fler samhällsgrupper blir fysiskt allt mer aktiva; SF ställer fler och hårdare krav på idrottsytornas och anläggningarnas utformning; det offentliga ställer krav på att tidigare eftersatta grupper ska få sina behov bättre tillfredsställda, och så vidare). Ännu svårare torde det vara att samla in relevant information och tolka den, kan man tänka, om kommunen även ska väga in tillgänglighetsvariabler; när analysen utöver enklare beräkningar om tillgång även ska inkludera sådant som närhet, kostnader och tillfredsställelse (trygghet och användbarhet).⁴³

41 "Akut brist på hallar i Stockholm", 2012-08-29, TV4 Nyheterna.se; "Akut hallbrist för klubbar", Svenska Dagbladet 2013-02-07; "Brist på handbollshallar i Stockholm", Svenska Dagbladet 2011-02-02.

42 Stockholms Idrottsförbund, 2014b, c; "Stor hallbrist", Svenska Dagbladet 2013-03-17; "Tackar nej till 2 000 köande barn", Svenska Dagbladet 2013-02-15; Tjänsteutlåtande Stockholms idrottsnämnd, Dnr 410-478-2010, IdN 2014-04-15

43 Tidigare forskning har visat att svenska kommuner initierar och genomför en hel del fritidsvane- och/eller anläggningsbrukundersökningar, men att undersökningsmetoderna ofta är bristfälliga och frågorna till respondenterna irrelevanta ur just ett tillgänglighetsperspektiv. Därtill tycks resultaten från under-

Ytterligare en försvårande omständighet som uttrycks av chefstjänstemännen är att den RF-ledda idrottsrörelsen, det vill säga den största dialogpartnern, inte har en samlad röst utan består av en mångfald fristående sammanslutningar med skilda intressen. Vid sidan om att olika idrotter vill ha olika faciliteter så vill till exempel Specialdistriktsförbunden, SDF:en, också ha fler tävlingsanpassade anläggningar. Detta medan de lokala idrottsförningarna istället främst vill ha fler träningsytor. Skillnaderna i önskemål mellan förbund och förningar kan delvis förklaras med att SDF:en ansvarar för många större tävlingsarrangemang.⁴⁴

Bland Storstockholms idrotts- och fritidschefer finns en stor samsyn om vilka trender och processer som idag styr idrottens utveckling. Först och främst framhålls en tilltagande professionalisering, kommersialisering och specialisering inom idrottsrörelsen, som rimmar illa med det offentliga önskemålet om mångfald, idealitet och hälsa. Samtidigt säger man sig ha förståelse för denna utveckling, som man menar utgör en spegelbild av samhällets utveckling i övrigt, där föreningarna anpassar sig för att hävda sig i konkurrensen om nyckelresurser: medlemmar, ledare och anläggningar. Idrotts- och fritidscheferna uttrycker också en viss irritation över att den offentligt stödda idrottsrörelsen inte har klarat av att på ett tillfredsställande sätt arbeta för jämställdhet och jämlikhet, att stoppa tävlingshetsen bland barn och att motverka avgångar bland äldre tonåringar.

Även en viss självkritik framkommer bland idrotts- och fritidscheferna i Stockholms län. För det första riktas denna mot att anläggningsuppförandena har varit alltför dyra under 2000-talet. Man väljer att förklara det dels med hänvisning till dåliga markförhållanden, dels med att det har varit svårt att locka byggentreprenörer att lägga anbud vid upphandlingsförfaranden, vilket lett till att önskvärd konkurrens och prispress uteblivit. För det andra riktas självkritiken mot att kunskapsunder-

lagen inför prioriteringar av anläggningar har varit bristfälliga. Förklaringar hänvisar till kort om tid (för utredning), kort om personal samt avsaknad av kompetens och verktyg för uppföljning och kontroll. För det tredje riktas den mot att idrottsytorna är få i de kommunala översikts- och detaljplanerna, och att anläggningar därmed inte har blivit byggda trots att behoven säkerställts. Här lyder förklaringen att formella krav på idrottsytor saknas i Plan- och bygglagen och att förvaltningarna inte får tillräckligt gehör hos de opinionsstyrda och kortsiktigt agerande politikerna.⁴⁵

Den befintliga forskningen om idrott och idrottspolitik i Skandinavien bekräftar i stort idrotts- och fritidschefernas redogörelser för läget. Idrottsrörelsen brottas med samma problem som samhället i övrigt. För det första har glappet mellan efterfrågan på och utbud av populära idrottsanläggningar ökat på flera håll, i synnerhet i storstäderna. För det andra råder det ofta brist på delaktighet från de potentiella brukarna när offentliga anläggningar planeras och uppförs. För det tredje är idrottspolitiken i stor utsträckning strukturellt betingad, det vill säga att starka traditioner avseende bland annat anläggningsprioriteringar och bidragssystem präglar resursfördelningen. För det fjärde styrs anläggningsutbyggnaden i betydande grad av korporativa familjerelationer, mäktiga särintressen och kortsiktiga ekonomiska överväganden. För det femte blir många anläggningsuppföranden i slutändan väldigt dyra relaterat till ursprungsberäkningarna. För det sjätte är de framtagna kunskapsunderlagen för anläggningsutbyggnaden ofta bristfälliga – få anläggningstyper beaktas och nästan undantagslöst saknas ett fördjupat tillgänglighetsperspektiv i analysen. För det sjunde så deltar sällan de offentliga idrottsföreträdarna i det långsiktiga planeringsarbetet för samhällsbyggnaden.

Andra idrottsfacilitetsrelevanta forskningsbelagda data i Sverige, Norge och Danmark är:

sökningarna sällan ligga till grund för något förändringsarbete.

Se vidare Andersson, 2008; Sjöblom, 2007.

44 Stockholms Idrottsförbund, 2009.

45 Enkät svar från Stockholms läns kommunala idrottschefer, 2013.

- att de flesta människor uppger att de idrottar för att hålla sig i form, ha roligt och/eller umgås,
- att den stora ökningen av den fysiska aktiviteten bland invånarna sker utanför riksidrottsförbunden, inom egenorganiserade idrottsformer och främst med inriktning mot friskvårds- och hälsobetonade motionsaktiviteter såsom styrketräning/gym, aerobics/fitness, gymnastik, dans, cykel/spinning, jogging/löpning, simning, längdåkning, långfärdsskridsko och vandring,
- att barn och ungdomar brukar fotbollsplaner, idrotts- och simhallar och gym mest medan äldre föredrar spår och leder, gym och simhallar,
- att de skandinaviska länderna fortfarande har relativt hög anläggningstäthet, uttryckt i m² idrottsyta per invånare, relativt omvärlden, och att tätheten är högre på landsbygden och i små- och mellanstora städer än i storstäder, med undantag för specialidrottsanläggningar, det vill säga anläggningar för enskilda idrotter/idrottsgrenar (med väldigt specifika anläggnings- och redskapsbehov),
- att tillgången till idrottsytor (antalet) och tillgängligheten till dem (närhet, inriktning, kostnad) styr bruket av dem,
- att brukarmönstret har blivit mer differentierat (och fortfarande till stor del påverkas av utbildning och inkomst), samt att olika idrottsytor och anläggningar har väldigt olika brukarprofiler,
- att det offentliga anläggningsutbudet är mer anpassat för män än för kvinnor. Bland annat därför att kvinnor föredrar aktiviteter i privat ägda och/eller drivna anläggningar, som simning, ridning, aerobics och dans, medan män föredrar aktiviteter i kommunala anläggningar och idrottsmiljöer såsom sporthallar, fotbollsplaner och spår och leder,
- att den organiserade idrottsrörelsen har ett slags monopol på bruk av offentliga idrottsanläggningar, eftersom attraktiva tider ofta kräver medlemskap,
- att drygt 40 procent av den vuxna befolkningen, cirka 20 procent av barnen och ungdomarna upp till och med 15 års ålder, och cirka 50 procent av ungdomarna i åldrarna 16-19 år inte motionerar regelbundet (vid minst två tillfällen i veckan så att de blir andfädda/svettas), och att de vanligaste argumenten för varför de inte gör det är att de prioriterar annat, inte hinner, inte orkar, att det är för dyrt eller att de inte har hittat någon träningsform som de gillar.⁴⁶

46 Andreasson, 2007; Augustsson & Patriksson, 2007; Augustsson, Stråhlman, Patriksson & Wagnsson, 2010; Book, 2007; 2008; Centrum för idrottsforskning, 2013; Eichberg, 2012; Eliasson, 2009; Engström, Norberg & Åkesson, 2007; Sjöblom & Fahlén, 2012; Fundberg, 2003; 2005; Hertting, 2007; 2010; Ibsen, 2007; Lindgren & Hinic, 2005; Olofsson, 2009; Rafoss & Breivik, 2012; Rafoss & Troelsen, 2010; Sjöblom, 2011; Sjöblom & Fahlén, 2008; Ström & Lindgren, 2005; Tangen & Rafoss, 2009; Thedin Jakobson & Engström, 2008; Wagnsson & Patriksson, 2007; Wickman, 2011.

Sammanfattning och analys: Offentligt idrottsstöd, befintlig anläggningsstruktur, utbud och efterfrågan på breddidrottsanläggningar, och utvecklingstrender och processer

Samhällsomdaningar har inneburit förändrade politiska förhållanden under 2000-talet. En mer instabil ekonomi och ett mer utpräglat marknadstänkande har medfört mindre investeringar och fler behovsprioriteringar inom stat och kommun. Vid sidan av marknadsekonomiska styrningsformer har emellertid även såväl den politiska styrningen som den interaktiva, medborgarinriktade, styrningen tilltagit. Summa summarum så har spelplanen öppnats upp för allt fler intressenter att påverka fördelningen av de offentliga resurserna, vilket samtidigt också kan antas ha försvårat för kommunen att följa sina uppsatta principer, till exempel på idrottens politikområde om en ”idrott åt alla”.

När det gäller samhällets totala stöd till idrotten så står vid sidan om den ideella sektorn alltjämt kommunerna för lejonparten, även om statsmakternas stöd också har tilltagit under de senaste 10-15 åren. Till största delen satsas de kommunala idrottsmedlen på idrottsfaciliteter (till skillnad från centralstatens stöd som går direkt till idrottsföreningarna). Det handlar främst om investeringar i idrottsplatser/fotbollsplaner och sporthallar, men även i simhallar, ishallar, golfbanor, bandybanor och friidrottsanläggningar; det vill säga i några av de i riket mest efterfrågade breddidrottsanläggningarna – vilka inrymmer stora och populära idrotter, tillika sådana som ofta syns i media. På vissa håll har det också nyinvesterats i evenemangsarenor och multiarenor. Men det är drifts- och inte investeringskostnaderna som utgör den absoluta merparten av de kommunala anläggningsrelaterade utgifterna.

Samtliga Sveriges kommuner säger sig prioritera 7-20 åringar med sitt idrottsstöd, men bara en fjärdedel av dem har nedskrivna idrottspolitiska policies och utvecklingsplaner för idrottsanlägg-

ningar. En fortsatt trend sedan 1980- och 90-talen är att allt fler offentliga idrottsanläggningar överläts eller överförs i privat ägande, men framför allt drift. Dock gäller detta inte i storstäder i samma utsträckning som på landsbygden. Därför är det något förvånande att Stockholms län, vid jämförelser, hamnar långt ned på listan över kommunalt stöd till idrotten. I synnerhet är det förvånande då samtliga kommuner i länet växer befolkningsmässigt, är relativt rika och ofta har idrottspolitiska handlingsprogram.

En annan kommunal policytrend handlar om att stödja jämställd idrott och mångfald inom idrottsrörelsen. Därmed uppfattas det också som ett problem att uppföljningar och utredningar visar att tillgängligheten till idrottsytor är större för pojkar än för flickor, att placeringen av anläggningarna missgynnar svagare socioekonomiska samhällsgrupper, och att fördelningen av tider i dem premierar konkurrensinriktad tävlingsidrott framför hälsoinriktad idrott (med eller utan tävlingsinslag).

Samtliga genomgångna anläggningsstudier visar på ett generellt behov av fler idrottsfaciliteter. Främst är det storstäderna som drar upp genomsnittsvärdet, och i synnerhet gäller det anläggningar med idrottsytor och biytor anpassade för de mest populära breddidrotterna. Exakt hur stor bristen på idrottsanläggningar i Stockholm är tvistar idrottsrörelsen och kommunens politiker och tjänstemän om. Storleksskillnaderna bottnar framför allt i skiftande ingångsvärden (för beräkningsunderlagen). Stockholms stad tar utgångspunkt i sitt idrottspolitiska handlingsprogram och i att man vill försöka behålla ungefär samma anläggningsutbud per invånare som idag. Detta medan Stockholms Idrottsförbund vill bygga för alla men i synnerhet för sina medlemmar, det vill säga för de föreningsorganiserade stockholmarna,

och med målsättningen att bygga ikapp behoven innan det är dags att börja bygga i takt med befolkningsutvecklingen.

Idrottens chefstjänstemän i Stockholms läns kommuner hävdar att idrottsförvaltning idag är en betydligt mer komplex syssla än tidigare. De ekonomiska konjunkturerna svänger allt snabbare. Möjligheterna till relevant informationsinsamling för att klargöra behoven minskar, och utvecklingen av redskap för att förstå, tolka och prioritera bland önskemålen försvåras när resurserna begränsas samtidigt som intressegrupperna blir fler och därtill mer medvetna. Slutligen försvåras dialogen med de största idrottsorganisationerna i takt med att organisationerna växer samtidigt som autonomi behålls. Fler driver sina egna intressen allt hårdare.

Genomgången av skandinaviska data visar att den stora ökningen av fysisk aktivitet idag sker utanför riksidsrottsförbunden och inom hälsoinriktade idrottsaktiviteter, att Sverige, Norge och Danmark fortfarande totalt sett har relativt hög anläggningstäthet per invånare (men att många anläggningar också är väldigt slitna), att brukarmönstren av idrottsanläggningarna fortfarande är ojämlika, och att många invånare alltså är fysiskt inaktiva. Då är det föga överraskande att idrottsansvariga politiker och tjänstemän inte är fullt tillfredsställda med utvecklingen av den föreningsorganiserade idrotten. De säger sig nu vilja ha mer aktiv hjälp från idrottsrörelsen centralt och regionalt med att komma till rätta med uppfattade problem som professionalisering, kommersialisering och specialisering på gräsrotsnivå. Men de är inte heller nöjda med sitt eget agerande. Självkritiken framträder tydligt i resonemang om alltför dyra anläggningsuppföranden, bristfälliga kunskapsunderlag för uppföljning av trender och processer, och otillräckligt med idrottsytor inritade i översikts- och detaljplaner.

Skandinavisk forskning visar samfällt att bristen på idrottsfaciliteter också beror av bristande delaktighet i planerings- och utbyggnadsprocessen

från de som förväntas använda dem, på en idrottspolitisk tradition av att följa redan upptrampade stigar, och på att knappa kommunala idrottsresurser öppnat upp för allt fler ekonomiskt starka intressenter med prioriteringar som inte överensstämmer med en ”idrott åt alla”.

I det följande ska vi titta närmare på det idrottspolitiska beslutsfattandet i Stockholms stad, och hur det relaterar till ovanstående resultat.

Historik: Stockholms stads idrottspolitik med fokus på breddidrottsanläggningar, 1985-2014

År 1985 beslutar huvudstadens vänsterledda kommunstyrelse att införa lokal förtroendemannaorganisation för de offentliga fritidsverksamheterna. En decentraliserings- och demokratiseringsåtgärd, hävdas det. Totalt inrättas 14 fritidsdistriktsnämnder under fritidsnämnden. En ny avdelning detta år är också Verksamhetsavdelningen, som ansvarar för samordning, forskning och utveckling. En annan är Förenings- och upplåtelseavdelningen, som förutom att sköta bidrag och lokalupplåtelser också svarar för kontakterna med föreningslivet.⁴⁷

Det är således tydligt att såväl samhällets utveckling i stort som politikens och den allmänkommunala speglas väl i Stockholms stads fritidsnämnd. Tiden andas ekonomisk åtstramning och decentralisering. De problembilder som lyfts fram pockar på lösningsstrategier i form av närmare kontakt med mottagarna av de offentliga satsningarna, och mer kontroll, samordning och forskning.

År 1986 antog fritidsnämnden sitt första handlingsprogram. Det övergripande målet var att fritidspolitiken på demokratins och solidaritetens grund skulle främja människors trygghet och jämlikhet. I detta inbegreps också ”att motverka kommersialismens negativa verkningar”, att skapa jämställdhet mellan könen och att verka för en utveckling av fritidsutbudet. När det gällde idrotten specifikt så förordades breddidrott, men även elitidrottens värde för samhället poängterades. Elitidrotten sades utgöra en stimulans för breddidrotten samt vara betydelsefull för näringslivet och för marknadsföringen av Stockholm som turiststad.⁴⁸

År 1988 lades för första gången en anläggning ut på entreprenad. Det var Järvsö Fritid AB som övertog driftsansvaret för Hammarbybacken. Året efter, samma år som förvaltningen fick sin första

kvinnliga chef, invigdes Globen samt såldes Lida friluftsgård. Vidare avsattes 29 mnkr (i 2014 års penningvärde) för ombyggnaden av Stockholms stadion.⁴⁹ Den nyinrättade forskningsenheten publicerade rapporten Vilken fritidsverksamhet vill stockholmarna att kommunen ska satsa på? Här visade Ulf Blomdahl och Stig Elofsson att det i första hand var natur, sjöar, strövområden och parker som de vuxna kommuninvånarna ville att kommunen skulle investera i. Endast var tjugonde vuxen stockholmare ville satsa skattepengar på föreningslivet. Rapporten visade också att kvinnor utnyttjade idrotts- och motionsanläggningarna i betydligt mindre utsträckning än männen, vilket naturligtvis rimmade illa med handlingsprogrammets målsättning om en breddning av fritidsutbudet och en satsning på just kvinnor.⁵⁰

Under början av 1990-talet övergick flera av stadens anläggningar i föreningsdrift (bland annat 16 motionsidrottsanläggningar). Föreningsdriften var dock begränsad till kvällstid och helger. Det kallades brukarmedverkan. Parallellt infördes en beställar- och utförarorganisation inom idrottsförvaltningen samt lades bokningsverksamheten ut på entreprenad – med riktlinjer om att ungdomslag skulle prioriteras vardagskvällar kl. 16-20. En motorcrossbana, två ridanläggningar, två sporthallar och ett par ishallar uppfördes i kommunal regi åren 1990-1995. Ytterligare någon enstaka ishall uppfördes med kommunal borgen.⁵¹

Blomdahl och Elofsson följde upp sina inledande studier av stadens offentligt stödda idrottsliv med fler under 1990-talet. Resultaten indikerade bland annat att det icke organiserade idrottandet

47 Stockholms kommunkalender, 1988, s. 308-319.

48 Stockholms fritidsförvaltning, 1989.

49 I denna historiska genomgång uttrycks uppgifter om kostnader i 2014 års penningvärde. Detta för att få en jämförelsegrund. Priserna är uppräknade med Statistiska centralbyråns konsumentprisindex (www.scb.se).

50 Blomdahl & Elofsson, 1987; Olofsson & Johansson, 2004, s. 21-25, 32.

51 Olofsson & Johansson, 2004, s. 21-25, 32.

ökade snabbt medan föreningsidrotten stagnerade något. Majoriteten av pojkarna i åldrarna 13-19 föredrog år 1992 fortfarande att aktivera sig i idrottsföreningar (uppemot en tredjedel av dem prioriterade dock gym), medan majoriteten av flickorna istället föredrog aerobics. Återigen visade också forskningen att ungdomar som kom från familjer med små ekonomier mindre ofta var med i idrottsföreningar, och att detta i än högre grad gällde bland flickor än bland pojkar. Idrotten var således alltså en klassfråga. När det gällde de offentliga satsningarna i Stockholm så visade Blomdahl, att kvinnorna tilldelades 34 procent av de gemensamma idrottsresurserna. Idrottspolitiken var långt ifrån jämställd.⁵²

Vid mitten av 1990-talet rådde kärva ekonomiska tider även för idrottsnämnden. Föreningsbidragen beskars, tjänster drogs in och ett så kallat konkurrensprogram antogs för att främja fler upphandlingar. I reella termer anslogs drygt 50 procent mindre till fritidsverksamheten än tio år tidigare. Samtidigt visade flera oberoende studier att idrotten klarade sig förhållandevis bra. Det var framför allt den öppna fritidsverksamheten som fick stryka på foten.⁵³ Varför? Ja, enligt Hans-Erik Olson, som har analyserat fritidsförvaltningens verksamhet i Stockholm omkring 1990, berodde det på att idrotten hade många förkämpar. De välorganiserade och politiskt effektiva särintressena i kombination med de politiska partiernas relativa ointresse för fritidspolitisk praxis, hävdar Olson, medförde att "ett socialvårdspolitiskt kontrollperspektiv fick ett försteg framför ett rekreativt helhetsperspektiv". I den traditionellt uppbyggda föreningsidrotten, lyder min tolkning av Olsons slutsatser, visste politikerna vad de fick i form av fysisk och medborgerlig fostran. Utanför idrotten tedde sig däremot satsningarna mer osäkra. Andra mer statistiskt omfattande undersökningar indikerade att den genomsnittlige kommunpolitikern var medlem i tre föreningar, varav minst en var

idrottsförening. Vidare att föreningsmedlemskap hade en stor betydelse för vilka samhällsgrupper en förtroendevald ansåg sig representera och för hur denne ville prioritera kommunens gemensamma resurser.⁵⁴

Tjänstemännen på fritidsförvaltningen, Fritid Stockholm, var inte nöjda med sakernas tillstånd. Kjell Olofsson hävdade till exempel, att det var dags att samhället ställde högre krav på hur de gemensamma medlen användes: "Om idrotten inte tar ansvar för våra tonåringars sociala och demokratiska fostran måste samhället ifrågasätta delar av sitt stöd till idrotten."⁵⁵ Fritidschefen Eva Danert instämde. Framför allt i nedskärningstider, menade hon, krävdes tydliga verksamhetsprioriteringar. Det var spontanidrotten och inte elitidrotten som Stockholm nu skulle satsa på. Problemet var bara, anmärkte fritidsborgarrådet Anna Lindh, att det var lättare sagt än gjort att "ställa om" mot spontan- och breddidrott när man satt fast med kostsamma anläggningar och krympande resurser.⁵⁶

Det är tydligt att fritidsnämnden avsåg att följa sitt antagna handlingsprogram, som även kompletterades vid mitten av 1990-talet med ett så kallat sexpunktsprogram för att "skapa större balans i stödet till kvinnors och mäns idrottande". Ett antal resor och läger arrangerades av förvaltningen för utvecklingsstörda. Simskolor anordnades speciellt för invandrare. Medlemsaktivitetsbidraget begränsades också till en gång i veckan för barn i åldrarna 7-9 år, med det uttalade syftet att stävja elitsatsningar i unga år. Vidare startades flera så kallade tjejgrupper på fritidsförvaltningens initiativ, och flera subventionerade "tjejmässor" anordnades. Därtill infördes speciella kvinnotider på Tenstabadet och invigdes en ny konstgräsplan på Kärrtorps IP – som blev referensanläggning för stadens flicksatsningar. För första gången var

52 Blomdahl, 1996; Elofsson, 1992; 1994; 1996.

53 Blomdahl, 1994, s. 245-254; Blomdahl, 2002; Bäck, 2000, s. 43-45, 65-66, 76-77; Ericson, 1994, s. 43-49; Stockholms kommunkalender, 1994, s. 118.

54 Olson, 1990.

55 "Fram för en lekfullare idrott!", Fritid i Sverige 1/1990, s. 19-20.

56 "Osynliga normer styr pengarna inom fritiden", Fritid i Sverige 7-8/1992, s. 12-13; "Vi prioriterar spontanidrotten", Fritid i Sverige 4/1992, s. 14-15.

år 1996 investeringsprogrammets fördelning på ”pojkidrotter och flickidrotter” 50/50.⁵⁷

Under andra halvan av 1990-talet invigdes ett äventyrsbad i Vällingby och ett i Eriksdalsbadet, och därtill ytterligare ett par sporthallar, konstgräsplaner och två rugbyplaner på Årstafältet. I slutet av decenniet gjordes ungefär en miljon bokningar årligen i stadens 63 större idrottsanläggningar. Då hade fritidsnämnden först omvandlats till Stockholms kultur- och idrottsnämnd 1997, och därefter 1999, i en vidare specialiseringssträvan, ersatts av tre nya nämnder: idrottsnämnden, kulturnämnden och stadsmuseinämnden.

År 2001 antogs ett nytt idrottspolitiskt program av den nu borgerligt ledda nämnden och dess ordförande Alf T Samuelsson (KD). I programmet förordades privata driftsalternativ. Det slogs också fast att idrotten spelade en stor roll för samhället när det gällde hälsa, fostran och kulturell gemenskap, men även i publikt underhållningssyfte och för att främja besöksnäring och ökad sysselsättning. De problem som identifierades i programmet gällde inte längre idrottens kommersialisering, det vill säga den ekonomiska affärs- och vinstinriktningen, utan istället de alltför tidiga och stora elitsatsningarna, tonåringarnas avhopp från föreningslivet samt den bristande jämställdheten inom idrottsrörelsen och möjligheterna att idrotta för funktionshindrade. Parallellt med idrottsprogrammets tillkomst fastställdes en tids- och aktivitetsplan för konkurrensutsättning av driften av stadens samtliga idrottsanläggningar.⁵⁸

Vid ingången till det nya millenniet hade Stockholms idrottsnämnd årliga driftskostnader på omkring 650 mnkr. Investeringsutgifterna varierade från år till år mellan 30-100 mnkr. Intäkterna låg på omkring 200 mnkr årligen. 35 anläggningar drevs alternativt, huvudsakligen av föreningar. Flera

brukarundersökningar genomfördes vid stadens idrottsanläggningar, vilka också successivt handikappanpassades för sammanlagt ett par miljoner kronor årligen. Konstgräsplaner och simhallar/utebad/äventyrsbad tillhörde de största investeringarna totalt sett. Parallellt ökade också kostnaderna snabbt för fastighetsunderhållet av – det till stora delar föråldrade – anläggningsutbudet.⁵⁹

Den stora frågan för idrottsnämnden under första hälften av 00-talet gällde budgetnedskärningarna. Dessa fick bland annat till följd att entréavgifter och planhyror höjdes, att stödet till samlingslokalerna halverades och att den borgerliga majoriteten flaggade för att föreningsbidragen skulle minska och anläggningar läggas ned. Oppositionen argumenterade för att nedskärningarna drabbade socioekonomiskt svaga grupper hårdast.⁶⁰ Dessutom ifrågasatte man konkurrensutsättningsplanen. Vänsteroppositionen talade om vanskötsel och ideologiskt experimenterande, som motverkade den integrativa samhällsroll som idrotten kunde ha och belastade de redan hårt ansträngda föreningarna med driftsansvar, när dessa istället borde syssla med att organisera idrottsutövning.⁶¹ Den borgerliga majoriteten menade istället att det handlade om nödvändiga åtgärder i ekonomiskt hänseende, som dessutom kunde ge demokratiska vinster i form av större valfrihet och ökat medborgarengagemang. När oppositionen efterfrågade mer utvärdering av konkurrensutsättningen ur ett folkhälso- och samhällsekonomiskt perspektiv, hänvisade majoriteten till de indirekta effekterna, varav en av de viktigaste var ”att vetskapen och insikten om konkurrensutsättning i sig skapar en kostnadsmedveten organisation”.⁶²

Det gick dock trögt med konkurrensutsättningen, både i teorin, när det gällde att få till ett övergri-

57 Johanson, 2005, s. 8; Olofsson & Johansson, 2004, s. 25-29; Stockholms kommunkalender, 1998, s. 296-298, 307-312.

58 Idrottsförvaltningen, 2001, s. 1, 9-10, 17, 21; Johanson, 2005, s. 8; Olofsson & Johansson, 2004, s. 25-29; Stockholms kommunkalender, 2002, s. 264-265.

59 Protokoll IdN 4/2000, §85; 7/200, 2002, s. 265, 268-269; 2006, s. 197.

60 Protokoll IdN 4/2000, §85; 7/2000, §145; 5/2001, §103; 9/2001, §187.

61 Protokoll IdN 2/2000, §34; §35; 9/2001, §197.

62 ”Kommunanställda kritiserar privatisering”, Svenska dagbladet 2001-08-16; Protokoll IdN 2/2000, §35; §38; 3/2000, §57; 3/2000, §64; 9/2001, §187; 1/2004, §19.

pande policybeslut, och i praktiken. Konkurrensplanen bordlades, återremitterades och skrevs om. Flera upphandlingsförsök avbröts också på grund av ”brist på intressanta anbud”. Majoriteten tog det som ett bevis på att den egna verksamheten var konkurrenskraftig. Man drev igenom beslut om att det även skulle vara möjligt att lägga ut anbud på grupper av anläggningar, med tiden också hela områden, så kallad storskalig konkurrensutsättning. Den första storskaliga konkurrensutsättningen blev Idrott Utomhus Västerort, som emellertid inte blev en entreprenad utan en så kallad intraprenad, en egen resultat enhet inom förvaltningen. Majoriteten pekade också ut vissa anläggningstyper, främst gym och simhallar, såsom mer naturliga att inleda konkurrensutsättningen med, eftersom det där, hävdade man, bedrevs verksamheter med kommersiell potential som kunde fortleva även utan kommunal drift. Oppositionen varnade för att de lokalt betingade behoven och förutsättningarna skulle bli lidande; att förvaltningen skulle tvingas till stora personalneddragningar och att brukarna skulle åsidosättas om krav och önskemål från potentiella entreprenörer skulle tillmötesgå. Inte minst, hävdades det, kunde man räkna med att avgifter och taxor skulle öka och viktig kompetens inom Stockholms idrottsförvaltning gå förlorad.⁶³

Ett annat hett, nära relaterat ämne gällde vilka anläggningar som de begränsade investeringsmedlen skulle användas till. Revisionskontoret riktade i en av sina rapporter kritik mot att nämnden inte följde sina åtaganden om att hälften av investeringarna skulle tillfalla kvinnors idrottande. I en annan hade man synpunkter på nämndens, som man uttryckte det, bristande handikappidrottspolitik. I en tredje anmärktes det på att de fastställda fördelningsprinciperna inte medgav stöd till spontanidrott. Det sistnämnda bemötte nämnden i sitt remissvar med argumentet, att det saknades idrottsanläggningar och att det inte var aktuellt att

ta tid från föreningsidrotten.⁶⁴ Allmänheten fick, med andra ord, komma i andra hand.

Man kan fundera över vad eller vilka personer eller grupper som mest påverkade besluten i idrottsnämnden. Utöver de förtroendevalda hade uppenbarligen även revisorerna inflytande. Även RF-idrotten tillfrågades ofta om åsikter. Inte minst när det gällde prioritering av anläggningar. Vid ett flertal tillfällen hänvisade till exempel nämnden till att specialidrottsförbunden efterfrågade stora sporthallar med specifika, internationellt godkända spelmått varför det var detta det borde satsas på. Och när det blev diskussioner om försäljning/upphandling av anläggningar så poängterades ofta vikten av idrottsföreningarnas fortsatta möjligheter att utnyttja dem. Då bokningen av stadens fotbollsplaner lades ut på entreprenad år 2004 var det karakteristiskt nog Stockholms fotbollförbund som fick förtroendet. Detta trots flera invändningar i remissrapporter om att varken idrottsförbund eller föreningar tidigare hade lyckats fördela tider jämt mellan könen, och inkomna klagomål på att seniorrepresentationslagen tilldelades de bästa tiderna på de nya konstgräsplanerna; att elit gick före bredd.⁶⁵

Även tjänstemännen på förvaltningen, i egenskap av utredare, förslagsställare och verkställare, påverkade besluten. När det gällde frågan om breddidrott kontra elitidrott, till exempel, ville förvaltningen inte särbehandla breddidrotten vid bidragsgivning och bokningar med hänvisning till att det var svårt att dra några tydliga gränser för vad som skulle betraktas som elitinriktning. Nämnden gick i denna fråga, som så ofta tidigare, på förvaltningens linje och förordade förslaget. Men ibland körde nämnden också över förvaltningen. Så till exempel i frågan om bidragsstyrning, där förvaltningen ansåg att kommersiell idrott inte borde stödjas med allmänna medel, såvida det inte fanns särskilda skäl enligt stadens evenemangspolicy. En

63 Protokoll IdN 6/2000, §116; 7/2000, §137; 1/2001, §10; 2/2001, §34; 6/2001, §136; 6/2002, §135.

64 Protokoll IdN 2/2001, §36; 6/2002, §136; 5/2003, §116.

65 Protokoll IdN 9/2000, §168; §174; 10/2000, §193; 13/2000, §248; 1/2001, §18; §22; 7/2004, §139; 8/2004, §161; 7/2005, §188; §191.

enhällig nämnd fastslog istället att kommunens bidragsgivning skulle användas som styrinstrument.⁶⁶ Å andra sidan låg det ju på förvaltningen att implementera besluten; det vill säga att genomföra själva styrningen (eller låta bli att styra om).

År 2002 fick Stockholm av EU utmärkelsen Europas idrottshuvudstad.⁶⁷ Då den nya vänstermajoriteten tillträdde under hösten, med den socialdemokratiska ordföranden Kersti Py Börjeson vid rodret, återkallades konkurrensupphandlingspolicyn och ersattes den med mer allmänt hållna riktlinjer (utan bestämda inriktningar och volymer). Socialdemokraterna var nu positiva till konkurrensutsättning, men det skulle göras ”när det passar och inte av ideologiska skäl”. Framför allt, menade man, skulle större entreprenader alltid värderas ur ”ett brukar- och förvaltarperspektiv”. Vänstermajoriteten ville satsa mer på så kallade anläggningsråd, där en eller flera idrottsföreningar samverkade med kommunen, och andra former av brukarinflytande. Ett led i detta tänk blev inrättandet av det så kallade föreningsutskottet, med vilket nämnden ville få till en mer aktiv dialog med stadens idrottsföreningar. 500 mnkr investerades också i nya konstgräsplaner, fotbolls- och större sporthallar samt ridanläggningar. Dessa satsningar följdes upp något år senare med beslut om en upprustning av Stockholms stadion för 45 mnkr och byggandet av en ny fotbollsarena söder om Globen, kostnadsberäknad till 2,6 mdkr (och med ett uppskattat årligt anslag på 60 mnkr). Vidare arbetades det fram ett förslag till ”klassificerings- och utvecklingsplan” för stadens alla idrottsanläggningar, som skulle utgå från kriterierna: ”geografiskt läge” och ”utvecklingsmöjligheter”. Även programarbetet för utvecklingen av Zinkensdamms IP avbröts av den nya vänstermajoriteten. I stället togs beslut om att ta fram en ny genomförandeplan för området, ”i nära samverkan med lokala intressenter”.⁶⁸

66 Protokoll IdN 2/2002, §37; 3/2002, §62; §69; 6/2002, §138; 9/2002, §206; 11/2002, §238.

67 Idrottsförvaltningen, 2004, s. 3.

68 ”124 miljoner kronor till konstgräsplaner”, Svenska dagbladet 2005-02-17; ”Hon ska styra Stockholms sport”, Dagens nyheter 2002-10-19; ”Nya idrottshallar för miljoner”, Metro 2002-11-06;

Nu var det borgerlighetens tur att slå bakut. Den nya oppositionen menade att idrottsnämnden under senare tid hade genomfört flera lyckade idrottsatsningar, som finansierats genom att resurser frigjorts i samband med markexploatering. Det innebar att näringslivet istället för skattebetalarna hade bekostat upprustningar och nybyggnationer av idrottsanläggningar, något som man hävdade var en ny idrottspolitik och som inte likt den tidigare vänstermajoritetens ”bidrog till att permanenta gamla strukturer, organisationer och vanor”.⁶⁹ Oppositionen hävdade vidare, att det fanns ett värde i att behålla de nuvarande lokal- och planhyresnivåerna. Detta dels eftersom intäkterna utgjorde en viktig bas i idrottsnämndens arbete (cirka hälften av de totala driftkostnaderna täcktes av intäkter från entréavgifter och uthyrning, min anm.), dels ledde de till en ökad medvetenhet hos allmänheten om värdet på den anläggning man hyrde. Man ställde sig också kritisk till majoritetens aviserade personalrekrytering och upprepade äskanden av tilläggsanslag från kommunfullmäktige, som, påtalades det, riskerade att orsaka en ekonomi i kraftig obalans samt skjuta betalningarna för idrottsförvaltningens verksamheter på framtida generationer skattebetalare.⁷⁰ På grund av det alltjämt kärva ekonomiska läget sköt vänstermajoriteten den planerade sänkningen av planhyror och entréavgifter på framtiden. Den planerade personalförstärkningen reducerades också, från 24 till 14 tjänster.⁷¹

År 2004 togs för första gången ett mer omfattande initiativ till uppförande av spontanidrottsanläggningar – i Vasaparken. Då förvaltade idrottsnämnden sammanlagt 124 skolidrottssalar, 118 grusplaner, 46 gräsplaner, 20 idrottsplatser, 20 sporthallar, elva gym, nio konstgräsplaner, åtta ishallar, sju bad, sju sim- och sporthallar, sex bas-

Protokoll IdN 10/2002, §228; §229; 1/2003, §8; §22; 9/2003, §208; 1/2004, §10; 7/2004, §139; 1/2005, §11; 4/2005, §107; 7/2005, §177; ”Stor satsning på idrottsplatser”, Svenska dagbladet 2004-10-14.

69 Protokoll IdN 1/2003, §8.

70 Protokoll IdN 1/2001, §22; 1/2003, §8; 2/2003, §32; §59; 5/2004, §83; §92; 2/2005, §52.

71 Protokoll IdN 5/2003, §114

sångbad, fem ridanläggningar, tre konstfrusna bandybanor, två rugbyplaner, en fotbollshall, en friidrottshall och ett Idrottens Hus för handikappidrott. Och då är inte de anläggningar som drevs privat under kommunalt huvudmannaskap inräknade. Den röd-gröna majoriteten klargjorde att den långsiktiga investeringsinriktningen gick ut på att uppföra ytterligare ett antal konstgräsplaner och 8-10 fullstora (20x40m) sporthallar för inomhusidrott. Detta med motiveringen, att satsningen var i enlighet med prioriteringar av barn- och ungdomar och folkhälsa, samt att Stockholm i jämförelse med Göteborg och Malmö hade färre antal hallar och inomhusidrottsytor per invånare.⁷²

I det nyantagna idrottspolitiska programmet år 2006 förordades fler riktade åtgärder för att locka in den växande gruppen ”fysiskt passiva och överviktiga” till idrotten. För första gången uttrycktes i ett handlingsprogram också explicita villkor för stödet till idrottsrörelsen. Stödberättigade idrottsföreningar sades vara de som fördelade tider jämligt och jämställt, som bedrev lekfulla verksamheter för barn och som verkade för demokrati, sund ekonomi och drogfrihet. I programmet hänvisades också till forsknings- och utvecklingsenhetens resultat om att pojkar och flickor på ungdomssidan (10-19 år) hade olika uppfattningar om vad staden skulle satsa på. Medan flickorna, i fallande prioritering, föredrog simhallar/äventyrsbad, lokaler för dans och aerobics samt gym och utomhusbad, förordade pojkarna främst simhallar/äventyrsbad och gym, men även fotbollsplaner och sporthallar.⁷³

Under de följande åren, det vill säga andra hälften av 00-talet, kunde den nya FoU-enheten visa att stadens vuxna invånare (över 17 år) prioriterade kommunala satsningar på friluftsområden, olika typer av bad samt motions-/skidspår. Återigen var det också stora skillnader mellan män och kvinnor, där männen även kunde tänka sig satsningar

på fotbollsplaner och sporthallar, medan kvinnorna hellre ville ha lokaler för yoga/meditation/Qi Gong och dans. Även ”de fysiskt inaktiva vuxna”, definierade som de som inte minst två gånger i veckan motionerade så att de blev andfådda eller svettades, prioriterade vad som kan karakteriseras som friskvårdsinriktade idrottsanläggningar. Resultaten visade också att det alltså fanns stora skillnader i fysisk aktivitet bland barn och ungdomar i Stockholm. Klassrelaterade sådana.⁷⁴

I idrottsnämnden hävdade socialdemokraterna att moderaternas idrottspolitik gynnade ”stora idrotter med långa traditioner och starka moderförbund”, medan mindre idrotter missgynnades, i synnerhet sådana med särskilda behov av specialutrustning (vilken saknades på idrottsanläggningarna). Moderaterna hävdade att det istället var den traditionella socialdemokratiska fördelningspolitiken som gynnade storklubbarna. Överhuvudtaget tilltog meningsskiljaktigheterna mellan blocken efter millennieskiftet liksom mellan politiker och tjänstemän. Borgarna irriterade sig allt mer på vad man menade var en förvaltning som tog parti mot näringslivssamverkan.⁷⁵

Vad alla parter dock fortfarande var helt ense om var att kompensation alltid skulle utgå om nya bostadsområden byggdes på så kallad idrottsmark. Nämnden fick vid mitten på 00-talet allt fler plan- och programärenden att bevaka då byggandet åter tog ordentlig fart i Stockholm. Samtidigt fick man allt svårare att finna nya idrottsutrymmen i en allt mer förtätad och exploaterad stad. Direkt missnöjd var nämnden med att man kom in sent i processerna. Man ville vara en integrerad del redan i framtagandet av övergripande regionalplaner.⁷⁶

År 2005 hade idrottsförvaltningen i Stockholm 421 tillsvidareanställda varav 34 procent var kvinnor. Andelen kvinnliga chefer var 15 procent.

72 Johanson, 2005, s. 19; ”Kommunal rekordsatsning på idrottsanläggningar”, Fritid & Park i Sverige 4/2005, s. 9, 16; Olofsson & Johansson, 2004, s. 29-31; Protokoll IdN 7/2005, §173.

73 Idrottsförvaltningen, 2006, s. 5-6, 13.

74 Blomdahl & Elofsson, 2005, s. 14; Blomdahl & Elofsson, 2007; 2008a; 2008b, s. 1-6.

75 Protokoll IdN 1/2005, §8; §9; §10; §15; 2/2005 §46; §47; §48; §50; 3/2005, §82; 5/2005, §132; 5/2005, §132; 8/2005, §198.

76 Protokoll IdN 1/2006, §34; §35; 5/2006, §130; 9/2006, §217; 2/2011, §17.

Långt ifrån jämställt alltså. Detta år tilltog också diskussionerna om den nya planerade arenan invid Globen, där den borgerliga oppositionen höll med om att huvudstaden behövde en stor utomhusarena för fotboll och konserter, men samtidigt riktade kritik mot den röd-gröna majoriteten och förvaltningen. Man menade att planeringsunderlaget var bristfälligt och att det inte hade arbetats fram i bred enighet och involverat idrottsrörelsen. Vidare menade man att andra finansärer än kommunen måste vara med och bekosta projektet för att det skulle bli ekonomisk hållbart, och att även Råsunda fotbollsstadions planerade ombyggnad måste vägas in innan ett definitivt beslut kunde tas. Socialdemokraterna slog tillbaka med argumentet, att projektet hade kommit långt redan innan de tog över makten och att det nu var omöjligt att vrida klockan tillbaka. I synnerhet med tanke på att Svenska Fotbollförbundet kommit överens med Solna stad om att uppföra en arena där AIK fotboll kunde spela. Hammarby och Djurgården stod därmed utan ”dugliga” hemmaarenor.⁷⁷ Konstateras kan alltså, att elitidrotten var prioriterad bland stadens idrottspolitiska makthavare – och att förslag som hunnit långt i beslutsprocessen uppenbarligen var svåra att ta tillbaka.

År 2006 var upprustningen av Stockholms stadion, Eriksdalshallen och Zinkensdamms IP de mest resurskrävande investeringsprojekten. Beslut togs inför 2007 om att också rusta upp fem ridanläggningar för sammanlagt 113 mnkr. I övrigt var det energikostnader för kostnadskrävande anläggningar såsom simhallar och ishallar samt ökande lönekostnader som tyngde idrottsnämndens budget mest. Under året inleddes också en riktad satsning på friskvårds- och hälsoaktiviteter, samt infördes på prov gratis bad för barn 10-13 år på flera av stadens simhallar. Totalt 550 föreningar erhöll detta år bidrag till sin ungdomsverksamhet

och över 900 föreningar utnyttjade den indirekta stödformen nolltaxa. Internkontrollen indikerade samtidigt ”bestående brister i bidragsregler, ansökningar och kontrollmöjligheter”. Vidare att totalt sett få föreningar medverkade i anläggningsråd och att målet om jämställda investeringar fortfarande inte var uppfyllt.⁷⁸

Exempel på tilltagande politisk involvering (politisering) under andra halvan av 00-talet utgjorde nämndens målsättningar om ”skarpare beskrivningar av föreningarnas demokratiska skyldigheter i de allmänna bidragsvillkoren” och ”större inslag av projektbidrag”. Ett annat exempel var beslutet om att tillsätta en så kallad badgrupp, för att i ett tidigt skede få insyn och inflytande över Skarpnäcks nya sim- och idrottshall. I övriga större planeringsärenden tycks specialidrottsförbunden och några enskilda storklubbar alltjämt ha haft mycket att säga till om, kring såväl ytor som publikkapacitet.⁷⁹

När den borgerliga alliansen tog över ledningen av Stockholms idrottsnämnd hösten 2006, med Madeleine Sjöstedt (FP) som ordförande, höjde man omgående hyrestaxorna och rev upp förslaget om gratis badande för barn. Detta med hänvisning till kostnadsutvecklingen och genomförda standardförbättringar. I syfte att effektivisera anläggningsdriften togs också en övergripande plan fram för fortsatt upphandling. Det var något som den nya oppositionen givetvis vände sig mot. Man kritiserade att den nya upphandlingspolicyn innehöll ”få sociala krav eller miljökrav”. Men inte heller denna gång tog upphandlingsverksamheten skruv. Flera anbudsförfaranden kring sim- och sporthallar avbröts. För alliansen kvarstod den politiska målsättningen, men man sökte förbättringar av metoderna. En sådan förbättring var att söka partnerskap med både idrottsrörelsen och

77 "Billström riskerar att få kämpa ensam om arena", Dagens nyheter 2005-12-03; "Globen blir platsen för den nya arenan", Dagens nyheter 2005-04-19; "Kan klubbarna samsas?", Dagens nyheter 2005-11-13; Protokoll IdN 1/2005, §14; 8/2005, §197; 1/2007, §8; 6/2009, §109; §110; "S tar strid för omstritt arenaförslag", Svenska dagbladet 2006-03-30; "Två nya arenor", Svenska dagbladet 2006-10-20.

78 "Fem ridanläggningar rustas upp för 113 miljoner", Dagens Nyheter 2007-01-14; "Ingen förundersökning mot Enskede IK", Dagens Nyheter 2004-11-02; "Jakten på fuskare kan bli ödesdig", Svenska Dagbladet 2004-11-02; Protokoll IdN 1/2006, §16; §18; 5/2006, §127, §128; 7/2006, §176; 4/2007, §66.

79 Protokoll IdN 5/2006, §134; 9/2006, §218; 8/2007, §157; 9/2007, §178; 1/2011, §6.

näringslivet i ett tidigt planeringsstadium av nya anläggningar.⁸⁰

Det första så kallade OPS-initiativet (offentlig-privat samverkan) togs, i alla fall formellt, år 2008 när Alvik Basket och fastighetsbolaget Kungsleden gick samman med kommunen kring ett uppförande av en Sporthall på Stora Mossens IP. Fastighetsbolaget skulle bygga och äga anläggningen medan staden skulle hyra den av bolaget och fördela halltimmarna, och basketklubben stå för driften. Även socialdemokraterna var för att pröva det nya förfarandet. Miljöpartiet lade ner sin röst, medan vänsterpartiet var helt emot. Däremot var vänsterpartiet nu för föreningsdrift.⁸¹

År 2011 låg idrottsnämndens budget på drygt 800 mnkr, varav investeringarna utgjorde 10 mnkr. Huvudansvaret för idrottsnämndens fastigheter, inklusive medel för investeringar, togs nu över av fastighetsnämnden. Idrottsnämnden skulle årligen prioritera och godkänna kommande års investeringar och beställa nya anläggningar från fastighetskontoret (fastighetsnämndens tjänstemannaorganisation); beställare- och utförarorganisationen förfinades.⁸²

De ekonomiska förutsättningarna i slutet av 00-talet hade förbättrats avsevärt beroende på den positiva intäktsutvecklingen, påverkad främst av simhallarnas ökade besöks- och entréprisutveckling och nämndens minskade underhålls- och investeringsvolym. Men tjänstemännen på förvaltningen var fortfarande inte tillfreds med situationen. De framhöll att flera av stadens sim- och sporthallar var i stort behov av upprustning. Den röd-gröna oppositionen var direkt missnöjd och föreslog fler och större investeringar samt att aktivitetsstöd och nolltaxa skulle utgå till och gälla även för pensionärer. Socialdemokraterna, vänsterpartiet och miljöpartiet ville bygga fler fullsto-

ra sporthallar. Detta med hänvisning till att det, enligt förvaltningens beräkningar, gick 61 000 stockholmare per hall, ”vilket inte alls var tillfredställande”.⁸³

Den alliansstyrda nämndens sparsamma förhållningssätt präglade även inledningen till 2010-talet. Upprepade gånger gavs förvaltningen direktiv att hålla budgetramarna. Nämnden flaggade också för besparingsåtgärder i syfte att uppnå det prognostiserade nettoresultatet för året. Bland annat talades det om ytterligare sänkningar av föreningsbidragen (ett förslag som dock drogs tillbaka efter kraftiga reaktioner från idrottsrörelsen), införande av självkostnadshyror för skolornas utnyttjande av sporthallarna och höjda planhyror för vuxna privatpersoner. Även marknadsinriktningen behölls, men metoderna utvecklades ytterligare. I samband med genomförandebeslut kring reinvesteringar i det äldre anläggningsutbudet gavs förvaltningen riktlinjer om att försöka utöka de kommersiella ytorna vid ombyggnationer. Därtill infördes både en så kallad utmaningsrätt, en förordning som innebar att vem som helst hade rätt att kräva upphandling av idrottsanläggningar, och att detta alltid skulle prövas av nämnden, samt en så kallad konkurrenspräglad dialog, som gav intresserade av en eventuell upphandling möjligheten att presentera sina förslag på ett sätt som inte möjliggjordes vid en mer kontrollerad entreprenadupphandling.⁸⁴

Den moderatledda idrottspolitikerna, med ledord som folkhälsa, tillgänglighet, jämställdhet och hållbarhet, förklarades gå ut på att hålla nere de offentliga utgifterna för att ge utrymme för skattesänkningar (vilket enligt socialdemokraternas beräkningar i praktiken innebar en nominell sänkning av idrottsbudgeten med cirka 80 mnkr, eller reellt med cirka 160 mnkr, mellan 2009 och 2010). På så sätt skulle stockholmarna ges större möjligheter att välja fritidsutbud efter eget tycke och smak. Den förda idrottspolitikerna var uppenbar-

80 Protokoll IdN 10/2006, §239; 4/2007, §68; 5/2007, §93; 6/2007, §123; 7/2007, §136; 8/2007, §162.

81 Protokoll IdN 2/2008, §42; 1/2010, §6; 8/2010, §144.

82 Protokoll IdN 7/2011, §85; Stockholms kommunkalender, 2011, s. 116.

83 Protokoll IdN 3/2008, §62; 9/2008, §182; 3/2009, §43; 4/2009, §63; 5/2009, §92; 8/2009, §156; 9/2009, §167. 1/2010, §6; 2/2010, §54.

84 Protokoll IdN 1/2010, §6; 2/2010, §54; 4/2010, §70; §75.

ligen framgångsrik i vissa betraktares ögon. År 2011 rankade tidningen Sport & Affärer Stockholms stad som Sveriges främsta idrottskommun, med hänvisning bland annat till de nya arenorna och de många evenemang. Den röd-gröna oppositionen pekade återigen på att konsekvenserna av den förda politiken skulle bli ett urholkat breddanläggningsutbud, en minskad kommunal förvaltningskompetens och en ökad snedfördelning av fritidsmöjligheter mellan starka och svaga samhällsgrupper. De fick stöd i *Svenska Dagbladet*, som redovisade siffror på att flera av senior- och juniorrelitlagen runt om i Stockholm tog över träningsstider i de mest eftertraktade sporthallarna från den egna föreningens barn- och ungdomslag.⁸⁵

Vad majoriteten och oppositionen fortfarande var helt överens om var idrottens stora samhällsnytta. Men man var numera också överens om att samhällsnytta kunde betyda olika saker i olika sammanhang – och i olika intressenters ögon. En enig nämnd slog till exempel fast, att ”underlag för alla beslut ska innehålla tydligare och utförligare motiveringar för de prioriteringar som görs, baserat på relevant och tillförlitligt statistiskt underlag samt aktuell forskning”. När beslutet togs om att återigen arbeta fram ett nytt idrottspolitiskt program, ett som hela nämnden kunde ställa sig bakom, sades det att arbetet inte bara skulle ske i samverkan med idrottsrörelsen och föreningslivet utan även med forskning och allmänhet.⁸⁶

I Stockholms stads idrottspolitiska program, som gäller för åren 2013-2017, framgår att idrotten stärker folkhälsan, att den ökar självständigheten bland äldre människor, att inlärningsförmågan ökar bland barn och ungdomar när de är fysiskt aktiva, och att det finns ett samband mellan utövande av idrott som ung och ett fortsatt motionerande som vuxen. Målsättningen för idrottsnämnden är att stimulera fler stockholmare att

bli fysiskt aktiva, i synnerhet barn och ungdomar. Visionen är att alla invånare år 2030 utövar idrott utifrån sina egna önskemål och förutsättningar. Stockholm ska vara ”en idrottsstad i världsklass”, heter det. Prioriterade grupper för kommunens idrottspolitik är ungdomar 13-20 år, särskilt flickor, flickor 7-20 år med utländsk bakgrund, personer med funktionsnedsättning, och barn och ungdomar 7-20 år med svagare socioekonomisk bakgrund än genomsnittet. Programmet innehåller även skrivningar om Stockholm som internationell idrottsstad, om att stödja och tillhandahålla anläggningar för såväl ”elit- och breddidrott” som ”motionsidrott”, om vikten av att föreningslivet genomsyras av demokratiska principer, och om att man vill satsa på såväl organiserad idrott inom och utom RF som icke-organiserad idrott.⁸⁷

År 2012 togs för första gången begreppet tillgänglighet, i en bredare betydelse än endast handikappanpassning, upp i idrottsnämndens protokoll. Det var vice ordförande Emilia Bjuggren (S) som ville vidga nämndens målsättning Nöjda besökare i stadens idrottsanläggningar med en trygghetsaspekt, en indikator som innebar att frågor även ställdes till medborgarna huruvida de kände sig säkra i anläggningarna. Vidare vill Bjuggren dels att insamlingen av statistiken skulle basera sig på kundnöjdhetsundersökningar som genomfördes på olika språk, eftersom svarsfrekvensen var låg i områden med stor utländsk population, dels att presentationen av statistiken skulle könsuppdelas för att kunna belysas i ett jämställdhetsperspektiv. Socialdemokraterna föreslog också att ett kvalitetskrav, ”som även väger in miljö och social rättvisa”, skrevs in i stadens upphandlingspolicy, och att genusanalyser implementerades vid förvaltningens framtagande av underlag inför inriktnings- och investeringsbeslut.⁸⁸ För första gången gav sig också fastighetskontoret in i konkurrensutsättningsdiskussionen, i samband med att man tillsammans med idrottsförvaltningen utredde en konkurrenspräglad dialog kring två sporthallar på

85 ”Många barn förvägras möjligheten att idrotta”, DN.se 2012-11-14; Protokoll IdN 1/2011, §6; 7/2011, §90; §95; 11/2011, §138; §139; §140; §142; Rohmé, 2011, s. 6-7; ”Skriande brist på hallar”, Svenska Dagbladet 2010-12-23; Stockholms kommunkalender, 2011, s. 117.

86 Protokoll IdN 1/2011, §6; 11/2011, §139.

87 Stockholms stad, 2013b.

88 Protokoll IdN 4/2012, §50; 2/2013§26; 9/2013 §175.

Stora Mossens IP. Man konstaterade: ”att en modell där en privat entreprenör bygger och staden förbinder sig att hyra den färdiga anläggningen [...] blir avsevärt mycket kostsammare för staden än att bygga i egen regi”.⁸⁹

Den borgerliga majoriteten i idrottsnämnden, under ledning av Regina Kevius (M) tog, som ett led i att åstadkomma fler fullstora sporthallar, år 2012 beslut om att ge förvaltningen i uppdrag att ta fram förslag till så kallade enklare koncepthallar. Konceptet innebar hallar som fyllde funktioner för breddidrottande fullt ut, men som med sin enkelhet i utförande (till exempel mindre totalyta och ingen publikkapacitet), i sin placering på ”byggbar mark” och intill redan befintliga idrottsanläggningar, och via gemensamma upphandlingar av flera likadana hallar, på en och samma gång genererade lägre byggkostnader. Problemet, menade nämnden, var nämligen att kostnadskalkyler och budgetramar inte hade kunnat hållas i de senaste årens hallprojekt, vilket kommit att ge stockholmarna färre hallar än vad som planerats för (och tagits beslut om, min anm.). Samtliga partier ställde sig positiva till nämndens beslut. Socialdemokraterna underströk dock återigen, att ett antal sporthallar/idrottsytor redan hade försvunnit i exploateringsprocessen, bland annat Åsöhallen och Sprallenhallen på Södermalm, Västbergahallen på Liljeholmen och tre planer i tälten vid Brommaplan, och att investeringsbudgeten för bland annat sporthallarna hade minskat under en rad år. Detta gjorde att ambitionerna nu måste bli betydligt högre än bara några enstaka hallar, hävdade man. Miljöpartiet, liksom vänsterpartiet, instämde, men påtalade därtöver:

”Det är av yttersta vikt att varje projekt som föreslås utvärderas grundligt innan upphandling, eftersom en hallpark som drar mer energi, har en kortare livslängd och högre underhållskostnader varken är vad stockholmarna efterfrågar eller ekonomiskt hållbart och klimatsmart”.⁹⁰

89 Tjänsteutlåtande Dnr 312-651-2012, IdN 2012-11-02.

90 Protokoll IdN 4/2012 §55; 1/2013 §5; 5/2013 §94; Tjänsteutlåtande Dnr 412-196-2013, IdN 2013-03-19.

År 2013 tog idrottsnämnden beslut om att även trygghetsaspekten skulle inkluderas när nya anläggningar planerades. Med hänvisning till forskning som bland annat underströk omklädningsrummens betydelse för brukarnas tillfredsställelse angavs, att anläggningarna skulle vara ”öppna och inkluderande ur ett HBTQ-perspektiv”.⁹¹

Fortfarande rådde delade åsikter inom nämnden om exakt hur mycket som behövde byggas, var, när samt hur finansieringen skulle gå till – så även inom blocken. Folkpartiet vände sig till exempel mot övriga allianspartier när det gällde en prioriterad bandyhall med argumentet, att en bandyhall borde byggas endast om även andra kommuner var med och delade på kostnaden (en så kallad regional idrottsanläggning). Annars, menade man, fanns det viktigare investeringar att göra för breddidrotten. Socialdemokraterna ansåg fortfarande att ambitionerna måste bli högre; att mer medel måste skjutas till. Idrottsnämndens resurser, hävdade man, räckte inte ens till för att nå de uppsatta målen: ”Bristen på idrottshallar och idrottsytor är alarmerande. [...] Borås, med drygt en tiondel av Stockholms invånarantal, har nästan lika många fullstora hallar som Stockholm!” Vänsterpartiet hävdade å sin sida att alla utom dem behandlade förörternas styvmoderligt vad gällde nyinvesteringar, och pekade på att flera av de planerade men uteblivna hallbyggena hade drabbat ”fattiga stadsdelar i periferin”. Därtill påstod man också att alliansens återhållsamhet och krav på motprestationer hade medfört att det nu endast var ekonomiskt starka föreningar som hade möjlighet att lösa den akuta bristen på idrottsytor och anläggningar – på egen hand.⁹²

Den mest brännande långsiktiga frågan för idrottsnämnden under 2010-talet, och här var alla partier överens, gällde den framtida stadsplaneringsprocessen. Vid upprepade tillfällen underströks i nämndens protokoll vikten av att idrotten kom med i samhällsplaneringen. För att detta

91 Protokoll IdN 3/2013 §46.

92 Protokoll IdN 3/2013 §48; 8/2013 §152.

skulle kunna ske, påtalades det, måste idrottsförvaltningen tillåtas medverka i processen och samverka med andra berörda förvaltningar såsom utbildningsförvaltningen, stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret. Det måste bli en norm, hävdade socialdemokraterna, att ”idrottsytor planeras in lika självklart som parkeringsytor när ett nytt bostadsområde planeras”. Se bara hur det gick i Hammarby sjöstad, skanderade miljöpartiet: ”och ändå tycks inte staden ta lärdom när man planerar den nya Hagastaden”.⁹³

”Behovet av hallar är stort i innerstaden, där också en omfattande bostadsutbyggnad pågår i exempelvis Hagastaden och Norra Djurgården. Stockholmarna blir allt fler, och därmed ökar också behovet av anläggningar för idrott och motion. Det gäller hela staden, även om behovet är särskilt uttalat i innerstaden. [...] Nämnden har nu beslutat om ett koncept för billigare och enklare hallar, som ska vara vägledande i det fortsatta arbetet med att ta fram nya idrottsanläggningar. Det är samtidigt angeläget att staden tar vara på befintliga anläggningar, där flera av de äldre sim- och idrottsballarna är i stort behov av upprustning.”⁹⁴

Det blir med ovanstående ord tydligt att även den sittande borgerliga majoriteten tog bristen på idrottsanläggningar, i synnerhet sporthallar och konstgräsplaner, på allvar. I 2014 års budget utökades nettoinvesteringarna till 25 mnkr (2012 var de 10,1 mnkr och 2013 17,6 mnkr) och nettodriften till 587,6 mnkr (565,3 år 2012 och 547,4 år 2013). Den totala investeringsbudgeten för 2014 var 427 mnkr, och för hela den planerade perioden 2014-2018 1,4 mdkr. Störst totala enskilda investering för inriktningsperioden 2014 - 2018 skulle bli upprustningen av Vanadisbadet (41 mnkr). Totalt sett var det dock de 48 nya konstgräsplanerna och nio fullstora sporthallarna (bland annat på Blommensbergs BP i Gröndal och på Vinsta BP i Västerort) som beräknades kosta mest. Inom investeringsramen rymdes även upprustningen

av Åkeshovs sim- och sporthall, utbyte av flera konstgräsmattor, fyra nya eller utbyggda ridanläggningar, 18 nya utegym, en inomhushall för fotboll på Vårbergs IP, och en skatepark. Problemet var bara att fastighetsnämndens förväntade investeringsbudgetram på 190 mnkr årligen, enligt kommunfullmäktiges inriktningsbudget, inte räckte till. Det saknades ungefär 500 mnkr för att täcka de planerade anläggningskostnaderna.⁹⁵

Under åren 2013-2014 invigdes en ny sporthall, Engelbrekts hallen på Östermalm (total kostnad 155 mnkr). Vidare togs i idrottsnämndens beslut om upprustningen av Vanadisbadet, om att uppföra en ny fullstor sporthall i Hjorthagen, Norra Djurgårdstaden (Stadsbyggnadsnämnden hade sedan tidigare med Hjorthagens IP samt en ny skola med intilliggande sporthall i planen, och 60 mnkr fanns upptagna i fastighetsnämndens budget för en hall). Vidare beslutades om att avsätta 100 mnkr till byggandet av ytterligare fem fullstora koncepthallar, på Sätra IP, Hjulsta BP, Håselby Villastads BP, Stora Mossen IP i Bromma och på Grimstaskolans skolgård, samt att anlägga 11 nya konstgräsplaner och genomföra en utveckling av Gubbängens sportfält. Ett utredningsbeslut togs också både om en ny specialhall för gymnastik vid Mälärhöjdens IP för 49 mnkr (en enklare hall men som ytmässigt med sina dryga 3000 m² motsvarade storleken av en dubbelhall) och en skridsko- och bandyhall på Tallkrogens BP. Därtill skulle nämnden hyra en sporthall och flera danssalar i Campus Konradsberg. Samtliga dessa beslut fick stöd av alla partier. Men oppositionen påtalade samtidigt att det inte räckte.⁹⁶

År 2013 föreslog socialdemokraterna en utökad investeringsbudget, i förhållande till alliansens, med 80 mnkr. Vänsterpartiet ville ta ännu mer ”ordentliga krafttag”, medan miljöpartiet konkret föreslog en i förhållande till alliansen utökad investeringsram med 130 mnkr för 2014. Socialdemokraterna och miljöpartiet ifrågasatte också den föreslagna

93 Protokoll IdN 3/2013 §49; 4/2013 §66; 6/2013 §111; 7/2013 §135; 8/2013 §147; 9/2013 §162.

94 Protokoll IdN 4/2013 §66.

95 Tjänsteutlåtande Dnr 101-1211-2013, IdN 2013-12-17.

96 Protokoll IdN 4/2013 §67; §69; 5/2013 §90; 7/2013 §135; 9/2013 §166; §167; §168; 169; 4/2014 §65.

arenainvesteringen på Grimsta IP (47 mnkr; totalt 97 mnkr under sju år) för att anpassa anläggningen till allsvenskt spel för Brommapojkarna. Dels, menade man, var det en satsning som inte riktades mot de grupper som prioriterades i det idrottspolitiska programmet, dels var avsaknaden av en utbyggd fotbollsarena betydligt större för dameliten än för herreliten i staden. Den styrande alliansen tycktes vara mest irriterad på förvaltningen och Svenska fotbollförbundet. Man hänvisade till att flera av de påbörjade och genomförda projekten, bland annat uppförandena av de enklare koncepthallarna (för 25 mnkr istället för 20 mnkr per hall), renoveringen av simhallarna (200-300 mnkr per hall) och byggnationen av en läktare på nämnda Grimsta IP, hade överskridit budget med miljontals kronor. Det förklarades bland annat med förbundets ”orimliga krav”. En politisk styrgrupp inrättades nu i nämnden med representanter från alla partier. Denna förväntades ha en löpande dialog med förvaltningen under alla olika projekts projekteringsfaser. Gruppen fick också i uppgift ”att göra en översyn av de befintliga fördelningsprinciperna för stadens idrottsanläggningar”. Samtidigt passade nämnden på att understryka, att stora medel till eventanläggningar, likt Grimsta, inte togs från idrottsnämndens budget utan tillfördes via fastighetsnämnden.⁹⁷

Även i Finansborgarrådets övergripande förslag till fullmäktigebudget för åren 2014-2016 nämns satsningar på idrotten:

”Genom ett brett utbud av idrottsaktiviteter i staden kan stockholmarna stimuleras att röra på sig och motionera mera. Staden vill stärka den ideella sektorn och fortsätter att satsa på föreningsbidrag. Idrottspolitikens stora utmaning är att vända en utveckling där allt färre ungdomar motionerar regelbundet. Det är särskilt angeläget att barn och ungdomar grundlägger goda vanor kring idrottande och motion så tidigt som möjligt i livet. En målsättning

97 Protokoll IdN 6/2013 § 111; 7/2013 §135; 8/2013 §147; §149; 9/2013 §162; §163; 2/2014 §22; §26; §29; 5/2014 §81.

för stadens idrottsatsningar är att få fler ungdomar, som aldrig tidigare idrottat, att motionera.”

I budgetförslaget finns även skrivningar om att det redan vid utredningsbeslut är viktigt att bedöma lönsamhetspotentialen i investeringsprojekten. Ytterligare ett par stadsplaneringspassager berör idrotten, till exempel formuleringen om att ”lönsamheten i exploateringarna kommer att vara avgörande för hur många icke lönsamma projekt staden kommer att ha råd med.” (det vill säga breddidrottsanläggningar, min anm.)⁹⁸ Om exploateringarna var lönsamma så främjade det alltså även breddidrotten. Eller omvänt, och något tillspetsat: Utan lönsamma exploateringar, ingen breddidrott!

Av idrottsnämndens inriktningsprogram för investeringar 2016-2019, och planering för 2020-2024, framgår att det skulle fortsätta satsas på anläggande av nya konstgräsplaner och byggnation av fullstora sporthallar (bland annat i exploateringsområdena Hagastaden, där 137 mnkr fanns avsatta i budgeten, Norra Djurgårdsstaden, Nordvästra Kungsholmen och Årstafältet). De uttjänta konstgräsmattorna (4-5 stycken per år) skulle vidare uppgraderas för 5-10 mnkr per yta, simhallarna och de tempererade utomhusbassängbaden upprustas för totalt 650 mnkr, omklädningskapaciteten på idrottsplatserna förstärkas, och diverse åtgärder på stadens ridanläggningar genomförs. Ett tiotal sedan tidigare inplanerade projekt, bland annat Stadshagen IP, Sporthallen på Kristinebergshöjden och Skridsko- och bandyhallen på Tallkrogen BP, redovisas emellertid utanför budgetramen (det vill säga att de skulle uppföras under förutsättning att extra medel sköts till), vilket föranledde skarp kritik från vänsteroppositionen. Återigen påtalade denna också att man tyckte ambitionerna var för låga samt att idrottsytorna kom in allt för sent i stadsplaneringsprocessen. Därtill efterfrågade man mer elit vs bredd-analys och genusanalys i investeringsplanerna; bättre svar på frågan hur de offentliga medlen skulle komma

98 Stockholms stad, 2013a.

att fördelas mellan olika utövargrupper i staden. Socialdemokraterna gick ut med ett nytt löfte inför valet 2014, om att utöka idrottsnämndens planerade investeringsram med 1 mdkr över fyra år (varav 400 mnkr skulle vara öronmärkta för fortsatt renovering av simhallarna). Detta förslag, menade man, skulle mer specifikt innebära 14 nya konstgräsplaner (åtta ”enklare” och sex med ”tävlingskvalitet”), fyra fullstora sporthallar, en multifunktionsanläggning, ett par spontanidrottsanläggningar samt upprustning av simhallarna i Vällingby och Västertorp. Miljöpartiet sade sig ha ambitionen att färdigställa en fullstor sporthall om året under de nästkommande tio åren, vänsterpartiet två stycken årligen plus en simhall i Skarpnäck (102 mnkr), en bandy- och konståkningshall på Gubbängens IP, och en fotbollshall (20 mnkr) placerad någonstans i Söderort.⁹⁹

Idrottsförvaltningen skrev i sitt underlag för långsiktigt investeringsbehov för stadens idrottsverksamhet:

”Stockholms stad har färre antal anläggningar per invånare än vad som gäller i Sverige i övrigt. /.../ För kategorin fullstora inomhusbollar klarar förvaltningen idag inte att fördela tider till inomhus-sporterna enligt gällande fördelningsnycklar. För övriga sporter är situationen något bättre, förutsatt att de som utnyttjar anläggningarna är beredda att resa och träna på sena tider. Sim-, sport- och ishallarna behöver uppgrustas och moderniseras. För ishallarna är uppgrustningsbehovet omfattande.”

Det var således omfattande behov av underhåll och re- och nyinvesteringar som redogjordes för av idrottsförvaltningen. Man angav totala investeringsbehov fram till och med 2022 på 2,2 mdkr, och till 2030 på ytterligare 1,2 mdkr, för att kunna erbjuda samma anläggningsutbud som idag (alltså bygga i takt, men inte ikapp, min anm.). Samtidigt redovisades också nya forskningsrön som visade på fortsatt stor snedfördelning mellan pojkar och

flickor avseende både utnyttjandet av fotbollsplaner (80/20) och ishallar (85/15). Förvaltningen argumenterade för att simhallar, fröidrottsanläggningar, ridhallar och gymnastikhallar borde vara de mest prioriterade ur en jämställdhetsaspekt. Sett till ”de totala behoven” (som alltså gällde anläggningsyta per invånare bland de prioriterade målgrupperna – dock inte specifikt kvinnor av någon anledning, min anm.) var det emellertid fullstora sporthallar och konstgräsplaner som lyftes fram.¹⁰⁰

Under 2014 ökade idrottsnämnden föreningsstödet med 2 mnkr (en total ökning från 2010 på drygt 11 mnkr eller 29 procent). Man antog också nya fördelningsprinciper för stadens idrottsanläggningar. Den största förändringen jämfört med tidigare var att förvaltningen nu fick ett ännu mer markerat ansvar att fördela tider utifrån de fastslagna prioriteringarna i det idrottspolitiska programmet. Nämnden ville bland annat att antalet träningsdeltagande medlemmar skulle viktas mer än antalet tävlingsdeltagande medlemmar i de nya fördelningsnycklarna – med det uttalade syftet att man ville försöka stävja tidiga elitsatsningar.¹⁰¹

År 2014 rankas Stockholms stad återigen som årets idrottskommun av tidningen Sport & Affärer. Detta baserat på konsultföretaget Demoskops mätningar hos svenska folket. Den framskrivna motiveringen löd: ”Kommunen är bäst i landet på spontan-, bredd- och elitidrott samt friluftslivsfrågor”.¹⁰² Det framgick inte exakt hur man hade räknat.

⁹⁹ Miljöpartiet, 2014; Socialdemokraterna, 2014; Vänsterpartiet, 2014; Protokoll IdN 2/2014 §19; 36; 3/2014 §44.

¹⁰⁰ Tjänsteutlåtande Dnr 410-478-2010, IdN 2014-04-15.

¹⁰¹ Protokoll IdN 5/2014 §81.

¹⁰² Svenska folket: Stockholms stad är årets idrottskommun”, Pressmeddelande 2014-06-27, www.moderat.se.

Sammanfattning och analys: Stockholm stads idrottspolitik med fokus på breddidrottsanläggningar, 1985-2014

Ekonomi sätter tydliga begränsningar för en fortsatt expansiv kommunalpolitik efter 1950-, -60 och -70-talens guldår. Och när väl de offentliga utgifternas andel av BNP återigen började stiga under slutet av 1990-talet och början av 00-talet, så var det i betydligt långsammare takt än tidigare. Framför allt påverkade detta nyinvesteringarna negativt. Även den ideologiska förändringen i riktning mot både mer marknadsekonomiska och decentraliserade eller interaktiva styrningsformer verkade begränsande. Det var inte längre lika självklart att det var det offentliga som skulle producera alla samhällstjänster.

På social- och fritidspolitikens område fick privata aktörer allt större ansvar i utbyte mot olika former av ersättningar. Brukarmedverkan och partnerskapslösningar söktes av både ekonomiska och ideologiska skäl; delad kostnadsbörda och ökat medborgarengagemang. Samtidigt tilltog den politiska styrningen inom ramen för samhällskontrakten, vilket gör det svårt att avgöra hur stor maktförskjutningen mot tidigare perioder faktiskt var.¹⁰³ I synnerhet gäller detta idrottspolitiken, som också fortsatte att präglas av en korporativ samverkan mellan stat och kommun och idrottsrörelse. Allt detta avspeglas i Stockholms stads (protokoll) förda idrottspolitik.¹⁰⁴

103 Detta mätproblem uppmärksammas ofta i samhällsvetenskaplig forskning. Se till exempel Montin & Hedlund, 2009, s. 11; Pierre & Peters, 2000.

104 I min doktorsavhandling studerade jag den korporativa styrningsformen ut både centralstatligt och lokalstatligt idrottspolitiskt perspektiv. Historiskt periodiserar jag de kommunala idrotts- och anläggningspolitiska trenderna och processerna i tre faser. Den första fasen inföll cirka 1890-1930 och präglades av en restriktiv efterfrågebaserad hjälp- till självhjälpgrundande "idrottsplatspolitik", med riktade punktbidrag till olika idrottsintressenter för tillfredställande av uppfattat giltiga behov. Den andra fasen inföll cirka 1930-1985 och präglades av en generös expansiv och utbudsriktad "breddanläggnings- och föreningspolitik", med generella anslag för uppfattat stora behov. Den tredje fasen inföll från och med cirka 1985 och präglas alljämt av en målstyrd och förvaltande idrottspolitik, i idrottsbegreppets allra bredaste bemärkelse, med generella anslag utifrån mätbara behov samt med ersättning för producerad tjänst utifrån uppfattat förmåga till "samhällsnytta". Se vidare

Det står med önskvärd tydlighet klart, att Stockholms stad har brottats med liknande idrottsrelaterade dilemman och problem som andra svenska kommuner såväl som med danska och norska kommuner. Främst gäller överrensstämmelsen med andra storstäder. Utöver instabil ekonomi och olika styrningsprocessers konsekvenser har den svenska huvudstadens idrottsförvaltande politiker och tjänstemän kämpat med en expanderande och allt mer krävande idrottsrörelse, snabbt växande anläggningsdriftskostnader, orättvisor avseende jämlikhet, jämställdhet och mångfald, samt bristande underlag och verktyg för att komma till rätta med dessa. Därtill har den fördelningspolitiska traditionen uppenbarligen vägt tungt.

Efter 1990-talets stagnation ökade det offentliga idrottsstödet i huvudstaden i takt med de förbättrade finanserna intill millennieskiftet 2000, och det förstärktes ännu mer under 2010-talet. Anläggningsutbudet fortsatte att spridas och differentieras, med bland annat anläggningar för spontanidrott, friskvård och kvinnodominerade idrottsgrenar. Men alltjämt var det de mest populära idrotterna, mätt i antalet RF-anslutna föreningar och medlemmar och i aktivitets- och publikkapacitet, som fick mest. Utöver arenor som Tele 2 och Grimsta IP var det sporthallar, ishallar, simhallar och konstgräsplaner som tilldelades störst allmänna idrottsresurser.

Premieringen av väletablerade idrotter och föreningar gällde även i bidragshänseende. Staden riktade allt fler idrottsbidrag/ersättningar för specifikt utförda tjänster och mot prioriterade utövargrupper, men den största delen av bidragen var fortfarande allmänna och delades ut efter antal redovisade aktivitetstillfällen och deltagare. Detta gynnade storklubbar med många medlemmar och många matcher och träningar. Ofta hade de tradi-

Sjöblom, 2006, s. 483-514.

tionella lagbollssporter på verksamhetsrepertoaren. Ska man tala om en specifik kommunal fördelningspolitisk praxis så är det nog närmast, att staden investerade idrottspengarna där dessa kunde förväntas ge mest fysisk aktivitet per satsad krona.

De många kritiska rösterna under 2010-talet visar samtidigt att missnöjet ökade både med anläggningsutbyggnadstakten och med fördelningsprinciperna. Glappet mellan idrottsrörelsens och allmänhetens efterfrågan på olika typer av idrottsanläggningar och det offentliga utbudet på dem ökade snabbt. Även idrottsförvaltningen pekade på växande behov. Klarade den kommunala idrottspolitiken i samverkan med idrottsrörelsen, främst företrätt av Riksidrottsförbundet, av att tillgodose invånarnas idrottsbehov? Varför var idrotten ännu inte jämställd och fortfarande i så stor utsträckning en klassfråga? Hur skulle mångfald, tillgänglighet och hållbar utveckling säkras när kommunen idkade konkurrensutsättning och föreningsmedverkan och inte längre hade full kontroll över idrottsanläggningarna? Varför misslyckades de offentliga satsningarna med att minska skillnaderna mellan utbud och efterfrågan på olika anläggningstyper och med att nå de fysiskt inaktiva som man sade sig vilja prioritera? Forskningen sökte förklaringar till dessa frågor med hänvisning till tradition, kunskapsbrist, ekonomisk påverkan och maktmissbruk. Kanske kan man också i all enkelhet konstatera, och i sammanhanget tillägga, att det är lättare att säga vad man vill och hoppas kunna göra som politiker än att verkligen se till att det görs. Att bedriva politik är ju alltid att kompromissa – med andra politiker, tjänstemän, röstberättigade medborgare och organiserade särintressen. Men även med det förflutna, som ju präglar den verklighet man befinner sig i.

I Stockholms stad infördes mål- och resultatstyrning och flera organisatoriska förändringar genomdrevs. Man gick från en lokal fritidsdistriktsorganisation till att åter bli en sammanhållen fritidsnämnd, och vidare till att bli kultur- och idrottsnämnd och slutligen bara idrottsnämnd med egen idrottsförvaltning. Omvandlingarna

sammanföll bara delvis med maktskiftena i Stads-huset och kan därför nog främst förklaras med en specialiseringssträvan. Först hoppades man på stora samordningsvinster, men när dessa uteblev satsade man istället på att expertkunskaper, konkurrensutsättning och mål- och resultatstyrning skulle öka kvaliteten och samtidigt få ner kostnaderna.

Idrottsnämnden och dess förvaltning initierade egen forskning och genomförde uppföljningar för att kontrollera hur idrottsrörelsen mätte och hur de egna offentliga satsningarna slog. Idrottspolitiska handlingsplaner togs fram där målsättningar och strategier tydliggjordes. Ju längre fram i tiden vi kommer desto mer ideologiska blir dessa i sin framtoning (avseende vilka samhällsgrupper och typer och kategorier av idrottsanläggningar som i första hand ska prioriteras).

Skillnaderna mellan de politiska blocken kan sammanfattas som följer: Borgaralliansen ville effektivisera, konkurrensutsätta och privatisera för att skapa en mer kostnadsmedveten/återhållsam förvaltning och utrymme för skattesänkningar, vilket skulle leda till större idrottslig valfrihet och därmed ökat medborgarengagemang. De röd-gröna ville istället fortsätta med ett stort offentligt ägande, stora offentliga satsningar och en omfördelning av resurserna för att säkra alla medborgares lika rätt till olika typer av idrott och anläggningar. Detta skulle skapa trygghet och därmed ökat medborgarengagemang. Denna sammanfattning innebär dock naturligtvis en generalisering. Dessutom skilde det sig en del inom blocken. Socialdemokratin låg till exempel närmare alliansen i konkurrensutsättningsfrågor än miljöpartiet, men framför allt i jämförelse med vänsterpartiet. Vänsterpartiet var också det parti som allra tydligast ville omfördela de allmänna idrottsresurserna till socioekonomiskt utsatta områden och samhällsgrupper.

Under 2010-talet ville samtliga partier i idrottsnämnden öka ambitionerna och bygga idrottsanläggningar och andra idrottsmiljöer i snab-

bare takt. Socialdemokraterna, miljöpartiet och vänsterpartiet ville äska och skjuta till mest. Men det är naturligtvis en sak att uttrycka saker i opposition, en annan att ansvara för och genomföra en politik och att hålla budget. Eller annorlunda uttryckt, det är en sak att vara retorisk för att vinna röster eller till och med säga saker som man vill försöka genomföra och uppnå, och en annan att lyckas omvandla ideologi i praktik. Det visas med önskvärd tydlighet i de forsknings- och utvärderingsunderlag som tas fram och de revisionsgranskningar som görs. Det är många saker som de begränsade allmänna medlen ska räcka till. Därtill är det uppenbart att målsättningar ibland står emot varandra. Investeringar ska göras i både stora utom- och inomhusanläggningar, arenor och multianläggningar, och i små spontanidrottsanläggningar och specifika specialidrottsanläggningar; i både väletablerade och nya idrotter; i både konkurrensinriktad bredd- respektive elitidrott och i mer hälsoinriktad idrott, med eller utan tävlingsinslag, och i det fysiskt aktiva friluftslivet. Detta samtidigt som den befintliga anläggningsstrukturen är gammal och behöver upprustas och behovet av nya idrottsytor och anläggningar är stort och tilltagande. Önskemål i idrottsnämnden hamnar i konflikt med kommunstyrelsens ambitioner, med traditionella resursfördelningsprinciper och med daglig politisk praktik. Bidrags- och subventionssystemen är väl inarbetade, idrottsrörelsens intressegrupper är fortsatt starka, och även revisorerna samt förvaltningen, som till exempel tycks ha varit emot konkurrensutsättning (av uppenbara skäl kan förmodas då detta bör ha uppfattats som ett hot mot personalens tjänster och mot inflytandet över idrotten i Stockholm), påverkade vad som kunde genomföras – och hur det genomfördes.

Ända fram till slutet av 1990-talet kan den idrottspolitik som har förts i Stockholms stad betraktas som korporativ och RF-vänlig; den skedde i nära samverkan med framför allt specialdistriktsidrottsförbunden, som fick agera sakkunniga i myndighets ställe, och den premierade den organiserade föreningsidrotten. Decenniet utgör på sätt

och vis därmed kulmen på en lång tradition av ett intensivt och nära samspel, på så kallat armlängds avstånd (som principen om självbestämmande påkallar), mellan staden och den RF-ledda delen av idrottsrörelsen. Detta hade visat sig fungera väl i så motto att kommunen skjutit till resurser i utbyte mot en omfattande och välorganiserad idrottsutövning. Det var också den idrottspolitik som bäst ansågs gynna det socialpolitiska folkhälso- och integrationsarbetet (integration mellan klasser, generationer och kulturer) samt barn och ungdomars fostran till hårt kämpande och ansvarstagande medborgare. Här skiljer sig inte Stockholms stads idrottspolitik från den centralstatliga eller den som förts i andra kommuner – och i Norge och Danmark.¹⁰⁵

Ju längre vi kommer in i det nya millenniet desto mer ifrågasätts dock parollen, eller förändras diskursen om man så vill, om idrottens odiskutabla samhällsnytta, och om riks-idrottsförbundslo-ningen som den bästa eller enda tänkbara. Öppen kritik, tydligare prioriteringar, krav på motprestationer och fler riktade projektbidrag karakteriserar den förändrade hållningen. Det är för övrigt ett konstaterande som också får stöd i forskning som studerar förändringar avseende den centralstatliga idrottspolitiken, där ökade bidrag under 2000-talet ges i utbyte mot, och i relation till, vad som presteras av idrotten i förhållande till resultatbaserade och formaliserade överenskommelser; en ökad politisk styrning, med andra ord.¹⁰⁶ Men mina resultat indikerar också samtidigt att mycket var sig likt sedan tidigare räknat i tillskjutna kronor och ören; att retorik och uttalad viljeinriktning skilde sig från vardaglig fördelningspraktik.

I anläggningshänseende har konkurrensupphandlingsåtgärder vidtagits då borgarna haft makten i stadshuset, dock med ganska små resultat i det stora hela. Fortfarande ägs och drivs merparten

¹⁰⁵ Eichberg, 2012, s. 23-56, 147-210; Norberg, 2004, s. 453-457; Sjöblom, 2006, s.511-512.

¹⁰⁶ Norberg, 2011. Samma resultat framgår även i studier av den danska centralstatliga idrottspolitiken. Se vidare Eichberg, 2012, s. 243-274.

av idrottsytorna av Stockholms kommun. Borgaralliansen har även verkat för att höja taxor och avgifter i syfte att öka intäkterna, samt sänka bidrag och ta bort subventioner när det getts möjlighet till det. Ibland har man lyckats och ibland har man stött på hårt motstånd. Konkreta beslut och genomföranden har inte sällan dragit ut på tiden eller rent av uteblivit. De röd-gröna har i princip försökt göra motsatsen, och satsat mer på anläggningsråd än upphandlingar när de befunnit sig vid rodret.

Stora anläggningar, multianläggningar och arenor, är något som har förordats över partigränserna och som skrivits och ritats in i både marknadsföringsplaner och översikts- och detaljplaner. Detta dels med motiveringen att staden tätar och möjliga utrymmen för idrottsytor och anläggningsuppföranden minskar, dels för att en del av den gemensamma eventstrategin har varit att etablera Stockholm på den internationella turistkartan med hjälp av en publikdragande underhållningsidrott. Det står helt klart att även elit-/arenaidrotten har haft många förkämpar bland huvudstadens idrottsmakthavare.

Om de mest brännande långsiktiga frågorna inom idrottsnämnden under 1990- och 2000-talen gällde den knappa ekonomin och konkurrensutsättning eller inte, så var det idrottspolitikens roll i stadsplanerings- och utbyggnadsprocessen som dominerade under 2010-talet. Här rådde full konsensus: Idrotten måste in mer och tidigare i planeringen av nya områden, annars riskerade huvudstaden att halka efter ännu mer i anläggningshänseende.

Hur kan Stockholms stads idrottspolitik, utifrån skriftliga källor, under perioden 1985-2014 karakteriseras? Ja, tveklöst står ekonomin i fokus. Alla överväganden som görs och alla diskussioner som förs tar utgångspunkt i uppfattade ekonomiska sakförhållanden och ekonomiska prioriteringar. I fokus står också medborgarperspektivet: "Idrott åt alla". Detta perspektiv är dock väldigt brett och inkluderande, i synnerhet om man också tar med en analys av den idrottspolitiska praxisen, som visar att den konkurrensinriktade tävlingsidrot-

ten får en stor del av den totala allmänna idrottsresurskakan.

Även utvecklingsviljan, det vill säga en vilja att hela tiden anpassa och förbättra sig i syfte att skapa fler och bättre möjligheter för att få fler stockholmare fysiskt aktiva, står i fokus för idrottspolitiken. Det omfattande planeringsarbetet, FoU-, kontroll- och utvärderingsverksamheten och de många initiativen för att främja jämlikhet, jämställdhet och hållbar utveckling visar på det. Ändå får jag en känsla av att idrottspolitiken i huvudstaden har varit mer reaktiv än aktiv, i den bemärkelsen att det ofta har varit omvärldsförändringar och externa påtryckningar som drivit fram nya eller alternativa förslag och prioriteringar.¹⁰⁷ Detta tycks dock ha börjat förändras under senare år, så vi får se om samtal med några av stadens idrottsmakthavare förstärker eller försvagar denna bild. Ytterligare ett steg ut på skalan ligger en proaktiv idrottspolitik, det vill säga en idrottspolitik som är tydligt visionär och handlingskraftig och som försöker ligga före och driva på utvecklingen. Är denna proaktiva politik inte samtidigt lyhörd och samarbetsinriktad så riskerar den emellertid att bli detaljreglerande och engagemangshämmande. Tidigare forskning indikerar att sådana signaler har börjat sändas ut från missnöjda idrottsföreningar i både Stockholm och andra städer i landet. Det gäller främst större och väletablerade föreningar, som kommunen valt ut att mot ersättning driva sociala projekt/verksamheter vid sidan om de rent idrottsliga.¹⁰⁸

107 Antagandet gäller möjligen även mer generellt inom den kommunala förvaltningen. Åtminstone hävdar Leif Jonsson detta i boken *Kommunledning och samhällsutveckling*. Han konkluderar: "Av de diskussioner som förs i flertalet bidrag i denna antologi är det tydligt att kommuner – som bärare av stora delar av de välfärdsförhållanden som konstituerar vårt samhälle – behöver vara aktiva i samhällsutvecklingsarbetet, förmodligen aktivare än vad man har varit under den 50-årsperiod då det så kallade välfärdssamhället har byggts upp". Se vidare Jonsson, 2006, s. 318.

108 Sjöblom & Fahlén, 2012.

Aktörer och intressen: Perspektiv på breddidrottens yt- och anläggningsbrist i Stockholms stad

Följande organisationer och institutioner identifierar jag som på en och samma gång intressenter och tunga makthavare när det gäller idrotten i Stockholm och anläggningsutvecklingen: Sveriges kommuner och landsting; Stockholms stad, och då i synnerhet kommunstyrelsen samt stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden och idrottsnämnden och dess förvaltningar; Riksidrottsförbundet, och då i synnerhet Stockholms Idrottsförbund på distriktsförbunds-, specialdistriktsförbunds- och föreningsnivå.¹⁰⁹ Samtliga dessa organisationer/institutioner med undantag för Stockholms stads organ är medlemsorganisationer, vilket innebär att de främst företräder sina medlemmars intressen. Däremot skiljer de sig åt avseende organisationsuppbyggnad och möjlighet till inflytande över sakfrågor. Ett par av aktörerna, deras organisationer, intressen och strategier, belyses nedan.

Sveriges kommuner och landsting

Sveriges kommuner och landsting, SKL, är en arbetsgivar- och intresseorganisation för alla kommuner, landsting och regioner i Sverige. Medlemmar i SKL är Sveriges 290 kommuner och 20 landsting inklusive regionerna Gotland, Halland, Skåne och Västra Götaland (fler regioner är på väg in). SKL:s uppgift är att stödja och bidra till att utveckla medlemmarnas verksamhet. Organisationen fungerar främst som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. Dess ambition är att ligga före och belysa viktiga omvärldsförändringar. Genom intressebevakning arbetar man för att påverka beslutsfattare såväl nationellt som internationellt.¹¹⁰

¹⁰⁹ En organisation kan definieras som någon form av sammanslutning med ett kollektivt mål, en sammanslutning som alltid måste förhålla sig till den externa omgivningen. En institution är en existerande struktur av social ordning, som styr individers beteenden via normer och regler. Se vidare Stanford Encyclopedia, 2014.

¹¹⁰ Sveriges kommuner och landsting, 2014c.

SKL har en särskild avdelning för tillväxt och samhällsuppbyggnad där en person, för närvarande Nils-Olof Zethrin, jobbar övergripande med frågor som berör fritid, idrott och ungdomspolitik. Zethrin förklarar organisationen och beslutsgången enligt följande: SKL är i grunden en politisk organisation, där inriktningen är beslutad av en kongress som speglar den politiska majoriteten i landets kommuner och landsting (alltså inte nödvändigtvis riksdagsmajoriteten). Frågor som är politiska beslutas av just den politiska organisationen, där kongressen är högsta instans och där organisationen består av styrelse, arbetsutskott och olika beredningar. I övrigt utgörs de anställda på SKL av tjänstemän. Det finns en kultur- och fritidsberedning som bereder idrottspolitiska frågor åt styrelsen och som huvudsakligen ägnar sig åt att uppfylla kongressens mål samt arbetar med initiativ från styrelsen. Det kan gälla remissyttranden eller andra intressebevakande processer. År 2012 arbetades till exempel ett idrottspolitiskt positionspapper fram som klargör SKL:s ställningstagande i olika idrottsfrågor.

Utöver Zethrin arbetar även en del andra personer på SKL dagligen med idrottsrelaterade frågor såsom till exempel jurister, samhällsplanerare och utvecklare av elektronisk förvaltning och fastighetsförvaltning. Allt beroende på vilka uppgifter kongressen och kultur- och fritidsberedningen identifierar som viktiga. Viktigt att förstå, understryker Zethrin, är dock att SKL:s roll inte är att bestämma över kommunerna. Man sysslar inte främst med verksamhetsutveckling, att till exempel ta fram standarder, förutom när det gäller vissa områden som identifierats som ”strategiska”, utan med intressebevakning och erfarenhetsutbyte (vilket måste ske mellan kommuner eftersom SKL inte längre är den serviceenhet, med många specialister till kommunernas förfogande, som dess föregångare Svenska Kommunförbun-

det var innan organisationsomvandlingen år 2007, min anm.). Sådana exempel på idrottsliga erfarenhetsutbyten sker inom SKL:s förvaltningschefs-nätverk och SKL:s anläggningsråd, men även vid olika konferenser och i andra typer av kommunala nätverk där SKL deltar.¹¹¹

I positionspappret poängteras flera gånger att idrottsrörelsen är den mest betydelsefulla folkrörelsen när det gäller att öka medborgarnas fysiska aktivitet och främja en god folkhälsa hos befolkningen. Alla medborgare ska ha möjlighet att idrotta, men SKL anser det särskilt angeläget att barn och ungdomar tidigt ges goda motionsvanor. Idrotten bidrar i organisationens ögon även till att underlätta integrationen av nyanlända till Sverige och till social sammanhållning och social integrering av sårbara grupper. En viss kritik av idrottsrörelsen och dess ledande organisationer framskyntar i följande citat:

”Den potential som tillerkänns idrottsrörelsen för att öka den hälsofrämjande fysiska aktiviteten utnyttjas emellertid inte alltid fullt ut och behöver därför utvecklas ytterligare.”¹¹²

En viktig utgångspunkt för SKL är att idrott och motion inte enbart avgränsas till den verksamhet som bedrivs av det organiserade föreningslivet. Även spontana och självorganiserade motionsaktiviteter, friluftsliv och skolans utbildning i idrott och hälsa är verksamheter som bidrar till att stärka befolkningens hälsa. Faktum är, påpekar man, att fysisk aktivitet som utövas utanför föreningsidrotten under senare decennier har blivit allt populärare. Det gäller därmed att tillhandahålla infrastruktur som tillgodoser medborgarnas skiftande behov. För att åstadkomma detta anser SKL bland annat:

- att staten bör värna den svenska idrotts- och folkrörelsemodellen genom att sträva efter regelverk som underlättar och stödjer

föreningslivets ställning som icke-professionellt och ideellt,

- att offentliga arbetsgivare och idrottsrörelsen tillsammans ska finna bättre system för att fördela resurserna så att grupper som idag av olika anledning befinner sig utanför idrotten kommer ifråga för samhällsstödet,
- att breddidrotten för såväl unga som vuxna behöver stärkas och prioriteras och att en viktig uppgift är att identifiera och ge prioritet åt människor som inte kan eller inte vill aktivera sig inom den föreningsdrivna idrotten,
- att kommuner som villkor för sin bidragsgivning till föreningslivet ska kunna ställa krav som främjar jämställdhet, tillgänglighet och etnisk mångfald.¹¹³

Ungefär 1/4 del av Sveriges kommuner har, som vi sett tidigare, arbetat fram idrottspolitiska program som klargör inriktningen på idrottspolitiken. Men enligt SKL:s expert på fritid och idrott, Nils-Olof Zethrin, betyder inte det per automatik att de kommuner som saknar sådana arbetar mindre strategiskt och målinriktat med idrottsfrågor.¹¹⁴ Det centrala är, hävdar han, att idrottsfrågorna finns formulerade i åtminstone något sammanhang som gör att satsningar kan relateras till uppsatta mål, annars blir det svårt att kontrollera och följa upp dem (och för medborgarna att ställa de ansvariga till svars, min anm.).

Även Zethrin pekar på att det är driftskostnaderna, i synnerhet underhålls- och energikostnaderna, för idrotts- och fritidsanläggningar som har ökat mest under senare tid. Med ungefär 30 procent räknat i fasta kostnader de senaste tio åren, enligt SKL:s uppskattningar, vilket skulle innebära att de ligger på ungefär 10 mdkr, det vill säga att de är ungefär sex gånger större än det sammanlagda centralstat-

¹¹³ Sveriges kommuner och landsting, 2014b.

¹¹⁴ Dock visar RF:s kommunundersökning att de kommuner som har ett idrottspolitiskt program, eller en motsvarande idrottspolicy, i genomsnitt ger ett högre sammanlagt idrottsstöd per invånare till idrottsföreningar jämfört med övriga kommuner. Se vidare Riksidrottsförbundet, 2014d.

¹¹¹ Intervju med Nils-Olof Zethrin, 2014-06-24.

¹¹² Sveriges kommuner och landsting, 2014b.

liga stödet till idrotten. Enligt Zethrin har detta slagit hårt mot investeringarna, som har stagnerat. När det gäller idrottsanläggningar i Stockholm specifikt så menar Zethrin att det idag går betydligt fler invånare per anläggning där än i övriga landet. Samtidigt, hävdar han, är det vanskligt att jämföra Stockholms stad med andra kommuner. Det finns ett antal faktorer som man måste väga samman om man har för avsikt att bedöma anläggningstillgången för medborgarna i Stockholm, fortsätter Zethrin sitt resonemang. För det första är utbudet av fritidsaktiviteter totalt sett större i Stockholm, vilket gör att konkurrensen är större. För det andra går det inte att fokusera enbart på närheten till idrottsytor som ett mått på tillgång. Eftersom kommunikationerna är bättre utbyggda i Stockholm så innebär det att folk lättare tar sig till de ytor som man vill utnyttja. Därtill är det förmodligen så att stockholmarna utnyttjar befintliga ytor mer än vad man gör i övriga landet (vilket emellertid inte behöver betyda mer effektivt då slitage samtidigt ökar, min anm.). För det tredje så befinner sig huvudstaden i en stark expansionsfas, där i första hand bostäder måste prioriteras, hävdar Zethrin.

Zethrin vill inte resonera om specifika anledningar till anläggningsbristen i huvudstaden, utan hänvisar mer allmänt till problemet med att idrottens kommunala beslutsfattare sällan sitter med i eller får gehör för sina åsikter i samhällsplaneringsgrupperna. Idrottsytor är helt enkelt inte i tillräcklig utsträckning med i de formativa faserna av samhällsplaneringen, resonerar han. Zethrin understryker emellertid, att SKL:s uppfattning är att detaljreglering inte gynnar ett ökat bostadsbyggande och att man därför inte ser det som en lösning att skriva in idrottsytor i Plan- och bygglagen för att öka invånarnas tillgång till idrottsmöjligheter (förutsatt att ett ökat antal idrottsytor alltid måste hänga ihop med ett ökat bostadsbyggande, min anm.). Dessutom, påtalar han, står det redan uttryckligen i lagen att det vid sidan om grönområden även ska finnas lämpliga platser för lek, rekreation och motion, vilket även torde inbegripa idrott.

Enligt Zethrin är det också ett problem att kunskapsläget om olika idrottstrender är svagt, att kommunerna inte har tillräckligt allsidiga underlag för att kunna ta bra beslut om vad som behöver byggas för att svara upp mot framtidens behov. Då riskerar vi en situation där de som hörs mest också får mest, resonerar han. I Stockholm, men också på andra håll i landet, växer de väletablerade och allt mer professionaliserade och kommersialiserade större idrottsföreningarna på de mindre föreningarnas bekostnad, och de har stort inflytande över fördelningen av tränings- och tävlings-tider i de mest eftertraktade anläggningarna. Kraven på anläggningarna ökar också i takt med att utövandet blir allt mer avancerat och specialiserat, avslutar Zethrin sitt resonemang.¹¹⁵

SKL har i bland annat debattartiklar pekat på en bristande lyhördhet hos specialidrottsförbund såsom Svenska fotbollförbundet, som via sina omfattande anläggningskrav tränger in kommunerna i en process som gynnar elitidrotten på breddidrottens bekostnad.¹¹⁶ Detta, hävdar Zethrin, riskerar att undergräva legitimiteten för det offentliga stödet till idrotten.

Ett annat exempel SKL:s idrottsansvarige lyfter fram, som visar hur enskilda specialidrottsförbund styr utvecklingen, utgör den så kallade måttboken, det vill säga den vägledning som finns för tävlingsmått i idrottsanläggningar (ett principdokument som även påverkar vilken typ av idrott som kan utövas och på vilket sätt, min anm.). Här hävdar Zethrin att det är SF:ns krav som till syvende och sist blir vägledande, och att specialidrottsförbunden främst är intresserade av konkurrensinriktad tävlingsidrott.

Zethrin menar att ett breddidrottstänk som syftar till att få fler fysiskt aktiva även torde gynna RF-idrotten, såväl den bredd- som den elitinriktade delen av den. Om fler börjar aktivera sig fysiskt kan fler lockas in i föreningsidrotten, och ju fler inom föreningsidrotten desto större chans att någ-

¹¹⁵ Intervju med Nils-Olof Zethrin, 2014-06-24

¹¹⁶ "Fotbollförbundet visar ingen hänsyn", 2014-02-28, www.svt.se.

ra av dem når elitnivå. Problemet, hävdar Zethrin, är att kraven på till exempel dyra arenor och specifika tävlingsmått sänder signaler om att RF är mer intresserat av elit än av bredd. Men detta gäller alltså huvudsakligen ett par av de största specialidrottsförbunden. Dilemmat blir vilka dialogpartners SKL ska ha, vilka roller och mandat (och vilken makt, min anm.) RF-idrottens olika delar har, avslutar Zethrin utläggningen.¹¹⁷

Stockholms stad: Idrottsförvaltningen

Fackförvaltningarna sköter verksamheter som gäller i hela staden. Varje fackförvaltning har en nämnd som består av politiker vilka har det yttersta ansvaret. Nämnden har en förvaltning med tjänstemän till sitt förfogande som sköter den dagliga verksamheten. I idrottsnämnden är i skrivande stund Stadsbyggnads- och idrottsborgarrådet Regina Kevius (M) ordförande och Emilia Bjuggren (S) vice ordförande. Chefen för förvaltningen, vilken ansvarar för bokning, drift och skötsel av stadens 450 idrottsanläggningar och som verkställer nämndens beslut, heter för närvarande Olof Öhman. Förvaltningen är organiserad i en förvaltningsledning med en kommunikationsstab och tre underavdelningar: Avdelningen för lednings- och verksamhetsstöd, som bland annat ansvarar för ekonomi och att ta fram nya taxor och avgifter för att bruka idrottsanläggningarna. Driftavdelningen, som ansvarar för all anläggningsdrift och fördelning av tider (anläggningarna ägs däremot av fastighetskontoret), och Utvecklingsavdelningen, som har det övergripande och strategiska ansvaret för att utveckla arbetet med att få fler stockholmare fysiskt aktiva. Detta inbegriper bland annat att ta fram idrottspolitiska styrdokument, att genomföra kundundersökningar, att ta fram kunskaper om trender och processer, att göra den långsiktiga investeringsplanen för stadens idrotts-, friluft- och motionsanläggningar,

och att ta fram underlag för beställningar av nybyggnation och renoveringar.¹¹⁸

Förvaltningschefen Olof Öhman instämmer i Zethrins kritik mot de stora idrottsförbunden. De får ofta, menar han, igenom sina krav på ytmått och anläggningstyper – och de föreningar de företrädare får tillgång till många attraktiva tider i attraktiva idrottsanläggningar, i synnerhet gäller det elitlagen. Här, argumenterar Öhman, borde Stockholms stad ha varit mer bestämd och oftare sagt nej, och därmed visat vägen för övriga kommuner i landet när det gäller att värna idrottsmångfalden. Politiken är emellertid känslig för att komma i konflikt med de stora intressena, och det har den alltid varit, förklarar Öhman.

Olof Öhman vill inte tala om någon kris i anläggningsfrågan. Det är en hotbild, menar han, som målas upp av den organiserade idrotten. Till stor del kompenseras till exempel bristen på fullstora 20x40 metershallar med ett ganska stort antal 18x36 metershallar, väl spridda över staden. Däremot håller han med om att Stockholm, när det gäller vissa anläggningstyper, släpar efter landet i övrigt. Det visar det snabbt ökande bokatrycket. I en tänkbar förklaring till att nya idrottsanläggningar inte byggs i önskvärd utsträckning påminner Öhman om, att idrotten inte är något obligatoriskt politikområde och att idrottsförvaltningen inte bedriver någon lagstadgad verksamhet. En annan förklaring, menar han, utgör de nya arbetsformerna. Dessa öppnar upp för opinionsstyrning: Idrottsnämnden har önskemål om flexibilitet, om att kunna prioritera om när man så vill, och förvaltningen uppmanas att inte lova idrottsrörelsen något. Men samtidigt kräver man nu långsiktiga planeringar, officiella arbetsplaner på 10-15 år och prioriteringslistor – som görs offentliga i samband med beslut i nämnden.

Det största ”dilemmat”, enligt Öhman, är dock att idrottsytorna inte kommer med i önskvärd utsträckning i detaljplanerna när nya områden pla-

117 Intervju med Nils-Olof Zethrin, 2014-06-24. Frågan om vem eller vilka SKL och kommunerna kan och vill ha en dialog med behandlas i SKL:s skrift om Elitidrottens anläggningar. Se Sveriges kommuner och landsting, 2014a.

118 Stockholms stad, 2014.

neras. Detta tror han dock inte nödvändigtvis behöver styras upp lagvägen, utan istället gäller det att lösa samverkansbristen mellan olika offentliga instanser och beslutsfattare. Stockholms stad är en stor organisation, förklarar Öhman, vilket för med sig att områdesgränser (revir, min anm.) lätt uppstår mellan olika nämnder och förvaltningar; där alla tänker på sitt och värnar det egna i första hand. I Stockholm tänks och ageras det fackindelade istället för områdesindelade, lyder Öhmans analys, och därmed förloras helhetsgreppet. Dessutom, fortsätter han, är ju inte alla politiker intresserade av idrott, av ideologiska men även av strategiska skäl, vilket också är något som refererar till ett typiskt storstadsdilemma. Idrotten uppfattas helt enkelt inte som livsviktig i Stockholm på samma sätt som i flera mindre och mellanstora städer runt om i Sverige. Där kan såväl ett bra representationslag som en stor idrottslig breddverksamhet ge betydande PR-fördelar i konkurrensen om potentiella inflyttare. Stockholm attraherar som region och stad inte främst av idrottsskäl utan av marknads och arbetsskäl. Huvudstaden är helt enkelt inte tillräckligt beroende av idrotten, summerar Öhman.

I Olof Öhmans ögon är problemet alltså inte huvudsakligen att idrotten inte är lagstadgad via Plan- och bygglagen, utan att idrotten inte får tillräckligt bra ytor på grund av främst ointresse och samverkansbrister. De ytor man får sig tilldelade är därtill oftast de som uppfattas som otjänliga som bostads- och affärsmark, berättar han vidare, vilket innebär att marken kostar stora summor att förbereda. Detta i sin tur driver upp kostnaderna för att anlägga idrottsytor, vilket är något som förklarar varför det byggs färre anläggningar än önskvärt (och även än planerat, min anm.).

Kersti Ruthström, chef för utvecklingsavdelningen, är inne på samma problematik när hon kommenterar stadsplaneringsprocessen. Hon förklarar:

”Stadsplaneringen sker på tjänstemannanivå och utifrån en tolkning av vad det är den sittande majoriteten, ja, oftast eftersträvas en bred konsensus i dessa långsiktiga frågor, vill ha. Planeringen ligger

under Exploateringskontoret, som har det samlade ansvaret för förvaltning och exploatering av stadens mark inom stadens gränser, och Stadsbyggnadskontoret, som ansvarar för den fysiska planeringen av staden. I framtagandet försöker man ta hänsyn till alla nämnders intressen, men processen riskerar naturligtvis alltid att färgas av enskilda tjänstemäns personliga värderingar.”¹¹⁹

Översiktsplaner ska dock passera många instanser, fortsätter Ruthström sitt resonemang, och därtill gå ut på remiss. Om det rör sig om detaljregleringar, förändringar i översiktsplanerna, ska därtill kommuninvånarna säga sitt. Nej, enligt Ruthström är huvudproblemet inte att idrotten inte kommer med i planeringsprocessen, utan att staden vill tjäna pengar på utbyggnaden och att idrotten då får ta de ytor som är minst värda, de som blir över.¹²⁰ Detta trots, påtalar hon, att både Plan- och bygglagens och Miljöbalkens portal-

119 Det finns väldigt lite svensk forskning över hur stadsplaneringsarbetet konkret går till, och över dem som genomför arbetet. Johan Edman konstaterar dock i sin avhandling i ämnet, att den fysiska samhällsplaneringen är en multiprofessionell art: ”Ännu idag råder stor osäkerhet om vilken eller vilka yrkesgrupper som skall bära huvudansvaret för stadsplaneringsfrågorna i Sverige. Under större delen av 1900-talet har arkitektkåren dominerat fältet, men någon avknoppning i en egen planerarprofession – jämförbar exempelvis med den brittiska – har aldrig skett. Snarare har planeringsfältet fortsatt att vara av utpräglat multiprofessionell art, där flera yrkesgrupper har delat de centrala arbetsuppgifterna. Samtidigt har planeringen för dessa yrkesgrupper utgjort en främst sidoordnad verksamhet.” (Edman, 2001, s. 15). Joachim Åström och Mikael Granberg slår i sin litteraturgenomgång över stadsplaneringsforskningen vidare fast, ”att stadsplaneringen har utvecklats till en alltmer process- och projektnriktad verksamhet inkluderandes många parter, vilket innebär att den kan beskrivas som förhandlingsinriktad och att den bedrivs vid sidan av den parlamentariska styrningskedjan”. (Åström & Granberg, 2009, s. 163). Jessica Andersson har tittat på planeringen för idrott och fysisk aktivitet specifikt och konkluderar enligt följande: ”Idrott, fritid och fysisk aktivitet bör inte ses som en fråga enbart för kultur- och fritidsnämnden utan oftare finnas med på den politiska agendan för samhällsplanering. Det är i de strategiska markanvändningsbesluten som ett långsiktigt utnyttjande och synsätt kan fastslås. När förutsättningarna för idrottande förändras ställer det nya krav på stadsplaneringen och det krävs kunskap om vilka samhällsplaneringsfaktorer som har betydelse för fysisk rörelse och idrott.” Enligt Andersson är det dessutom ofta för sent att skapa goda förutsättningar för idrott i en detaljplan. Frågor om idrottsutrymmen måste in redan i översiktsplanerna, ”för när ett projekt blir aktuellt och detaljplaneprocessen startas upp är de övergripande lokaliseringssprövnings- och avvägningarna redan gjorda”. (Andersson, 2008).

120 Något som också får stöd i forskningen om den fysiska samhällsplaneringens utveckling. Se till exempel Andersson, 2008.

paragrafer understryker ”hållbar livsmiljö för kommande generationer” (men däremot inte säger något om att tjäna pengar, min anm.). Ibland, hävdar Ruthström, styrs också idrotten bort med medborgarargumentet att öppna grönytor är viktigare för den allmänna rekreationen än inhägnade och för idrotten specifikt förberedda ytor.

Ruthström tycker inte att idrottsförvaltningen får det gehör som krävs när andra, starkare intressen styr. Hon menar att förvaltningen, och utvecklingsavdelningen i synnerhet, måste bli bättre både på att ligga i framkant med planering av potentiella idrottsytor och anläggningar och på att motivera sina förslag. Då skulle man snabbt kunna komma med väl underbyggda och professionellt förpackade förslag till politikerna, tänker hon.¹²¹

Idrottsinvesteringarna ligger i dagsläget på totalt 215 mnkr årligen, och det skulle behövas minst 100 mnkr extra, enligt Öhman, för att något så när tillfredsställa de allra största behoven. Bara renoveringen av utomhusbaden och simhallarna slukar för närvarande halva investeringsbudgeten varje år, påtalar han. Nu satsar staden istället på enklare anläggningar, fullstora koncepthallar med idrottsytor, omklädningsrum och förråd som kan byggas för omkring 25 mnkr. Men då tillkommer också alla förberedelsekostnader, och krav på fler drift- och underhållsåtgärder, samt att det bör beaktas att dessa hallar har kortare hållbarhetsdatum, påtalar Öhman. Han argumenterar för att de extra kostnaderna inte borde ligga på idrottsbudgeten, utan att medel istället skulle tillföras någon annanstans ifrån, till exempel från skol- och fastighetsbudgeten (om anläggningarna placeras i anslutning till och utnyttjas även av skolan, min anm.). Dessutom måste det alltså kalkyleras med att hallarna är provisoriska och i bästa fall håller uppemot 30 år. En så kallad bättre enkelhall håller något längre, men då stiger kostnaden till omkring 45 mnkr, förklarar Öhman. De så kallade kvalitetshallarna, ofta arkitektritade för att passa in i omgivningen och för att tillfredsställa många

olika behov, som politikerna (och stadsbyggnadskontoret, min anm.) planerar för i flera av de nya områdena, beräknas till omkring 80 mnkr, bara för själva hallen. Å andra sidan, berättar Öhman, håller de i minst 50 år.

Olof Öhman understryker att det inte är så som det ofta påstås i media, att event- och arenasatsningar (elitidrotten, min anm.) som Globen, Tele 2 Arena, VM och EM skulle vara ett stort problem, att dessa satsningar tar resurser från andra planerade aktiviteter och anläggningar (från bredd- och motionsidrotten, min anm.). Investeringar för dessa ändamål ligger vid sidan om idrottsbudgeten. Däremot, fortsätter Öhman, är det fullt möjligt att satsningarna i någon mån påverkar övriga idrottssatsningar, då opinionen uppfattar det som att idrotten redan fått sitt och därmed indirekt påverkar fullmäktige att hålla igen med idrottsmedlen. Öhman menar också att de storclubbar och lag som brukar arenorna (med andra ord elitidrottande vuxna män som utövar populära lagbollsporter, min anm.) blir alltför kraftigt subventionerade.

Förvaltningschefen framhåller även en annan förklaring till dagens anläggningssituation, som refererar till brister inom själva organisationen. Underlagen som arbetas fram till nämndens politiker att besluta om har inte sällan varit bristfälliga, berättar han. På grund av personalbrist, tidsbrist, tradition och dåligt kunskapsläge har de byggt på känslor snarare än på inhämtad statistik och egna analyser. Det har blivit bättre de senaste åren, men mycket återstår fortfarande att göra här, förklarar Öhman, till exempel när det gäller omvärldsanalys, samverkan med forskarvärlden och mer gedigna brukar- och medborgarundersökningar (som inte bara tar reda på preferenser utan även motiven bakom dessa, min anm.). Det gäller också personalens sammansättning, deras kunskaper och intressen, fortsätter Öhman sitt resonemang. Inom idrotten, och i synnerhet på beslutsfattande positioner, domineras fortfarande kulturen (och därmed besluten, min anm.) av svenskfödda, medelålders elitidrottsintresserade män. Det gäller i RF och det

¹²¹ Intervju med Kersti Ruthström, 2014-07-01.

gäller i den kommunala idrottsmyndigheten. Till detta kommer att medarbetarna på förvaltningen, av förklarliga skäl eftersom det är detta som har efterfrågats, är framför allt exekutiva. De är duktiga på att lösa dagsaktuella problem, men inte lika bra på att tänka och planera långsiktigt.¹²² Kersti Ruthström kompletterar problematiken och hävdar att risken är att förvaltningens perspektiv blir väldigt begränsat och traditionellt, att man fastnar i hur man tror att idrottsytor och idrottsanläggningar måste se ut.¹²³

*”När vi nu förhoppningsvis ska ta fram många nya anläggningsplaner måste vi ha både rätt kunskaper och rätt kompetens för att detta ska bli bra. Vi måste också ha en ömsesidig förståelse med politiken och idrottsrörelsen om att det tar tid att planera och uppföra hållbara anläggningar.”*¹²⁴

Enligt Ruthström måste dock mer av samverkan till om detta ska bli verklighet:

*”Vi behöver initiera dialoger med fler intressenter redan på ett tidigt planeringsstadium, kanske årliga avstämningsmöten inför avstamp med fortsatt arbete med långsiktiga planeringen, där vi förbehållslöst, i alla fall så gott det går, kan identifiera problem och diskutera lösningsförslag. Är man överens om vad som är problemet? Vad behöver vi veta mer och resonera mer om? En sådan öppen dialog skulle kunna klara ut eventuella missförstånd, skapa förståelse för olika intressenters skilda kulturer och överhuvudtaget minska spänningarna och legitimera stadens idrottspolitiska processer hos fler.”*¹²⁵

I nuläget är det många idrottsintressenter som talar om ett barnrättsperspektiv och säger sig sträva mot en idrott åt alla, fortsätter Öhman ovanstående resonemang, men man fyller begreppen med olika innehåll och redovisar olika implementeringsstrategier. Ruthström nyanserar (med udden riktad mot RF, min anm.):

122 Intervju med Olof Öhman, 2014-06-16.

123 Intervju med Kersti Ruthström, 2014-07-01.

124 Intervju med Olof Öhman, 2014-06-16.

125 Intervju med Kersti Ruthström, 2014-07-01.

*”När vi tänker barnrätt så tänker vi rekreation snarare än tävlingsidrott. Små barn behöver ytor att röra sig på, inte nödvändigtvis konstgräs och måttritade ballar och så vidare. Det är viktigt att sådana rörelseytor byggs in i närheten av bostadsområdena i varje stadsdel. När det gäller specifika idrottsytor fokuserar vi istället på barnen i mellanåldrarna, 7-12-åringar som behöver mer planerade ytor och som ännu inte kan ta sig runt i staden med lokaltrafiken på egen hand. En annan prioriterad grupp vi har är de äldre tonåringarna, i synnerhet tjejer, där idrottsrörelsen har problem med stora avgångar. Vi måste helt enkelt se till att det finns ett varierat idrottsutbud för idrottsutövning i såväl organiserad som oorganiserad form.”*¹²⁶

Även Charlotte Lundqvist, biträdande borgarrådssekreterare åt nuvarande Stadsbyggnads- och idrottsborgarrådet Regina Kevius (M), talar om ett medborgar- och hälsoperspektiv – där kommunen har ett övergripande ansvar för idrotten och stockholmarnas motionsvanor och facilitetsbehov, och där RF-idrotten ibland uppfattas som problematisk. I flera idrottsanläggningar runt om i staden finns det till exempel tider, resonerar hon, men dessa vill inte föreningarna utnyttja eftersom de inte tycker att ytorna och anläggningarna har rätt form, funktion eller kvalitet. Just nu bygger staden många utegym (4-5/år för ca 500 000 kr/styck), men detta uppfattar inte RF vara investeringar som gagnar föreningsidrotten. När det gäller de nya fullstora sporthallarna, vidare, så menar förbundet att de ligger felpacerade i förhållande till var deras medlemmar bor och föreningarna finns. Här kunde man önska sig en lite mer pragmatisk inställning från RF till olika sorters idrotts-satsningar, menar Lundqvist, eftersom de i för-längningen även gynnar RF:s medlemmar.

”Regina var väldigt ideologisk i början när hon tillträdde och ville förändra saker, men hon insåg snart att idrottsrörelsen hade sina traditioner som inte så lätt kunde ändras. Och idrottsrörelsen, ja, det vill

126 Intervju med Kersti Ruthström, 2014-07-01

säga främst RF, är en stark intressegrupp i samhället, som tyvärr inte är så förändringsbenägen.”

Enligt Lundqvist driver de professionaliserade storklubbarna nu på hårt för dyrare idrottsanläggningar, främst på arenor anpassade till spel i de högre serierna. Den kampen måste RF centralt och regionalt hjälpa till att ta, hävdar hon, för annars riskerar Stockholm även fortsättningsvis att allt för få anläggningar uppförs och att bredd- och motionsverksamheterna blir lidande. Samtidigt understryker Lundqvist föreningsidrottens stora värde: Den mobiliserar många, i synnerhet barn och ungdomar, och de som föreningsidrottar tycks må bra och klara sig bra i samhället.

När det gäller anläggningssituationen i stort i huvudstaden så vill inte den biträdande borgarrådssekreteraren tala om någon kris, men däremot ser hon ett behov av att bygga mer och snabbare. För att denna utbyggnad ska bli så bra som möjligt, påtalar hon, bör både planeringen och underlagen bli bättre. Hon exemplifierar med den rapport som teknikonsultbolaget nyligen Sweco tog fram åt idrottsnämnden, i arbetet med det långsiktiga investeringsbehovet för stadens idrottsverksamhet.¹²⁷ Den visar visserligen tydligt på bristen på idrottsytor och kostnaderna för att åtgärda detta, men den missar samtidigt många idrotter, anläggningar och perspektiv – som nu måste hämtas in. Rapporten, fortsätter hon, är också problematisk då den, liksom RF-idrotten i sina framtagna ”skuggsiffror”, inte redogör tillfredställande för utgångspunkterna i beräkningsunderlaget. Hur många människor bör det gå per idrottsyta och hur nära de boende bör dessa ytor ligga, och vad är att betrakta som ”rimligt” i detta avseende? Lundqvist menar även att tillgänglighetsperspektivet i stor utsträckning saknas; att kvantitativa studier nu bör kompletteras med kvalitativa studier: ”Avståndet till idrottsytan och anläggningen liksom hur attraktiv den uppfattas vara av de potentiella brukarna är nog ännu viktigare än exakt hur många den ska vara tillgänglig för”.

Avseende idrottspolitikens eventuella kortsiktighet, och om den är populistisk eller inte, så menar Lundqvist att så är fallet, men hon understryker samtidigt att den också naturligt är just kortsiktig då mandatperioden är fyra år. Därtill är den opinionsstyrd för flexibilitetens skull. Politikens roll är ju att fånga upp medborgarnas föränderliga preferenser och försöka tillgodose dessa, förklarar hon. När det gäller idrotts- och anläggningspolitiken specifikt har det emellertid blivit lite för kortsiktigt, enligt moderaterna: ”Vi vill ju ha långsiktighet i den bemärkelsen att vi vill kunna säga att just i det här området ska en sådan eller sådan idrottsfunktion finnas, med däremot flexibilitet kring exakt hur funktionen ska se ut och var den ska finnas”.

En förklaring till varför man inte riktigt lyckas med långsiktigheten, som Lundqvist ger, är dilemmat med de många maktskiftena i stadshuset. Dessa har medfört att nyvalda i stor utsträckning fått börja om från början. Det har också lett till att man dels tvingats lita mycket på tjänstemännen på förvaltningen, dels tvingats lyssna mycket till de större idrottsorganisationerna. Förvaltningen och nämnden har alltid haft en bra dialog, och förvaltningen har vidare haft värdefulla åsikter om tänkbara placeringar av anläggningar i staden, fortsätter Lundqvist sitt resonemang, men dessa har möjligen byggt lite för mycket på känsla. Av helt förklarliga skäl, menar hon, då personalen har haft kort om tid att ta fram underlagen. Enligt Lundqvist har idrottsnämnden nog inte heller fullt ut greppat, eller tagit hänsyn till, att idrottsrörelsen är brokig och består av en massa olika intressen, och att vissa av dessa har haft betydligt lättare att nå fram.

När det gäller kritiken mot stadsplaneringsprocessen håller den biträdande borgarrådssekreteraren bara delvis med. Enligt henne stämmer det inte att det inte skulle finnas tilltänkta idrottsytor i de nya planerade områdena. Däremot instämmer hon i att det generellt sett är så att idrotten kommer in för sent och för lite i stadsplaneringsprocesserna. Regina Kevius har sagt att hon vill ha en idrotts-

¹²⁷ Tjänsteutlåtande Dnr 410-478-2010, IdN 2014-04-15.

norm, påtalar Lundqvist, men den behöver inte nödvändigtvis vara lagstadgad. Det viktiga är att staden tar fram tydliga och styrande riktlinjer för idrottsanläggningarna i den fysiska långsiktspeneringen, precis som man gjort för antal parkeringar och förskolor. Här, liksom när det gäller att skjuta till mer offentliga medel till idrotten, har emellertid moderaterna mött på motstånd, hävdar Lundqvist: "idrottsintresset bland tunga stockholmopolitiker, och framför allt kunskapen, är inget man direkt jublar över".

När Charlotte Lundqvist ombes redogöra för vad hon tror kan leda till en lyckad idrottspolitik framöver ger hon följande svar:

"Stockholms stad är inom många områden rädd för växtverk. Man tänker: Visst klarar vi stora investeringar nu – men hur klarar vi drift och underhåll av allt det nya på sikt? Jag tycker nog att vi ska våga mer. Jag tycker också att vi mer konsekvent bör utgå från vårt gemensamt antagna idrottspolitiska program. Vi behöver överhuvudtaget få mer av politisk enighet kring idrotts- och fritidsfrågorna, en bättre organisation som gynnar långsiktighet och en stadsplaneringsprocess som bättre tar till vara idrotten. Investeringarna i idrottsanläggningar måste också i större utsträckning än nu gå utanför ordinarie idrottsbudget. Sedan är det inte bara kommunen som behöver bygga. Vi behöver också få in mer föreningar och det privata näringslivet."¹²⁸

Oppositionsborgarrådet, tillika idrottsnämndens vice ordförande Emilia Bjuggren, instämmer i såväl behovet av mer långsiktighet som i kritiken mot den RF-ledda delen av idrottsrörelsen. Det är problematiskt, menar hon, att den organiserade idrotten inte har kommit längre vad gäller att motarbeta utsortering och tidig elitsatsning. Vidare, säger hon: "Investeringsplanerna måste gälla över minst tre år, det vill säga en valperiod, så att inte nyckfullhet eller tillfälliga maktförskjutningar tar över". Alltjämt är det ofta de som är störst och som syns mest som också får mest, fortsätter

Bjuggren sitt resonemang. Detta eftersom dessa intressenter är de som uppvaktar nämnden flitigast och som oftast svarar på frågor i utredningsunderlagen, "säkerligen just för att de har resurser att agera i opinionsbildande syfte." Här måste idrottsnämnden bli bättre, lyder hennes analys och ställningstagande. Även Bjuggren påpekar emellertid samtidigt, att RF och dess medlemsförbund i stort har blivit bättre på att jobba med jämlikhetsfrågor och att idrottsrörelsen utgör en viktig, ja helt avgörande kraft i samhällsutvecklingen.

Bjuggren vill inte bara bygga i takt, hon vill också bygga ikapp. Dels pläderar hon för att politiken återigen ska ta kontrollen över stadsplanerings- och stadsutbyggnadsprocessen, "återta makten från byggherrarna" enligt devisen att det är politiken och inte marknaden som ska styra, dels vill hon öka investeringsbudgeten, vilket, understryker hon, kräver att befolkningen är beredd att betala skatt i proportion till de idrottsanläggningar de efterfrågar.

När det gäller den ökande föreningsdriften, och borgaralliansens önskan om att expandera både denna och det privata ägandet av idrottsytor och anläggningar, så är Bjuggren skeptisk. Visst, hävdar hon, kan det skapa medborgarengagemang och drifts- och finansieringshjälp. Samtidigt har det dock visat sig att det inte blir bra, i betydelsen rättvist, när attraktiva ytor och anläggningar delas av många idrotter och föreningar men bara en har ansvaret för tidsfördelningen. Eller när privata entreprenörer låter sina särintressen gå före kommunens önskemål om en idrott åt alla.

Men i övrigt är det mycket som alltså stämmer överens i Bjuggrens och Lundqvists tankar och önskemål, i socialdemokraternas och moderaternas om man så vill, kring hur en lyckad framtida idrottspolitik bör se ut. Framgång stavas framför allt större satsningar, enligt de gemensamma prioriteringar som finns, och väl planerade sådana. Enligt Bjuggren kommer Stockholm aldrig att kunna profilera sig som idrottsstad på samma sätt som till exempel Göteborg: "Vi kommer aldrig

¹²⁸ Intervju med Charlotte Lundqvist, 2014-06-26.

att kunna konkurrera när det kommer till anläggningar per capita”. Men samtidigt, påtalar hon, har Stockholm många fördelar: ”vi är rikare, har lägre arbetslöshet och ett större utbud av både fritids- och kulturaktiviteter”. Och på den politiska toppnivån, avslutar hon resonemanget, är det nog inte så idrottsvänligt – ”men däremot finns det en bred konsensus om att vi måste skapa en stad där vi inte bara äter, arbetar och sover utan även en som man vill bo kvar i.”¹²⁹

Faktum är att samtliga partier i idrottsnämnden nu säger sig vilja satsa betydligt mer på idrottsanläggningar. Vidare att det inte bara är en fråga om rättvisa, i den bemärkelsen att även stockholmarna ska ha rätt till idrottsytor, utan att det också är en fråga om att idrottsrörelsen är samhällsnyttig. Skillnaderna framträder först i detaljerna. Moderaternas Billy Östh tycker att det har byggts alldeles för dyrt tidigare. Marken är visserligen dyrare i Stockholm, ”men det är underligt att även själva byggkostnaden är högre här än på andra håll i landet, när det är liknande anläggningar som uppförs”, säger han med udden riktad mot förvaltningen. Moderaterna vill främst satsa på många och billiga sporthallar, men även på specialhallar för gymnastik, bandy och skridsko samt på fler utegym. Östh understryker samtidigt att idrottsnämnden, under borgerlig ledning, har byggt bland annat nio fullstora sporthallar, 48 konstgräsplaner, 28 utegym och fyra ridanläggningar sedan 2006, att det aldrig har investerats så mycket tidigare, en ökning av re- och nyinvesteringar från ca 200 mnkr till ca 500 mnkr på åtta år, och att idrottsrörelsens och medias jämförelser med Göteborg och Malmö haltar betänkligt med tanke på beräkningsunderlaget: ”Tar man med alla anläggningar i de kategorier

som diskuteras och inte bara dem som RF-idrotten uppfattar som dugliga för sina specifika verksamheter, och dessutom räknar rätt, så ligger vi i paritet med eller till och med bättre till än Göteborg och Malmö, med undantag endast för ishallar”. Moderaterna vill omgående öppna upp fler skolidrottssalar för idrottsrörelsen, ”ta kampen med de obstinata rektorerna”, som Östh uttrycker det, samt öppna upp politiken ännu mer för OPS-lösningar (offentlig-privat samverkan): ”Vi kommer inte klara av att bygga ikapp och i takt utan näringslivets och idrottsföreningarnas hjälp”.

Folkpartiets Daniele Fava pläderar även han för enklare sporthallar. Folkpartiet vill också investera mer i ishallar, ”underhålla de som redan finns men som nu förfaller, och komplettera med nya så att Stockholm återigen blir en hockeystad av rang”. Därtill vill man bygga fler utegym och konstgräsplaner på skolgårdarna, för att på så vis göra dem mer tillgängliga för både spontanidrott och föreningsidrott. Vidare tycker Fava att dialogen med idrottsrörelsen och i synnerhet RF har förbättrats avsevärt under det senaste året, men att den kan bli ännu mer frekvent och lösningsinriktad, i synnerhet rörande idrottsanläggningar.

Centerpartiets Fredric Ericsson vill likaså i första hand investera i enklare sporthallar och utegym, samt i fler elljusspår – ”för att se till att det finns tillräckligt med hallar för, i första hand, barn-, ungdoms-, bredd-, och spontanidrotten”.

Kristdemokraternas Leif Kroon framhåller också sporthallarna och konstgräsplanerna, både på idrottsplatser och på skolgårdar, som främsta prioritet. Därutöver vill han fortsätta satsningen på simhallar, ”eftersom dessa i medborgarundersökningar prioriteras av alla ålderskategorier”. Kroon ansluter sig till moderaternas kritik av RF-idrottens beräkningar avseende breddanläggningsbristen, och även så vill han ”lägga till rätta” för fler OPS-lösningar. Angående stadsplaneringsprocessen så vill Kroon, vidare, att ”bygggherrarna åläggs att bygga också för idrotten”. Kristdemokraterna vill över huvud taget verka för att idrottsfrågorna

129 Intervju med Emilia Bjuggren, 2014-06-26. Även forskningen understryker vikten av att låta ekonomi och kultur (i bred bemärkelse, alltså även inkluderat idrott) gå hand i hand för att åstadkomma urban utveckling. Historikern Lars Nilsson konkluderar till exempel i sin summering av ett antal urbanforskares slutsatser: ”Major cities that mix banking, finance and other producer services with cultural services, education, trade, transport and communications, have often shown good progress.” Och vidare: ”Forceful local economic policies without structural support have rarely been particularly successful.” Se Nilsson, 2011, s. 226-227

kommer längre upp på den allmänpolitiska dagordningen.

Socialdemokraternas Emilia Bjuggren undrar varför borgerlighetens proklamerade anläggnings-satsningar kommer först nu i valtider. Dessutom ifrågasätter hon dess uttalade vilja att främst satsa på enkla koncepthallar. Det går bra att hitta billig och funktionell mark i ytterstadsområdena, menar hon, men höga markpriser och vikten av att hallarna byggs permanent och anpassat i de nya stadsdelarna gör att dessa måste få bli dyrare, totalt sett, i innerstaden. Socialdemokraterna vill också i första hand nyinvestera i fullstora sporthallar och konstgräsplaner. Därutöver vill man bland annat uppföra en friidrottshall på nordvästra sidan staden, för att komplettera den enda som nu finns på södra sidan, samt utveckla fler friluftsområden för spontanidrott. Enligt Bjuggren har samarbetet med andra nämnder också varit alldeles för dåligt. Mer samverkan skulle kunna innebära både snabbare beslut och delade kostnader, menar hon. Slutligen förespråkar socialdemokraterna inte näringslivslösningar för hallfinansiering, ägande och drift (man är dock inte emot det, min anm.), men väl föreningslösningar, ”bara det inte blir så att de föreningar som har stora resurser får första tjing på marken”. Så säger man ja till en idrottsnorm som reglerar idrottens plats i stadsplane- och utbyggnadsprocessen.

Miljöpartiets Åsa Lindhagen vill utöver fler sporthallar framför allt prioritera simhallarna (med samma argument som kristdemokraterna). Vidare vill hon samordna idrottsnämndens verksamhet med utbildningsnämndens, ”för att öka idrottsanläggningsbeståndet”, samt satsa på permanenta hallar i innerstaden, med samma argument som socialdemokraterna. Hon understryker att även miljöpartiet vill ha fler konstgräsplaner, men att dessa först måste utredas ordentligt i miljöhänseende: ”vi ska givetvis bygga mer, men vi måste göra det långsiktigt och smart i ett hållbarhetsperspektiv”. Lindhagen påtalar också att det är dags att nämnden tar föreningslivets missnöje och desperation på allvar; att idrotten kommer med bättre

i stadsbyggnadsprocessen: ”Moderaterna talar om att vi inte ska göra om misslyckandet med Hammarby sjöstad, men samtidigt finns det inga nya idrottsanläggningar inritade i planen över Haga-staden!”.

Vänsterpartiets Mehdi Oguzsoy påtalar att Stockholm är rikt och att pengar finns för större anläggningsinvesteringar, men däremot att viljan saknas, i synnerhet i kommunstyrelsen. Han vill uppföra åtminstone två sporthallar årligen, plus en simhall, en bandyhall och en fotbollshall i Söderort. Oguzsoy vill inte se några fler OPS-lösningar, ”det har ju visat sig att dessa både blir dyrare och bidrar till större ojämlikhet”. Däremot vill han se ett borgarråd som ansvarar endast för idrottsfrågor, ”inte som nu ett råd som springer mellan två nämnder och som inte har tid att delta i viktiga debatter”. Vidare vill vänsterpartiet riva upp beslutet om att fastighetsnämnden ska ansvara för idrottsanläggningarna. De har inte tillräckliga driftskunskaper, och massor av viktiga beslut hamnar i nuläget mellan två ansvarsstolar, vilket gör att besluten om nyinvesteringar fördröjs avsevärt på grund av den långdragna upphandlingsprocessen, säger han. När det gäller problemet med att det är dyrare att uppföra idrottsanläggningar i Stockholm än i övriga landet så menar Oguzsoy, att det till stor del beror på den bristande konkurrensen bland byggföretagen. Han föreslår att idrottsnämnden framöver ger fler uppdrag till mindre företag, även om priset är något högre, för att på sikt öka konkurrensen.

Samtliga partier i idrottsnämnden säger sig inte bara vilja satsa mer på idrottsanläggningar, utan även göra det på ett mer jämställt och jämlikt sätt. Socialdemokraterna, miljöpartiet och vänsterpartiet förenas i önskemålet om en jämnare fördelning av investeringarna geografiskt. Vänsterpartiet vill specifikt satsa i Söderort, där man menar att behovet i socioekonomiskt svaga områden är som störst. Socialdemokraterna lyfter å sin sida Kanalplan, och därmed damelitfotbollen, till en symbolfråga. ”Hur kan det satsas 3 mdkr på Tele 2 och nästan 50 mnkr på Grimsta IP när

Kanalplan inte är godkänt för seriespel?”, frågar sig Emilia Bjuggren retoriskt, och vill omedelbart att det investeras 6 mdkr för att åtgärda detta. Övriga partier vill först och främst att mer fokus läggs på att satsa med utgångspunkt i de riktlinjer som är gemensamt framtagna och antagna i det idrottspolitiska programmet, vilket på sikt, menar man, kan främja barn- och ungdomsidrott och i synnerhet flickor, personer med funktionsnedsättning och grupper med svagare socioekonomisk ställning än genomsnittet. Däremot är inga parti-företrädare beredda att utlova de investeringar på sammanlagt 2,2 mdkr fram till 2022 som idrottsförvaltningen efterfrågar. Man säger sig inte vilja binda upp sig i så stora och konkreta siffror.¹³⁰

Den Riksidrottsförbundsledda idrottsrörelsen – RF och Stockholms Idrottsförbund

Riksidrottsförbundet är den svenska idrottsrörelsens största samlande organisation och består av 2,8 miljoner medlemmar verksamma inom 70 specialidrottsförbund och 22 500 föreningar. År 2014 tränade och tävlade 65 procent av alla 6-12 åringar och 52 procent av alla 13-20 åringar i en RF-ansluten idrottsförening. Huvudorganisationen RF är indelat i 21 idrottsdistrikt och dess uppgift är att stödja, företräda och leda medlemmarna i gemensamma frågor, såväl nationellt som internationellt. Det innebär främst att samordna kontakterna med myndigheter, politiker och samhället i övrigt, att fördela statens anslag, att leda arbetet med värdegrundsfrågor, och att stimulera medlemsförbundens utveckling. RF tar fram rekommendationer och riktlinjer för hur bra idrott ska bedrivas, och för samtal med förbund och föreningar om eventuella brister, men däremot bestämmer man inte över deras verksamhet. RF kan inte heller stänga av enskilda ledare, tränare, aktiva eller föräldrar. Det är specialidrottsförbundens/specialdistriktsidrottsförbundens och idrottsföreningarnas ansvar.

¹³⁰ Stockholms Idrottsförbund, 2014b; "Val 2014 - 5 dagar kvar", Dagens Nyheter 2014-09-09

RF:s vision är att göra svensk idrottsrörelse till världens bästa. Ledstjärnan är att alla ska vara välkomna in i en idrottsrörelse där varje människa har en plats och en uppgift, "en idrottsrörelse med ett enat fokus kring sunda värderingar och en tro om att just dessa skapar grunden för en idrott i världsklass". Förbundets gemensamma värdegrund bygger på nyckelorden Glädje och gemenskap, Demokrati och delaktighet, Allas rätt att vara med, och Rent spel.

Stämman är RF:s högsta beslutande organ, idrottens riksdag, och består av 200 ombud för specialidrottsförbunden (antal ombud per förbund är baserat på förbundsstorlek). Den hålls vartannat år och beslutar om gemensam verksamhetsinriktning och överordnad policy. På stämman väljs också Riksidrottsstyrelsen, förbundets högsta beslutande organ mellan stämmorna.¹³¹

RF ser allvarligt på bristen på idrottsanläggningar i Sveriges snabbt växande storstäder. Som ett stort problem uppfattar man att det inte finns några krav i Plan- och bygglagen på utrymme för idrott. Många anläggningar är idag dessutom gamla och slukar energi och pengar, hävdar förbundet på sin hemsida.¹³²

I Stockholm är anläggningsbristen som allra störst, förklarar Rolf Jönsson, idrottspolitisk handläggare på RF. Det är tragiskt, menar han, med tanke på att huvudstaden har en särställning och brukar ange riktning för övriga landet. Ett anläggningspolitiskt program för åren 2015-25 håller nu på att arbetas fram inom RF, fortsätter Daniel Glimvert, koordinator för idrottsanläggningar och idrottsmiljöer på förbundet, och dialogen med kommunpolitikerna inför det stundande valet i september 2014 har intensifierats. Enligt honom blir det dock allt mer uppenbart att idrottens offentliga företrädare inte kommer med i de långsiktiga planeringsprocesserna – "och då spelar ju dialogen ingen roll". Tidigare ansvarade kommunens politiker för den

¹³¹ Riksidrottsförbundet, 2014c.

¹³² Riksidrottsförbundet, 2014b.

fysiska planeringen, och idrottsytor ritades in i de nya områdena, till exempel i miljonprogrammet, fortsätter Jönsson och Glimvert resonemanget, och kommunförbundet (nu SKL, min anm.) drev på och verkade som rådgivare och kontrollinstans. Men nu är det externa, kommersiella intressen som har stor makt över utbyggnaden, vilket medför att idrotten, dess anläggningar och andra miljöer väljs bort då de inte uppfattas som lönsamma – ”och varken SKL eller Länsstyrelsen verkar bry sig”. SKL, påminner Jönsson, tog ju till och med beslutet om att dra sig ur det påbörjade samarbetet inom det så kallade Kompetenscentrum för idrottsmiljöer för något år sedan. Centrumet var, enligt honom, en bra grund för just ett sådant operativt – planerande, verkställande och rådgivande – samverkansorgan som bland annat finns och arbetar så framgångsrikt i Danmark, och som forskningen ofta efterfrågar för att de stora breddidrottsaktörerna ska kunna arbeta långsiktigt och samfällt med problemlösningstrategier.

Jönsson och Glimvert tror inte heller att privata alternativ till byggande, ägande och drift kan ersätta offentliga i Stockholm. Näringslivet och föreningslivet kan hjälpa till, men kommunen måste ta huvudansvaret. Kostnaderna blir helt enkelt alldeles för höga, hävdar man, när marken är attraktiv och dyr.

Det sticker i ögonen, menar Jönsson vidare, att så många av Stockholms politiker och tjänstemän talar så gott om idrottsrörelsen men att så få nya idrottsanläggningar byggs. Varför lär man sig inte av misstagen, undrar han retoriskt. Misserna i Hammarby sjöstad, med uteblivna idrottsytor, tvingas nu befolkningen leva med under lång tid. Och i de nya översikts- och detaljplanerna för Norra Djurgårdsstaden, med Hjorthagens tre konstgräsplaner och en enda inplanerad fullstor sporthall på 12 000 bostäder, och för Hagastaden, där inte en enda idrottsanläggning eller idrottsyta är inritad, är det minst lika illa, fyller Glimvert i.

Enligt Jönsson är det också underligt att kommunen nu i sin nya långsiktsplan talar om att försöka

hålla samma nivå på anläggningsutbudet, när man bevisligen redan halkat efter betänkligt under de senaste 10-15 åren. Borde man inte då först försöka bygga ikapp eftersläpningen?¹³³ Både Jönsson och Glimvert hänvisar, likt ordföranden i RF Karin Mattsson Weijber, till barnrättsperspektivet (FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, min anm.), som svenska staten undertecknat och som säger att alla barn ska ha rätt till daglig motion.¹³⁴ Idrottsrörelsen, menar man, skapar massvis med motionstillfällen för barn, men det saknas idrottsytor för att kunna utöka verksamheterna. Stockholms stad vill huvudsakligen prioritera 7-20-åringar i sin anläggningsutbyggnad, vilket knappast underlättar för de allra yngsta, påtalar Jönsson. Dessutom hänvisar man ofta till grannstadsdelar när anläggningar saknas, vilket inte heller gynnar de barn som föräldrarna inte gärna släpper iväg själv i lokaltrafiken. Idag krävs bil och mycket fri tid att kunna skjutsa, något som även det, hävdar Jönsson, missgynnar de socioekonomiskt svagare grupperna i samhället. Och när det äntligen tas beslut om att försöka råda bot på den värsta bristen, som nu senast med beslutet om fem nya fullstora sporthallar, påtalar Glimvert, då visar det sig att de budgeterade medlen bara räcker till fyra.

Jönsson och Glimvert uppfattar inte heller några större skillnader mellan de olika partierna i kommunfullmäktige. Av historiska skäl, menar man, står vissa ideologier förmodligen närmare specifika idrotter, till exempel borgerligheten något närmare ishockeyns entreprenörsanda och vänstern närmare fotbollens rörelseförankring, men just nu handlar det betydligt mer om personer än om partitillhörighet: Idrottsintresserade politiker driver breddidrottsfrågor oavsett partifärg – ”tyvärr verkar de dock bli färre till antalet ju högre upp man kommer i hierarkin”, påtalar Jönsson.¹³⁵

Även Cinnika Beiming, distriktsidrottschef på Stockholms Idrottsförbund (som företräder och

133 Intervju med Rolf Jönsson och Daniel Glimvert, 2014-06-23.

134 Riksidrottsförbundet, 2014e.

135 Intervju med Rolf Jönsson och Daniel Glimvert, 2014-06-23.

stödjer stockholmsdistriktets 3 400 föreningar), menar att anläggningsbristen förvärrats avsevärt under de senaste två decennierna. Hon märker av en stor irritation ute bland Stockholms föreningsaktiva. Olika idrotter, specialförbund och klubbar skriker efter fler ytor och biytor, men, påtalar hon, det krävs samling, ödmjukhet, positivitet och dialog för att kunna åstadkomma något bra på lång sikt: ”Det handlar inte längre bara om enstaka löften under en hetsig valupptakt, under skottet i Stockholm bygger man inte ikapp under en mandatperiod”.¹³⁶ I detta instämmer även RF:s ordförande Karin Mattsson Weijber, som proklamerar: ”Det är viktigt att idrottsrörelsen lokalt och i respektive kommun bygger relationer, förstår varandras roller, har god framförhållning och tar fram realistiska underlag”.¹³⁷

Enligt Beiming kan SIF hjälpa till att skapa mötesplatser för att främja dialog. Däremot kan man inte tvinga fram de prioriteringslistor avseende anläggningar, ”som politikerna efterfrågar”, det har varken RF centralt eller distriktsidrottsförbunden mandat till. Tyvärr, förklarar hon, har det inte heller varit idrottsrörelsen styrka att komma överens om interna prioriteringar, av förklarliga skäl då såväl specialidrottsförbund som storklubbar har haft stor makt, och intressena och de möjliga konfliktlinjerna har varit och fortfarande är många. Men detta måste nu förändras, menar Beiming. Hon vill att RF sätter ner foten och tar debatten med de stora förbunden: ”Det krävs inte minst för trovärdighetens skull – och om vi ska lyckas hjälpa politiken att investera långsiktigt och smart”.¹³⁸ Och hon får stöd i detta även av SIF:s ordförande, Peter Larsson, som i en artikel i Svenska Dagbladet konstaterar: ”Det var verkligen inte idrottsrörelsen som prioriterade de två jättearenor som nu byggts i Stockholmsområdet”.¹³⁹

Enligt Beiming har Stockholmsidrotten och Stockholms stad delvis olika intressen, där kommunen prioriterar barn och ungdomar och tidigare efter-satta grupper och fysiskt inaktiva medborgare, medan RF ”har ett helhetsperspektiv där hela kedjan av olika idrotter och utövarkategorier hänger ihop”. Men, fortsätter hon resonemanget, man har den övergripande målsättningen gemensamt – att få fler människor mer fysiskt aktiva genom hela livsrytmen. Både idrottsnämnden och SIF (liksom regeringen och RF) har fysisk aktivitet som skapar folkhälsa som fokusområde. Problemet avseende den bristande anläggningsstrukturen tycks snarast ha sitt ursprung högre upp i kommunpolitikerhierarkin, hävdar Beiming:

*”Även gruppledarna i kommunstyrelsen måste börja betrakta idrotten som en plusfråga. [...] I nuläget tackar de varken ja till dialog eller debatt, vilket indikerar att idrottens anläggningar antingen inte uppfattas som tillräckligt viktiga eller, alternativt, som att de är alltför svåra och känsliga att diskutera; att man bara riskerar att samla minuspoäng om man tar i dem.”*¹⁴⁰

136 Intervju med Cinnika Beiming, 2014-08-07.

137 Riksidrottsförbundet, 2014f.

138 Intervju med Cinnika Beiming, 2014-08-07.

139 ”Kevius krävs på skriftliga löften”, Svenska Dagbladet 2013-02-09. Se även ”Vi vill ha skriftligt på löftet om nya hallar”, 2012-11-13 DN.se

140 Intervju med Cinnika Beiming, 2014-08-07.

Sammanfattning och analys: Perspektiv på breddidrottens yt- och anläggningsbrist i Stockholms stad

Aktör eller struktur – vad är det som främst påverkar och driver utvecklingen över tid? Detta är en ständigt återkommande och ständigt uppmärksammas fråga inom den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen. De flesta forskare är idag överens om att det är båda och att de befinner sig i ett ömsesidigt påverkansförhållande: Aktörer formar strukturer i form av både formella regler och informella normer, som manifesteras inom institutioner. När strukturerna väl är på plats utgör de sedan både gränser för och skapar utrymme för aktörernas tänkande och handlande, det vill säga att de både kan försvåra och främja förändring och utveckling (beroende på vilken grad av dynamik de upprätthåller).¹⁴¹

Analysen av Stockholms stads dokumenterade idrottspolitik visade att breddidrottens anläggningsbestånd hade påverkats av ett ganska stort antal aktörer och mer eller mindre tydliga strukturer. Antagandet om att strukturerna spelar en stor roll förstärks nu i samtalen med de utvalda nyckelaktörerna, där diskussionen ofta kretsar kring vad som uppfattas som möjligt eller inte möjligt att göra. Till viss del tydliggörs också i samtalen hur strukturerna produceras och reproduceras via attityder, förgivetantaganden och ställningstaganden.¹⁴² Hypotesen att stadens idrottspolitik

har varit mer reaktiv än aktiv och proaktiv, att det främst är omvärldsförändringar och externa påtryckningar som drivit utvecklingen, blir därför komplex. Intervjuerna visar på ett antal starka aktörer med stor vilja att förändra. Resurserna och makten att kunna göra det är visserligen spridd på många, men det finns också en stark konsensus kring vad som måste förändras och varför. Problemet är bara att befintliga strukturer sätter upp gränser för vad som kan göras. Ibland tyder nästan tonläget hos flera nyckelaktörer på viss uppgivenhet. Detta måste förändras, tror jag, om facilitetsunderskottet i huvudstaden ska få en långsiktigt hållbar lösning.

I analysen av Stockholms stads idrottspolitik 1985-2014 framgick i koncentrat följande:

- Den osäkra ekonomin och de nya marknads-ekonomiska och decentraliserade/interaktiva styrningsformerna verkade begränsande för de kommunala idrottsatsningarna fram till millennieskiftet.
- Efter millennieskiftet, i takt med en stärkt offentlig ekonomi och ökad politisk styrning, är det istället idrottens svaga närvaro i stadsplaneringsprocessen parallellt med en sparsam borgerlig ekonomisk politik som verkat mest begränsande för det offentliga idrottsstödet och anläggningsutbyggnaden.
- Krav på resultatbaserade motprestationer från privata tjänsteproducenter av idrottsanläggningar och idrottsverksamhet i övrigt, liksom ett ökat fokus på PR-aspekter och eventstrategier, har också påverkat Stockholms stads idrotts- och anläggningspolitik och, i förlängningen, idrottslivet.
- Avseende idrottsanläggningssatsningarna specifikt så har framför allt ett föräldrat och ef-

¹⁴¹ Burke, 2005, s. 19, 99-101, 175; Mills, 2004, s. 1-26, 116-144; Sewell, 2005, s. 124-152, 318-373.

¹⁴² Detta länkar till den inom forskningen, och numera även i samhället i övrigt, ofta använda termen diskurs, som också kan uppfattas som en form av styrning. Om det inte går med politiska-hierarkiska medel eller med marknadens incitament att få samhällsaktörer att agera "rätt", så kan en maktbärande istället via mentala-strukturella medel få dem att inte agera alls. Att forma en diskurs, skriver Stig Montin och Gun Hedlund, "är att utöva makt genom att forma föreställningar om ett bestämt sätt att uppfatta världen, vilka problem som är viktigast och vad som är lämpliga mål och handlingsstrategier". (Montin & Hedlund, 2009, s. 205.). I internationell samhällsvetenskaplig forskningslitteratur brukar denna form av styrning benämnas "governmentality". I kondensat handlar det om att tänkande och handlande bäddas in i olika tankefigurer som talar om vad som är nödvändigt och lämpligt att göra för att hantera olika samhällsproblem. (Torfing, 1998). Den danske idrottsforskaren Henning Eichberg har visat hur denna typ av styrning i hög grad är verksam på

idrottens politikområde i Danmark, Norge, Skottland och EU. (Eichberg, 2012).

tersatt anläggningsbestånd och ökade energi- och lönekostnader bidragit till att driftskostnadernas andel av idrottsbudgeten ökat medan investeringskostnadernas minskat.

- Idrottsnämndens politiska program har blivit mer ideologiskt präglat över tid, i den bemärkelsen att god/önskvärd idrott har skrivits fram och att prioriteringar av specifika samhällsgrupper tydliggjorts. En förändrad, mer skeptisk hållning gentemot den Riksidrottsförbundsledda idrotten är också tydlig. Men samtidigt som bidragen i större utsträckning öronmärkts och anläggningsutbudet fortsatt att breddas, så visar den reella resursfördelningen att det fortfarande är de stora, lokalt mest välförankrade och populära idrotterna och föreningarna som får mest.
- Under 2000-talet har missnöjet med och kritiken mot såväl anläggningsutbyggnadstakten som fördelningsprinciperna i Stockholms stad tilltagit. Forskningen menar att bristerna stavas kunskapsunderskott, traditionens ok och ekonomism. Partier, politiker och tjänstemän skyller på varandra, men förklarar också samfällt bristerna med ökade krav från allt fler och allt mer specialiserade idrottsintressenter, alltför kostsamma anläggningsuppföranden och alltför snålt tilltagen budget (det vill säga kommunstyrelsens ointresse). Alla tycks överens om att idrottsresurserna liksom prioriteringen av mark för idrottsändamål måste öka.
- Den stockholmska idrottspolitiken kan övergripande karakteriseras som ekonomiskt styrd, men även medborgarinriktad och utvecklingsvillig. De empiriska resultaten visar att den politiska spelplanen har varit relativt öppen för starka aktörer, i synnerhet då resursmässigt, att agera pådrivare.

I intervjuerna framhåller flertalet av företrädarna för de organisationer/institutioner som identifierats som nyckelaktörer avseende breddidrotten i Stockholms stad vikten av mer konkret samverkan och formaliserade möten för att lösa anläggningsbristen. Kanske skulle sådana möten, hävdas det, också kunna bidra till att lösa de kulturkrockar

som uppenbarligen finns, eller i alla fall skapa ökad förståelse för varandras organisationer och beslutsmandat.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, är en politisk intresseorganisation som företräder samtliga Sveriges kommuner. Främst fungerar organisationen som ett samlingsorgan för kunskapsfarenhet och kunskapsutbyte mellan kommunerna. Detta i sig, plus den egna forsknings- och utvecklingsverksamheten som bedrivs kring ”spjutspetsfrågor”, skapar emellertid också möjlighet till påverkan. Visserligen är denna främst indirekt, men det är uppenbart att den spelar roll för kommunernas – ”självständiga” – ställningstaganden. Historisk forskning understryker att så alltid har varit fallet. I synnerhet har storstädernas idrottspolitiska ställningstaganden och strategier lästs av och med tiden anammats i övriga landet.¹⁴³

Stockholms stads idrottsförvaltning är till för alla kommuninvånare. Förvaltningen ansvarar för bokning, drift och skötsel av drygt 450 idrottsanläggningar (den absoluta majoriteten av stadens idrottsanläggningar). Merparten är breddidrottsanläggningar, det vill säga anläggningar anpassade för de mest populära idrotterna och öppna för såväl idrottsrörelsen som allmänheten. På tjänstemannasidan, inom den dagliga förvaltningen, arbetar ett stort antal människor med ekonomi, hyresprinciper och taxor, tidsfördelning, anläggningsdrift, anläggningsutveckling och uppföljningsarbete i form av bland annat kund-/brukarundersökningar. Men det är politikerna i idrottsnämnden som har huvudansvaret för verksamheten och som drar upp riktlinjer för hur tjänstemännen ska tänka och agera. Det är uppenbart att såväl politiker som tjänstemän inom Stockholms stads idrottsförvaltning har stort inflytande över breddidrottsutvecklingen.¹⁴⁴

143 Sjöblom, 2006, s. 508-512.

144 Forskning indikerar att tjänstemännens inflytande över tid generellt sett har ökat på politikernas bekostnad. Mikael Granbergs, Stig Montins och Johan Mörcks sammanfattande slutsats i slutrapporten från projektet ”Prioriteringar och politisk demokrati”, lyder: ”Flertalet politiska prioriteringar görs tämligen osynligt. Den kommunala vardagspraktiken är i stor utsträckning

Riksidrottsförbundet är den svenska idrottsrörelsens allra största samlande idrottsorganisation. Centralt och regionalt företräder den sina medlemmars intressen, vilka i idrottsutövarhänseende främst är barn och ungdomar. Riksidrottsstämman (motsvarande RF:s riksdag), Riksidrottsstyrelsen, (RF:s regering), och Distriktsidrottsförbunden, (RF:s lokala myndigheter) utgör både mötesplatser för organisationens medlemmar och arbetar fram rekommendationer och riktlinjer för hur god idrott bör bedrivas. Men de bestämmer inte över specialdistriktsförbundens och föreningarnas verksamheter. På så sätt liknar huvudorganisationen RF Sveriges Kommuner och Landsting, SKL – Man har mandat att företräda, stödja och samordna men inte att i detalj styra.

SKL:s idrottspolitiska positionspapper och kommentarerna från den ansvarige i idrottsfrågor visar tydligt vad organisationen tänker och tycker om breddidrott och breddidrottsanläggningar. Den kommunala idrottspolitiken, resonerar man, ska rikta sig till alla medborgare, men i synnerhet mot barn och ungdomar och ännu icke idrottsfrälsta. Vidare anser man att det offentliga stödet bör breddas ytterligare, till att ännu mer än idag omfatta idrottsverksamhet som bedrivs utanför det organiserade föreningslivet – i spontana och självorganiserade former. När det gäller föreningsidrotten specifikt så vill SKL arbeta för att främja ett fortsatt icke-professionellt och ideellt sådant. Man vill också att kommunerna styr sina bidrag i ännu större utsträckning, och detta efter uppsatta villkor om ökad jämställdhet, tillgänglighet och mångfald.

Idrottsförvaltningen vill även de i första hand satsa på barn och ungdomar, 7-20 år, men speciellt på flickor och personer med funktionsnedsättning samt på socioekonomiskt svaga grupper. Vidare

delegerad till tjänstemän. [...] Den traditionella bilden säger att de folkvalda politikerna formulerar vad som skall göras och att tjänstemännen implementerar. Men då delegeringen idag är långtgående och tjänstemän relativt fria att utforma verksamheten kan prioriteringar göras inom ramen för det givna ansvaret och de ekonomiska ramarna." Se Granberg, Montin & Mörck, 2000, s. 57.

vill man att både organiserad och icke-organiserad idrott samt ett rörligt friluftsliv ska tilldelas allmänna idrottsmedel.

Riksidrottsförbundet vill att det satsas offentliga medel över hela idrottsspektrumet; på alla olika typer och kategorier av idrotter, utövare och anläggningar som företräds av förbundet. Detta med argumentet att all organiserad föreningsidrott är samhällsnyttig på ett eller annat sätt (vilket kan hävdas att också regeringen menar i sin senaste idrottsproposition: *En idrottspolitik för 2000-talet – folkhälsa, folkrörelse och underhållning*).¹⁴⁵ I bredd- och motionsidrotts-hänseende är också RF:s argument, att ingen annan idrottsorganisation i Sverige har så många fysiskt aktiva medborgare inom hälsoinriktade idrottsverksamheter.

Samtliga undersökta aktörer hyllar idrottsrörelsen, men samtidigt riktar såväl SKL som Stockholms stad kritik mot RF. Enligt SKL är idrottsrörelsen, i bred bemärkelse (alltså inte bara RF), den mest betydelsefulla aktören då det gäller att främja en god hälsa hos befolkningen. Idrotten och idrottsrörelsen bidrar vidare till att underlätta integrationen av till Sverige nyanlända och till social sammanhållning mellan olika samhällsgrupper. Men idrottsrörelsen, ja främst då RF, som ju utgör lejonparten av rörelsen, har, menar SKL, inte lyckats tillräckligt bra med att utveckla sin potential. Bland annat beroende på att man har prioriterat en konkurrensinriktad tävlingsidrott före en mer lek- och hälsobetonad idrott.

Tjänstemännen på Stockholms stads idrottsförvaltning hävdar, likt SKL, att det framför allt är de större specialidrottsförbunden inom RF som ställer till problem, med alltför stora krav. I förlängningen, hävdas det, går detta ut över den hälsoinriktade idrotten, som får färre attraktiva tider i attraktiva anläggningar, färre nya idrottsfaciliteter och färre och mindre bidrag tilldelade sig. Grunden till problemet, menar tjänstemannasidan, är

¹⁴⁵ Regeringens proposition 1998/99:107. Se även Hans Lundbergs studie om underhållningsidrottens plats och funktion i den svenska upplevelseindustrin. (Lundberg, 2009).

att politiken är alldeles för känslig för att komma i konflikt med starka och högröstade intressen inom den konkurrensinriktade tävlingsidrotten.

Även politikerna i stadshuset påtalar att RF-idrotten i viss utsträckning är problematisk ur ett medborgarperspektiv. En allt mer kommersialiserad och professionaliserad föreningsidrott hotar inte bara idealiteten, den svenska idrottsmodellen, sägs det, utan även mångfalden och hälsoinriktningen inom idrottsrörelsen. Detta uttrycks parallellt med att idrottsrörelsens historiskt viktiga betydelse för god medborgarfostran och ökad folkhälsa poängteras, samt att RF:s allt bättre arbete med jämlikhets- och jämställdhetsfrågor understryks.

Riksidrottsförbundet avvisar inte kritiken fullständigt. Såväl Stockholms Idrottsförbund (DF) som Riksidrottsförbundet (RF) centralt instämmer i att stora specialidrottsförbund (SF)/specialdistriktsförbund (SDF) och storklubbar (IF) historiskt sett och fortfarande ställer stora krav och har stort inflytande över hur idrottsanläggningar utformas och var de placeras – i Stockholms stad såväl som i andra kommuner i landet. Tyvärr, hävdar de, saknas mandat att sätta stopp för detta även om man skulle vilja. Men samtidigt understryker man att det är myndigheternas uppgift att säga nej. RF och SIF säger sig dock ha förståelse för att det är svårt. Man säger sig också vilja arbeta för att bättre samordna de egna prioriteringarna (i ett klimat där alla idrotter, förbund och föreningar tillgodoses likvärdigt). Därtill vill man verka för en utbyggd samverkan med det övriga samhället, inte minst med de lokala myndigheterna och deras idrottsorgan.

Samtliga undersökta aktörer anser att det finns för få breddidrottsanläggningar i Stockholm. Men i vilken utsträckning detta är ett stort problem, och exakt vilka typer av anläggningar som behöver byggas, när, var och hur, råder det delade meningar om. SKL:s problemlösningstrategi är att idrottens kommunala företrädare ges bättre utrymme inom, och inflytande över, stadsplaneringsprocessen (dock vill SKL inte ha någon lagstadgad

idrottsnorm). För att breddidrottsanläggningsutbyggnaden ska bli bra i betydelsen rättvis vill man också dels att utvärderings- och uppföljningsarbetet förbättras så att kunskapsläget om idrotts-trenderna blir bättre, dels att underlagen förankras mer så att inte bara de största förbundens och föreningarnas önskemål inhämtas.

Tjänstemännen på idrottsförvaltningen menar att anläggningsbristen framför allt gäller vissa typer av idrottsanläggningar, de mest efterfrågade breddidrottsanläggningarna och vissa specialidrottsanläggningar (bland annat för friidrott och gymnastik). Det handlar alltså främst om fullstora sporthallar, konstgräsplaner, ishallar, simhallar, friidrottsanläggningar och gymnastikanläggningar. För att kunna lösa bristen, och inte bara bygga i takt utan även ikapp, bör politiken bli mindre opinionsstyrd och mer långsiktig, påtalar tjänstemannasidan. Idrotten måste också komma med bättre i stadsplaneringsprocessen, få fler bra platser att bygga på. Men detta behöver inte nödvändigtvis ske genom lagstiftning, tänker man, utan viktigare är att samverka mellan nämnderna och samfinansieringen av idrottsanläggningarna utvecklas och att idrottsnämnden ges mer inflytande. Då måste emellertid dels personalen ges mer tid till att ta fram bättre underlag för beslut, dels måste kompetensen breddas och fördjupas och sammansättningen av personalstyrkan förändras. Idrottsnämnden behöver därtill en större budget, säger man, där mer medel kan avsättas till re- och nyinvesteringar, vilket, hävdar tjänstemännen, bara kan ske om fler politiker i kommunstyrelsen vill öka idrottsbudgeten.

Även politikerna pekar i konsensus på att både planeringsprocessen och underlagen för denna behöver förbättras. Anläggningssituationen för fler breddidrotter än bara de största behöver utredas och analyseras, beräkningarna bli mer tillförlitliga och tillgänglighetsperspektivet beaktas i större utsträckning. Alla partiföreträdare i idrottsnämnden försvarar politikens roll som opportunistisk/flexibel, för att kunna fånga upp medborgarnas specifika önskemål, men alla efterfrågar samtidigt

också mer långsiktighet när det gäller idrottspolitiken i allmänhet och anläggningsutbyggnaden i synnerhet. Båda de största partiernas högsta idrottsansvariga politiker vill införa en idrottsnorm, det vill säga övergripande riktlinjer för idrotten i stadsplanerings- och stadsutbyggnadsprocessen. Båda anser också att idrottsintresset och idrottskunskaperna inom kommunstyrelsen är för svagt och att Stockholms stad måste våga investera mer i idrotten framöver. Vidare vill man att dessa investeringar i större utsträckning än nu går utanför den ordinarie idrottsbudgeten (det vill säga att pengar skjuts till från annat håll).

Skillnaderna mellan partierna i idrottsnämnden framträder i de framlyfta detaljerna inför kommunvalet 2014. De röd-gröna oppositionspartierna säger sig vilja skjuta till mer idrottsresurser och bygga ut fler breddidrottsanläggningar än den borgerliga majoriteten. Men för att de summor som nämns ska kunna tillföras, säger man samtidigt, måste svenska folket rösta fram en ny majoritet och politiken återta kontrollen över stadsplanerings- och stadsutbyggnadsprocessen (från marknadens aktörer). Moderaterna, folkpartiet och kristdemokraterna argumenterar istället för att mycket redan har gjorts sedan de fick makten, mycket mer än under den senaste mandatperiod då vänstern hade makten, och att 2014 års rekordbudget och rekordinvesteringar visar att man är villiga att satsa ännu mer. Därtill tycker man att det har byggts alldeles för dyrt tidigare, varför man nu vill satsa på fler och enklare anläggningar. Oppositionen menar att sådana anläggningar bör föredras utanför tullarna, men att det måste byggas dyrare, permanenta sporthallar i innerstadens förtätade och nya stadsdelar. Folkpartiet säger sig också vilja nyinvestera i ishallar och i fler konstgräsplaner på skolgårdarna, medan kristdemokraterna vill investera i simhallar, vilket de har gemensamt med Miljöpartiet. Socialdemokraterna vill investera specifikt i en friidrottsanläggning och Vänsterpartiet i ytterligare en simhall, en bandyhall och en fotbollshall, samtliga placerade i socioekonomiskt utsatta områden i Söderort.

De borgerliga allianspartierna vill ha fler förenings- och näringslivslösningar, det vill säga mer privat finansiering, ägande och drift av idrottsanläggningar. Annars, hävdar man, kommer Stockholms stad aldrig kunna bygga ikapp behoven. Den röd-gröna oppositionen är tudelad i frågan. Socialdemokraterna är mer positiva till föreningsmedverkan än företagsmedverkan, men vill inte utesluta något alternativ på förhand, medan miljöpartiet är avvaktande och västerpartiet direkt avvisande till näringslivslösningar.

Samtliga partier i idrottsnämnden vill öppna upp skolgymnastiksalarna mer för idrottsrörelsen. De vill också bygga mer jämställt och jämlikt framöver, allt enligt riktlinjerna i det gemensamt framarbetade och i konsensus antagna idrottspolitiska handlingsprogrammet.

Riksidrottsförbundets problembild är, likt SKL:s och Stockholms idrottsförvaltnings, att genuint breddidrottsintresserade beslutsfattare saknas högst upp i stockholmspolitiken, och att idrottens offentliga företrädare inte kommer med i tillräcklig utsträckning i samhällsplanerings- och utbyggnadsprocesserna. RF:s lösningsförslag till anläggningsbristen i Stockholms stad är, först och främst, att idrotten regleras i Plan- och bygglagen. Ett andra förslag är att skapa ännu mer dialog mellan breddidrottens nyckelaktörer och att formalisera samverkan, till exempel genom att på nytt inrätta ett samverkansorgan likt det tidigare existerande Kompetenscentrum för idrottsanläggningar. Ett tredje är att låta barnrättsperspektivet vara mer styrande för idrotts- och anläggningspolitiken, det vill säga att efterfrågade breddidrottsanläggningar ska finnas tillgängliga för såväl organiserad som icke-organiserad idrott i varje stadsdel.

Av ovanstående sammanställning tycker jag en konsensus tydliggörs, både om att investeringarna i såväl nya som gamla breddidrottsanläggningar måste öka, speciellt rörande vissa idrotter och idrotts- och biytor, och om problembilden kring varför staden har halkat efter. För det första: Det saknas i nuläget toppolitiker i Stockholms stad

som vill satsa mer på breddidrotten. För det andra: Politikerna och tjänstemännen i Stockholms stads idrottsförvaltning deltar inte i önskvärd utsträckning i samhällsplanerings- och utbyggnadsprocesserna. För att komma vidare, hävdar den absoluta merparten av respondenterna, är det nu hög tid att idrottens anläggningar normeras i stadsplanerings- och stadsutbyggnadsprocessen, antingen lagstadgat i Plan- och bygglagen eller via övergripande riktlinjer i kommunens policydokument. Men det räcker inte. Mer resurser måste samtidigt också skjutas till idrotts- och fastighetsnämnderna. Och för att det ska ske måste kommunstyrelsen vilja detta, eller i alla fall övertygas om att det måste ske.

Samtidigt som en konsensus är viktig i så mån att det är avgörande för lösningsförslagen att man först, och helst också gemensamt, kan identifiera och bryta ner problemen, så kan den även hämma utvecklingen, menar jag, om aktörerna ger upp och endast hänvisar till ”högre makter”. Oavsett om det handlar om att förändra majoriteten i kommunstyrelsen eller att påverka den att agera i ny riktning så har naturligtvis även allmänheten, i synnerhet via mediefiltret och i sin egenskap av väljare, stort inflytande. Inflytande har även Riksidrottsförbundet, som mobiliserar många av väljarna föreningsidrottsligt, idrottsförvaltningen, som är tillsatta av kommunstyrelsen att läsa av och i möjligaste mån tillfredsställa idrottsintresset i staden, och SKL, som för Sveriges kommuners samlade talan i idrottsfrågor.

Frapperande, i mina ögon, är inte bara den stora konsensus om ökade breddidrottssatsningar och sammanfallande problemformuleringar och lösningsstrategier som uttrycks bland idrottens formella makthavare i Stockholms stad (de informella sitter tydligtvis bland annat i kommunstyrelsen och i stadsplaneringsgrupperna), utan även självkritiken. RF hyllas å ena sidan som samhällsnyttig i många avseenden, och kritiserar å den andra för att vara ensidig, inte i tillräcklig utsträckning förändringsvillig och allt för krävande och kommersiellt inriktad. Idrottsförvaltningen kritiserar på po-

litikersidan för att vara feg och alltför kortsiktigt tänkande och på tjänstemannansidan för att sakna kompetens, personal och inflytande. I mycket av denna kritik, om än långt ifrån i all, instämmer alltså några av organisationernas högsta företrädare. Det torde vara ett gått tecken. Alla vill mer – och bättre. Många vill bidra till en förändring.

Min reflektion om problemlösningar, efter att ha lyssnat till detaljpresentationerna om vad som är mindre bra och därmed kan göras bättre, är följande: För det första måste breddidrottens huvudaktörer i Stockholms stad mötas i fler, både informella och formella, sammanhang för att bättre försöka förstå varandra, beakta verkligheten utifrån varandras olika intressen och möjligheter, och för att i större utsträckning kunna komma överens om gemensamma strategier. Ett ”medborgarperspektiv” och ett ”idrottsrörelseperspektiv” är inte exakt överensstämmande, men i breddidrotts hänseende vill både Stockholms kommun och Stockholms Idrottsförbund åstadkomma samma sak: Mer fysisk aktivitet som kan ge god hälsa för så många invånare som möjligt och över hela livscykeln. Staden och SKL vill ordna detta främst genom att bredda det allmänna idrottsstödet ytterligare, så att det kommer fler till godo och blir mer rättvis fördelat, och man tycker inte att man får tillräcklig hjälp med det från RF/SIF. Samtidigt finns det bevisligen ingen organisation i Sverige som är i närheten av att organisera så många barn och ungdomar i idrotts hänseende som just RF. Därmed torde det finnas stor anledning för kommunen att försöka åstadkomma ännu mer och bättre samverkan med förbundet. Det torde betyda fler möten med tydligare framförda önskemål från båda parter och en strävan efter gemensamma problemlösningstrategier, samtidigt som idrottsnämnden försöker finna nya vägar att nå ut med sitt idrottsstöd ”åt alla”. RF bör å sin sida dels förbereda sig på ett professionellt sätt för dessa möten och ta fram väl underbyggda förslag på lösningar av gemensamt identifierade problem, dels arbeta ännu mer och snabbare med att anpassa innehållet i sina verksamheter efter det offentliga krav. Detta parallellt med att man söker nya finan-

sieringsvägar för de delar av sin verksamhet som det offentliga inte uppskattar och vill stödja. På så sätt bör RF också långsiktigt kunna påverka de negativa verklighetsbeskrivningar av organisationen som nu ges av Stockholms idrottsförvaltnings politiker och tjänstemän (och många gånger också i media) – och som underbygger de strukturer som nyckelaktörerna framöver har att verka inom.

Ännu så länge verkar idrottsnämndens allt tydligare ideologiska ställningstaganden och prioriteringar inte slå igenom i någon större utsträckning i den idrottspolitiska praktiken. Fortfarande är det till stor del samma idrottsfaciliteter, föreningar och utövarkategorier som får mest stöd. Men hur länge vågar RF hoppas att den gentemot förbundet skeptiska (dock inte idrotts skeptiska) och kanske också framöver ännu mer aktiva och styrningsbenägna nämnden fortsätter på inkörda fördelningsspår? Och är det verkligen det man vill? RF och SIF företräder ju 70 specialidrotter och 222 idrottsgrenar!

Den idrottsliga vardagen: Idrotter, föreningar och utövare på Norrmalm, Södermalm och i Hässelby-Vällingby

Tidigare forskning har visat att det i det nya milenniet inte är någon lätt ekvation för den enskilda RF-föreningen att få ekonomin att gå ihop och samtidigt anpassa sig efter allt fler önskemål och tuffare krav. Varje förening som i dagsläget vill säkra tillgången till attraktiva tränings- och matchtider bör helst driva en idrottsanläggning, något som ställer höga krav på såväl tillgång till arbetskraft som förmåga att agera arbetsgivare. Detta i sin tur kräver en stabil medlemskader och en stark både organisation och ekonomi, och då är stora ideella insatser men också bidrag av olika slag centrala. För att få tillgång till dessa nyckelresurser krävs både en omfattande barn- och ungdomsverksamhet och att kravmärkta tjänster utförs åt myndigheterna. Dessutom är det en stor fördel om föreningen har ett slagkraftigt representationslag som kan dra till sig privata sponsorer och medial uppmärksamhet, vilket i sin tur ställer krav på en fungerande talangutvecklingsverksamhet. Sist men inte minst förväntas föreningen bedriva en efter Riksidrottsförbundets riktlinjer anpassad och av de egna medlemmarna efterfrågad – ofta bred och mångfasetterad – verksamhet.¹⁴⁶

Den traditionellt organiserade föreningsidrotten utmanas idag av såväl andra typer av kroppsövningsformer som andra typer av fritidsverksamheter. De föreningar som klarar sig bra i konkurrensen (RF-statistiken visar att nya föreningar fortfarande bildas men att den totala föreningsfloran ändå minskar) tycks framför allt vara de som lyckas öka resursomsättning och medlemsantal och omsätta detta i stordrifts- och konkurrensfördelar, och detta samtidigt som man decentraliserar beslutsprocesserna och på så sätt åstadkommer medlemsengagemang. Men det är en svår balansgång. En för hög tillväxt- och professionaliseringstakt tenderar att minska medlemmarnas inflytande

över beslutsprocesserna i takt med att verksamheterna specialiseras och nya privata intressenter kommer in och tar maktpositioner. För mycket demokrati tenderar å andra sidan att leda till långsamma och långdragna beslutsprocesser och att såväl styrelsemedlemmar som privata, ekonomiskt starka intressenter inte vill engagera sig i föreningen på grund av förväntat svagt inflytande.¹⁴⁷

Föreningarna på Norrmalm, Södermalm och i Hässelby-Vällingby arbetar idag stenhårt och har liten förståelse för Stockholms kommuns, som man menar, njugghet. Men även för det, som man tycker, alltför svaga stödet från moderorganisationen RF. För dessa föreningar, som befinner sig mitt uppe i vardagens omedelbara göromål, är det närmast en självklarhet att vända sig dit pengarna och intresset för att stödja verksamheterna finns, vare sig det är i näringslivet, den offentliga sektorn eller bland de egna medlemmarna.

Enligt Stockholms stads långsiktiga investeringsbehov för konstgräsplaner, sporthallar, simhallar, ishallar och friidrottsanläggningar behövs det åtta nya sporthallar, en konstgräsplan, en simhall, en ishall och två friidrottsanläggningar i Stockholms innerstad fram till och med år 2022. Därefter behövs ytterligare tio sporthallar, fem konstgräsplaner, två simhallar, två ishallar och två friidrottsanläggningar fram till och med 2030. Av dessa anläggningar föreslås fyra sporthallar och sex konstgräsplaner placeras på Norrmalm och sju sporthallar och elva konstgräsplaner på Södermalm. Sju av simhallarna, fyra av ishallarna och fem av friidrottsanläggningarna föreslås mer ospecifikt placeras i innerstaden. Utöver detta vill staden bland annat också bygga ytterligare åtta sporthallar och elva konstgräsplaner i Hässelby-

146 Alsarve, 2014, s.199-212; Sjöblom & Fahlén, 2012; Forslund, 2012, s. 167-195.

147 Alsarve, 2014, s.199-212; Fahlén, 2006; Forslund, 2012, s. 167-195; Riksidrottsförbundet, 2013; Sjöblom & Fahlén, 2010, Stenling & Fahlén, 2009; 2014.

Vällingby. Åtta simhallar, fyra ishallar och sju friidrottsanläggningar föreslås mer ospecificerat i Västerort.

På Norrmalm, med idag 68 456 invånare, men med en förväntad befolkningsökning bland 7-20 åringar på över 40 procent fram till 2030, finns idag i offentlig regi två konstfrusna isbanor, tre konstgräsplaner och en simhall. Stadsdelen har de facto minst idrottsyta per invånare i hela Stockholm. Speciellt gäller det sporthallar.¹⁴⁸ På Södermalm, där det bor 123 468 personer, men där antalet 7-20 åringar förväntas öka med omkring 30 procent fram till 2030, finns idag två konstfrusna isbanor, en ishall, fem konstgräsplaner, tre simhallar, ett utomhusbad, en större idrottsplats och fyra sporthallar. I Hässelby-Vällingby stadsdelsområde bor det idag 66 721 personer, och den förväntade ökningen i åldrarna 7-20 år ligger på omkring 35 procent. Där finns en ishall, sex konstgräsplaner, en simhall, ett utomhusbad, två större idrottsanläggningar, två specialidrottsanläggningar och sex sporthallar (varav två är fullstora).

Enligt Stockholms stads beräkningar har 93 procent av stadens 7-20 åringar i dagsläget tillgång till en sporthall, oavsett storlek, inom två kilometer från bostaden, och 95 procent till en fullstor hall inom fyra kilometer. Vidare har 60 procent av stadens 7-20 åringar tillgång till en konstgräsplan, oavsett storlek, inom en kilometer från bostaden. Nästan samtliga inom kategorin har tillgång till en 11-mannakonstgräsplan inom 2,5 kilometer, medan 70 procent har denna tillgång inom 1,5 kilometer. För ishallarna gäller att knappt 65 procent av alla 7-20 åringar har tillgång till en sådan inom tre kilometer, och 95 procent inom fem kilometer. Friidrottsanläggning har samtliga 7-20 åringar, med undantag för de på Norrmalm, tillgång till inom en radie av fyra kilometer hemifrån, och 65 procent har tillgång till en sådan anläggning inom två kilometer. Knappt 70 procent av Stockholms

stads samtliga invånare har tillgång till en simhall inom två kilometer, och 98 procent av dem har det inom fyra kilometer.¹⁴⁹

Men den geografiska närheten till specifika typer av idrottsanläggningar är, som forskningen visar, ett väldigt grovt mått. Det understryks även i svaren, som vi snart ska se, från föreningsrepresentanterna. Dessutom är det en sak att försöka hålla takten i anläggningsutbyggnaden, vilket är svårt nog med den snabba befolkningsökningen och det redan slitna anläggningsutbudet, och en helt annan att samtidigt försöka bygga ikapp en redan eftersläpande breddanläggningsstruktur.

Norrmalm

På Norrmalm finner vi Stockholms Idrottsavdelning inom KFUM för letter i Sverige, (KFUM JKS) basket, Östermalms konståkningsklubb, Solflickornas gymnastikklubb, Stockholms kappsimsningsklubb och Spårvägens friidrottsklubb.

KFUM JKS BIK, Stockholm består av fem sektioner varav basket utgör en. Idag har hela föreningen cirka 450 medlemmar varav basketsektionen består av omkring 200 stycken fördelade på tolv lag/grupper. Merparten av medlemmarna är i åldrarna 7-22 år. Samtliga JKS-medlemmar är också medlemmar i KFUM JKS Botkyrka, KFUM Fryshuset Basket och 08 Stockholm Human Rights, basket.

Östermalms KK är med sina 156 medlemmar störst av Stockholms stads fem konståkningsklubbar. Samtliga klubbens aktiva åkare är mellan 7 och 20 år gamla. Den absoluta merparten är flickor.

Solflickornas GK har omkring 1 200 medlemmar och verksamheten består av barn- och ungdomsgymnastik, artistisk gymnastik, cheerleading, rytmisk gymnastik och truppgymnastik i åldrarna 3-20 år. Därutöver bedrivs motionsgymnastik inom så kallad Gymcross för ungdom och vuxna från 16 år och uppåt.

¹⁴⁸ "Idrottshallar i Stockholm. Redovisning av dagsläget och förslag till ny prioriteringslista", Protokoll IdN 8/2009 §156; "Klart för konstgräs och idrottshall i Hagastaden – men sju års väntetid innan anläggningarna är på plats", Vi i Vasastan 2014-04-11.

¹⁴⁹ Tjänsteutlåtande Dnr 410-478-2010, IdN 2014-04-15.

Stockholms KK är Stockholms äldsta tävlingsförening i simning och vattenpolo, men bedriver även simskoleverksamhet på olika nivåer. Idag har man cirka 700 medlemmar varav merparten är barn och ungdomar.

Spårvägens FK är en av Sveriges mest framgångsrika friidrottsklubbar i tävlingssammanhang, men bedriver även en stor breddidrottsverksamhet. Man har verksamhet från 10 års-ålder och uppåt för sina drygt 500 medlemmar varav cirka 350 är aktiva.¹⁵⁰

Basketsektionen inom KFUM JKS i Stockholm är relativt nöjd med anläggningstillgången och anläggningstillgängligheten, med undantag för två sommarmånader då nolltaxa inte tillämpas av kommunen (det vill säga att hyra tas ut). Verksamhet bedrivs i Bredängshallen, Skärholmshallen, skolidrottsalarna i Slättgårdsskolan, Ålgryteskolan och Sätterskolan samt på spontanidrottsanläggningarna Ängen och Mälarhöjdsbadet (beachbasketball). Den sistnämnda anläggningen har anlagts av föreningen med anläggningsstöd från bland andra Stockholms Idrottsförbund. I Bredängshallen har föreningen ett eget kontor och driver också caféverksamhet (brukaravtal med Stockholms idrottsförvaltning). När det gäller utrustning och redskap så påpekas, att Bredängshallen saknar ramp för rullstolsbundna och ringklocka till nedre hallen men att det fungerar i övrigt. Skolidrottsalarna som brukas är däremot slitna och omklädningsrummen små, och inte sällan är redskapsföråden också låsta.

När det gäller den idrotts- och anläggningspolitik som förs i Stockholm så riktar KFUM JKS BIK kritik såväl mot Stockholms stad som mot Stockholms Idrottsförbund. Den förstnämnda, hävdar man, skjuter till för lite resurser och tar sällan eller aldrig kontakt själva för att se efter hur verksamheter bedrivs och vilka behoven är, medan den sistnämnda saknar drivkraft och visioner.¹⁵¹

150 KFUM JKS BIK – Basket, 2014; Sol-Flickornas GF, 2014; Spårvägens Friidrottsklubb, 2014; Stockholms Kappsimmingsklubb, 2014; Östermalms KK, 2014.

151 Enkät svar från Anders Petersson, 2014-09-25.

Östermalms Konståkningsklubb är ännu mindre nöjd i anläggningsfrågan än basketföreningen. Konståkarna bedriver sin verksamhet i Danicahallen på Östermalms IP och i ishallen på Zinkendams IP. I dessa hallar är antalet tider för tillfället tillräckligt, säger man, men däremot är det ett problem att tiderna ligger utspridda och varierar från vecka till vecka. Det försvårar en sammanhållen träning och kontinuitet, vilket tar sig uttryck i tappade medlemmar. Bland annat har Östermalms KK tvingats lägga ned isdansens, trots att man var den enda förening i hela landet som hade aktiva isdanspar. Ett annat problem som föreningens representanter beskriver är att biytorna i de bägge hallarna tas upp av ishockeyn, i synnerhet gäller det omklädningsrum, samt att det varken finns pengar, utrymme eller lov att ordna bättre musikanläggning eller sätta upp speglar för konståkningstjejernas land- och fysträning. Överhuvudtaget saknas lokaler för land- och fysträning i anslutning till de bägge ishallarna, säger man, vilket gör det svårt att öva upp den styrka och teknik som krävs för konståkning på tävlingsnivå. Samverkan med Brinkens IF, hockey i Danicahallen omtalas överlag i mer positiva ordalag än den med klubbarna i Zinkendammshallen.

En fullgod ishall för Östermalms KK sägs, av föreningens representanter, vara en anläggning med plats för omklädningsrum i samma hus som ishallen. Det ska vidare finnas en musikanläggning som går att styra från isen och förråd och ytor för land- och fysträning. Därtill ska hallen inte vara alltför kall ("Konståkare kan inte röra sig i fyra lager kläder!"). Ishallen, inklusive caféverksamhet, kan gärna delas med andra isidrotter, "men då måste alla vara beredda att samarbeta och kompromissa", understryks det.

En sådan konstruktiv dialog om hur man tar till vara allas behov på bästa sätt bör tjänstemännen på förvaltningen vara med och leda, i ett ishallsråd eller liknande, påtalar företrädarna för Östermalms KK. Avseende stadens idrotts- och anläggningspolitik i övrigt så hävdas, att det talas mer än det görs. Politiker har besökt klubben, ta-

git del av verksamheten och de beskrivna behoven, och mer eller mindre lovade förändringar, menar man. Men i praktiken är det fortfarande lite som har förändrats sedan tidigare: ”Kampen om de knappa idrottsresurserna är stenhård”, säger man, och oftast går unga män i större lagbollssporter före flickor i mindre, individuella idrotter. Nu vill konståkarna att kommunen bygger fler nya, enklare ishallar och spontanidrottsisitor, för att både tillfredsställa den redan organiserade idrotten och locka in nya aktiva via spontanidrotten. För att detta ska bli verklighet, påtalas det, måste kommunen emellertid först se över och fundera kring hur idrottsanläggningarna i Stockholm bäst används under dagtid, hur man effektivast förvaltar det man redan har, och hur man parallellt både bygger nytt och moderniserar.¹⁵²

För gymnastikföreningen Solflickorna beskrivs anläggningssituationen som ”desperat”. Ett besked från förvaltningen om att rektorerna ute på skolorna vill stänga ännu fler skolidrottssalar av säkerhetsskäl (argumentet är att övriga skolan kan nås från de salar som ligger integrerade i huvudbyggnaden, min, anm.) skulle drabba omkring 200 aktiva barn, som inte kan erbjudas fortsatt plats till hösten 2014.¹⁵³ Dessutom har Solflickorna ytterligare cirka 1 000 personer på väntelistan för att få börja gymnastisera, som också drabbas.

Solflickornas GK har ett upptagningsområde som sträcker sig över Aspudden, Fruängen, Hägersten, Liljeholmen, Mälärhöjden och Älvsjö i Stockholms stad, samt delar av Huddinge. Man bedriver verksamhet i Brännkyrkahallen och Västertorps-hallen samt i en mängd mindre skolgymnastiksalor inom upptagningsområdet, men även längre bort i Engelbrekts-hallen, Enskedehallen, Forsgrenska idrottshallen och Åkeshovshallen. Ett problem som föreningen upplever är att tiderna i hallarna är utspridda, vilket dels gör det svårt att bedriva en samlad och identitetsskapande verksamhet, dels medför mycket restid. Ett annat problem är åt-

komsten av de nödvändiga redskapen. Med andra ord handlar det således både om brist på idrottsytor och på biytor. Dessutom, påtalar föreningens representanter, är idrottsytorna sällan anpassade för gymnastikverksamhet: Det saknas allt som oftast såväl nödvändiga fästpunkter för redskapen som fasta redskap såsom bomsystem (de senare har vid inspektioner dömts ut av säkerhetsskäl).

När Solflickornas GK uppmanas beskriva önskanläggningen trycks det just på ovanstående problemställningar. Man vill ha en större hall anpassad för gymnastikens olika grenar, som kan samla verksamhet och medlemmar och skapa gemenskap/klubbkänsla samt utbyte av kunskaper och erfarenheter mellan medlemskategorier. Detta skulle i sin tur, hävdas det, kunna bidra till att föreningen både kunde ta emot fler nybörjare och att man på sikt kunde bygga upp en verksamhet som motiverade fler ungdomar att stanna kvar i föreningen (och inom idrotten, min anm.).

Solflickorna är uppenbart inte helt nöjda med stadens nya skisserade och budgeterade förslag om en specialgymnastikhall på Mälärhöjdens IP. Den är som den ser ut i nuläget, säger man, ”inte anpassad för de gymnastikdiscipliner som bedrivs inom föreningens upptagningsområde”. Det gäller främst Rytmask gymnastik och Cheerleading. Enligt föreningsrepresentanterna saknar idrottsförvaltningen nödvändiga förenings- och gymnastikkunskaper, och tar inte heller tillräcklig hjälp av idrottsrörelsen för att åtgärda detta: ”Olika förenings behov ser helt olika ut – alla använder inte samma typ av underlag och redskap och kan därför inte dela på samma anläggning!”. När Solflickornas GK ombeds att komma med förklaringar till varför läget är som det är, hänvisar man, utöver till förvaltningens kompetens- och dialogsbrist, till att breddidrottsintresse saknas bland stadens tyngsta beslutsfattare och att de idrottspolitiska visionerna ligger alltför långt ifrån den dagliga idrottsverksamheten.¹⁵⁴

¹⁵² Enkät svar från Kirsti Syrjälä, 2014-09-26.

¹⁵³ ”Sjöstadsskolans gymnasal står tom – trots hallbristen”, Södermalmsnytt 2013-05-10.

¹⁵⁴ Enkät svar från Peter Lindholm, 2014-06-22.

Även Stockholms kappsimningsklubb är tämligen missnöjd med Stockholms stads idrotts- och anläggningspolitik. Under ett antal år, hävdar föreningens representanter, har man inom en gemensam så kallad anläggningsgrupp, bestående av simklubbarna i Västerort, fört en konstruktiv dialog om behoven med idrottsförvaltningen. Det har lett till ett par påbörjade reoveringar. Samtidigt är frustrationen stor över att de politiska besluten är få och att de ständigt förhålls och beskärs med hänvisning till den knappa ekonomin. På grund av plats- och tidsbrist kan Stockholms kappsimningsklubb i nuläget inte hälsa alla som står i kö välkomna.

Stockholms KK bedriver idag sin verksamhet på ett flertal platser, i Åkeshovs simhall, Spånga simhall, Beckomberga simhall, Eriksdalsbadet och Nälstabadet. Flera av anläggningarna sägs vara i mer eller mindre i stort behov av reovering. Enligt föreningensrepresentanterna innebär den stora spridningen på hallar också många och ofta långa resor för de aktiva och deras anhöriga. I synnerhet gäller det de allra yngsta i åldrarna 4-9 år, som bara kan erbjudas morgon- och kvällstider (kl. 7-9; 19-20), och därtill i olika hallar. Mer tillfreds är föreningen med biytorna. De flesta av de utnyttjade hallarna sägs ha bra omklädningsrum, förrådsutrymmen och redskap.

Önskedrömmen för Stockholms kappsimningsklubb är en gemensam simanläggning för hela klubben, med en simhall innehållandes tre bassänger: en för simträning, en för simundervisning och en för allmänheten. Anläggningen bör ligga nära kollektivtrafik och samtidigt ha gott om parkeringsplatser. Utöver bassänger, bra förrådsutrymmen och omklädningsrum ska den även innehålla gym, läktare och en färdigmonterad tidtagningsutrustning.

Kappsimningsklubbens lösningsförslag på anläggningsbristen är att mer pengar skjuts till både re- och nyinvesteringar av simhallar och andra eftertraktade idrottsfaciliteter. Därtill att politiker och tjänstemän skaffar sig bättre kunskaper både

om hur föreningslivet fungerar i stort och om hur olika klubbar och idrotter fungerar specifikt. Detta sker enklast, menar kappsimmarna, genom att idrottsförvaltningen upprättar bättre och mer frekventa kontakter med stadens föreningar, och identifierar problem och lösningsförslag gemensamt med dem.¹⁵⁵

Spårvägens friidrottsklubb uppvisar något mindre desperation än gymnastikföreningen och kappsimningsklubben. Friidrottsföreningen bedriver maj-oktober sin verksamhet på Östermalms IP och på Stockholms stadion. Under november-april tränar de yngre årskullarna i skolidrotts-salarna på Gymnastik- och idrottshögskolan, GIH, på Östermalm och de äldre, från 15-års-åldern, i Sätrahallen, Solnahallen och Bosöhallen. De senare hallarna är specifikt anpassade för friidrott. Föreningens företrädare upplever att de flesta idrottsytor man använder är funktionella, om än slitna, att det finns ganska bra med biytor, och att kommunikationerna till anläggningarna, med undantag för parkeringsmöjligheterna vid Östermalms IP och Stockholms stadion, är helt okey. Dock tar det lång tid att ta sig till Sätrahallen, i synnerhet vintertid. Anläggningsrådet, med föreningar verksamma vid Stadion, Östermalms IP och Hjorthagens IP samt med representanter från idrottsförvaltningen, bidrar till en bra dialog mellan föreningarna och den lokala myndigheten, hävdas det: ”Ofta ställs man inför redan fattade beslut, men det finns ändå en chans att påverka”.

Drömmen för Spårvägens FK är en inomhushall enbart för friidrott, inkluderat en 200 meters, fyrparallell rundlöparbana, och med utrymme för kansli- och möteslokaler. Den skulle ligga placerad någonstans på Östermalm, allra helst på eller i anslutning till Östermalms IP. Denna dröm pekar även på de primära problem som föreningen upplever – på den kö av intresserade och potentiella medlemmar som idag är svår att åtgärda på grund av en alltför liten tillgång till tider i för friidrotten anpassade hallar. Detta uppfattas till och med som

155 Enkät svar från Robert Hernadi, 2014-07-01.

en svårare nöt att knäcka än att få tag på fler bra ledare.

Spårvägen FK:s förslag till problemlösning avseende anläggningsbristen stavas fler nya hallar och bättre framförhållning hos förvaltningen när det gäller att se över och förbereda ytor för nybyggnationer. Man efterfrågar även en bättre och mer givande dialog mellan Stockholms stad och Stockholms Idrottsförbund i samband med såväl nybyggnationer som renoveringar, och bättre dialog inom Riksidrottsförbundets olika delar för att ta fram prioriteringslistor avseende ny- och ombyggnationer.¹⁵⁶

Södermalm

På Södermalm finner vi Idrottsklubben Bolton (med bland annat handboll på verksamhetsreper-toaren), Hammarby idrottsförening, ishockey, Solflickornas gymnastikklubb, Simklubben Neptun och Hammarby idrottsförening, friidrott.

IK Bolton är en av Stockholms största handbolls-föreningar med sina cirka 650 medlemmar. Klubben bedriver verksamhet i alla åldrar, för både pojkar och flickor, från handbollsskola till damer division 2 och herrar division 1.

Hammarby Hockey har idag cirka 450 medlemmar, i huvudsak ungdomar av manligt kön i åldrarna 4-20 år. Man har även ett seniorlag som spelar i division 1.

SK Neptun är med sina cirka 3 000 medlemmar en av Sveriges största simföreningar. Merparten av föreningens aktiva är i åldrarna 7-20 år och den övervägande andelen utgörs av flickor. Föreningen bedriver verksamhet inom alla av Svenska simförbundets representerade simidrotter.

Hammarby Friidrott består av cirka 1 400 medlemmar varav 900 är aktiva. Verksamheten bedrivs i alla åldrar, från sju år och upp till seniorer, och fi-

nansieras till stor del av de tävlingar som föreningen är med och arrangerar, främst Midnattsloppet.¹⁵⁷

För Solflickornas GK, med upptagningsområde även på Södermalm, beskrivs anläggningssituationen, som vi tidigare sett, som ytterst besvärlig. Även Idrottsklubben Bolton, handboll upplever situationen som ”jobbig”. Säsongen 2013/14 hade man tillgång till totalt 30 timmar per vecka i fullstor sporthall, 20 av dem var i Skanstullshallen, åtta i Farstahallen och två i eftertraktade Eriksdalshallen. Därutöver hade man tillgång till 22 timmar i mindre hallar, bland annat i flera olika skolidrottssalar. Problemet, som föreningens representanter beskriver det, är för det första att det är hämmande för tävlingsutvecklingen att träna i små hallar när matcherna med ungdoms- och seniorlagen alltid spelas på 40x20-metersytor. För det andra att det är kostsamt att ha verksamhet i så många olika hallar då man måste komplettera mycket material. För det tredje blir utbytet såväl mellan tränare som mellan lag och aktiva begränsat när man så sällan träffar varandra. För det fjärde är det långt att åka till Farsta om man bor på Kungsholmen, det vill säga inom föreningens primära upptagningsområde.

Bolton, handboll har i dagsläget 215 barn och ungdomar i de av kommunen prioriterade åldrarna 7-13 år, men endast tillgång till nio timmar per vecka i fullstor hall mellan kl. 17-20 i närområdet. Tränar man längre bort måste även restiden läggas till, och då hinner många inte till träningens början och är dessutom hemma sent.

Tillgången till biytor beskriver företrädarna för IK Bolton som ”relativt bra”, trots att förråd ofta saknas i gymnastiksalarna, att mötesrum för större sammankomster är en stor bristvara och måste hyras (för dessa gäller inga kommunala subventioner), och att parkeringsplatser ofta saknas vid hallarna på Södermalm. Cafétet i Skanstullshallen, som föreningen disponerar inom ramen för sitt

¹⁵⁶ Enkät svar från Ola Svensson, 2014-07-03.

¹⁵⁷ Hammarby Friidrott, 2014; Hammarby Ishockey, 2014; IK Bolton, 2014; SK Neptun, 2014.

hallvärdsskapskontrakt, inbringar dock en del viktiga extrainkomster.

Drömanläggningen för handbollsföreningen är en fullstor sporthall, centralt placerad på Södermalm och med läktare, gym, mindre arbetsrum för kanslipersonal, större mötesrum, café samt flera rymliga omklädningsrum.

Kontakten med förvaltningen beskriver Bolton-representanterna som goda. Utöver telefonkontakter hålls formella möten 2-3 gånger om året. ”Bäst fungerar dock kontakten på högre tjänstemannanivå”, summeras det. Dilemmat är inte i första hand brist på dialog, menar man, utan att det bland politiker, men även bland en del tjänstemän, saknas kunskaper om enskilda idrotter och föreningar. Dessutom, påpekas det:

”[...] borde all politik och förvaltning som rör utbildning, idrott och exploatering samordnas på ett mycket bättre sätt än idag. Till exempel borde fullstora hallar alltid byggas intill skolor så att man vinner stordriftsfördelar och därtill får naturliga samband och ömsesidig förståelse för varandras verksamheter och behov”.¹⁵⁸

Inte heller Hammarby Hockey anser sig ha tillräckligt med idrotts- och biytor. Seniorverksamheten bedrivs på Sätra idrottsplats i LW-hallen, där man hyr in sig hos Mälarhöjden/Bredäng Hockey vilka driver hallen åt kommunen. Det medför inte bara att MB Hockey har ensamrätt till all försäljning, utan också att man väljer tider först varefter Hammarby får det som blir över. Även förråden och omklädningsrummen disponeras av MB Hockey varför Hammarby har byggt ett enklare, provisoriskt, kombinerat omklädningsrum och förråd på området. Ytterligare ett problem, som lyfts av föreningens representanter, är att Sätra ligger utanför Hammarbys upptagningsområde, vilket gör det svårt att dra publik till hemmamatcherna.

Barn-, ungdoms- och juniorverksamheten i Hammarby Hockey genomförs huvudsakligen i den numera nedgångna ishallen på Zinkendamms IP i hjärtat av Södermalm, och i mindre utsträckning även på uterinken på Kärrtorps IP. I Zinkendammshallen huserar även ett antal andra hockey- och konståkningsföreningar, något som orsakar en hård kamp om bra tider och utrymmen. Inget café finns heller i hallen, utan ”föräldrar och anhöriga säljer termoskaffe och i bästa fall hembakt”, berättar föreningens representanter. Enligt dem har Hammarby Hockey flera gånger under senare år tvingats tacka nej till nya lag. Det skedde också alldeles nyligen, efter det att föreningens framgångsrika lag i årgången födda 2003 enbart fått tre träningsstider tilldelade sig i hallen under september-oktober. Nu jagar hockeyföreningen isyta runt om i hela länet, vilket renderar mer jobb, högre kostnader, obekväma match- och träningsstider samt långa resor för barn och ungdomar. Flera familjer har, enligt föreningsföreträdarna, slutat med ishockey eller bytt förening med hänvisning till de besvärliga förhållandena.

Förklaringen till anläggningsproblematiken, menar Hammarby Hockey, är framför allt bristande såväl kunskaper som ansvar hos kommunens politiker och tjänstemän. Eller som man väljer att uttrycka det:

”Den spar- och privatiseringsiver som staden har haft har inte bara medfört färre idrottsanläggningar per invånare, utan också att företag idag skor sig på med skatter finansierad idrottslig infrastruktur. Det sticker i ögonen på oss hårt arbetande ideella ledare och skattebetalande invånare!”

Hammarby Hockeys dröm är att få bygga ett ”Campus Kärrtorp”, innefattande även ungdoms- och studentbostäder. Det skulle kunna bidra till en mer levande och trygg förort, menar man. En ny ishall, är det tänkt, skulle då placeras intill den befintliga uterinken, vilken skulle förses med tak och därmed bli mer funktionell och tillgänglig även för allmänheten. En utrustning och utökning av hela idrottsplatsen med fler idrottsytor, omkläd-

158 Enkät svar från Gunnar Lundgren, 2014-06-23.

ningsrum och förråd skulle samtidigt genomföras. Det är en realistisk plan, hävdar man. Det finns redan flera privata finansörer till projektet. Idén har också tagits upp med idrottsnämnden, som dock hänvisat ärendet vidare till fastighetsnämnden, som i sin tur hänvisat det vidare till exploateringsnämnden.¹⁵⁹

Simklubben Neptun befinner sig ungefär i samma besvärliga läge som Stockholms kappsimmingsklubb, det vill säga att man redovisar en lång kö till flera av de verksamheter som bedrivs i klubbens regi, och detta på grund av för få bassänger och tider. Det gäller då främst attraktiva tider kl. 16-20 på vardagar, 9-16 på lördagar och 9-20 på söndagar. Enligt föreningens representanter har många av de barn man lärt simma under senare år inte kunnat ges plats i tränings- och tävlingsgrupperna.

SK Neptun har sin hemvist och huvudsakliga verksamhet på Eriksdalsbadet. Det har man haft sedan 1960-talet. Som ett stort problem upplever nu föreningens representanter att även andra simklubbar, av vilka en del är hemmahörande utanför Stockholms stad, av kommunen tilldelas tider i badet. Det är obegripligt, hävdas det, då de allra flesta av klubbarna har tillgång till simhallar i sitt närområde, i sin hemkommun. Och det är oerhört irriterande, fortsätter Neptunrepresentanterna, när dessa klubbar har tillgång till lika stor del av bassängen i Eriksdalsbadet, trots att de har betydligt färre aktiva igång.

Neptunrepresentanterna lyfter också ett annat centralt problem, nämligen att Stockholms stad själva bedriver med simklubbarna konkurrerande verksamhet i form av simundervisning för barn, ungdomar och vuxna:

”Denna verksamhet anser vi att vi som väletablerad och välorganiserad simidrottsförening faktiskt kan bedriva bättre än staden. Och det gäller även i ett organisatoriskt hänseende, det vill säga avseende att åstadkomma ett effektivt resursutnyttjande i sam-

klang med övrig verksamhet i hallen. Som det är nu finns det flera bassänger som vi överhuvudtaget inte får tillgång till, som Eriksdalsbadets undervisningsbassäng och Sandsborgsbadet. Det gör att många barn och ungdomar från Södermalm ofta väljer en annan simklubb eller en helt annan sport att börja med. De som är aktiva inom vår verksamhet bor idag irrationellt nog huvudsakligen i närförort.”

SK Neptun bedriver utöver i Eriksdalsbadet sin verksamhet i flera anläggningar runt om i staden, i Forsgrenska badet, GIH-badet (som inte ägs av staden utan av Akademiska Hus), Högdalsbadet, Gubbängsbadet, Bredängsbadet, Farstabadet, Ekenbergsskolan och Västertorpsbadet. Det blir mycket tid som går åt till att samordna träningar, tränare och grupper, och för aktiva och anhöriga att resa. Men de många tiderna är ändå i det stora hela något som uppskattas av föreningens representanterna, under rådande omständigheter.

Mer nöjd är SK Neptun med bytor, till idrotten anpassade redskap och kommunikationer till och från idrottsanläggningarna. Omklädningsrum, möteslokaler och förrådsytor finns och fungerar, hävdar simklubbsföreträdarna. Tävlingsutrustning såsom till exempel tidtagning finns också att låna, även om den inte sällan är gammal och sliten. Däremot saknar man möjligheter att bedriva försäljning. Ofta finns redan restauratörer på plats som har kontrakt med kommunen på café- och/eller restaurangverksamhet i Stockholms simhallar. ”Det bästa vore om vi kunde få en helhetslösning, ett avtal via kommunen med samtliga restauratörer kring vårt förslag om att åtminstone få provision på den försäljning som sker under våra tävlingar”, säger man.

Den perfekta simhallen, som den beskrivs av SK Neptun, består av en varmttempererad bassäng för babysim och rehabiliteringsverksamhet, en undervisningsbassäng samt en 25-metersbassäng respektive en 50-metersbassäng för tränings- och tävlingsverksamhet. Där ska också finnas en anläggning för simhopp och redskap för vattenpolo – samt funktionella biutrymmen. ”Denna be-

¹⁵⁹ Enkät svar från Hans Malm, 2014-07-01.

skrivning stämmer in ganska så bra på Eriksdalsbadet. Problemet är bara ett flera av ytorna och utrymmena inte är tillgängliga för oss i dagsläget”, understryker föreningens representanter.

Avseende dialogen med staden så beskrivs denna av SK Neptun som i det närmaste obefintlig. Föreningen säger sig ha försökt söka kontakt i flera spörsmål men inte fått några svar. Det uppfattas som underligt med tanke på alla de beslut som har fattats under senare tid om reinvesteringar i befintliga simhallar: ”[...] i synnerhet då med tanke på att de hittills kostsamma renoveringarna inte har lyckats anpassa anläggningarna efter dagens behov”. Simklubbsrepresentanternas lösningsförslag refererar till mer resurser och mer samverkan, och till politiker och tjänstemän som tänker och agerar mer långsiktigt.¹⁶⁰

Även Hammarby Friidrott upplever sin anläggningssituation som ”påfrestande”. Den dåliga tillgången till förråd, redskap, friidrottsanpassade hallar och tider i skolidrottsalar är besvärande för en expansionsvillig förening med kölista, hävdas det.

Hammarby Friidrott bedriver sin verksamhet vår, sommar och höst på Enskede IP. Där har man tider på friidrottsarenan, inklusive kastplan, vardagar kl. 16-21, varav tiden 19-21 är tillsammans med Hammarby Fotboll, och helger kl. 10-13. Under läktaren har man även tillgång till ett gym, som byggts av föreningen själv för två miljoner kronor. Vintertid tränar de äldre aktiva i Sättra friidrotts-hall och de yngre huvudsakligen i ett antal mindre gymnastiksalor inom upptagningsområdet.

Ett problem, enligt friidrottsföreningens representanter, är att varken de anvisade idrottsanläggningarna eller tiderna i dem räcker till. I synnerhet under vintrarna tar det lång tid att ta sig till huvudhallen i Sättra. Ytterligare tänkbara utomhusanläggningar sägs vara Kärrtorps IP och Hammarbyhöjdens IP, men där finns varken tillgång till förråd eller nödvändig utrustning. Som

en följd av detta kommer endast en av fem tilltänkta nybörjargrupper (med barn födda 2007) att starta verksamhet under hösten 2014. Till detta kommer också att Hammarby Friidrott upplever flera av de av staden anvisade anläggningarna som ”extremt slitna”, att man saknar såväl tillgång till vaktmästare under kvälls- och helgtid som möjligheter att sälja fika (endast Enskede IK har dessa rättigheter), och att man inte har tillgång till tillräckligt med parkeringsplatser på Enskede IP (där förtätningen av bostadsbebyggelsen har gått ut över parkeringen). Dessutom har det egenhändigt finansierade och uppförda klubbhuset bara plats för maximalt 30 personer.

Hammarby Friidrotts önskeanläggning är ett utbyggt Enskede IP, kompletterat med en friidrotts-hall, ett utegym, en belyst motions slinga i intilliggande Svedmyraskogen samt full tillgång även till löparbanorna och fotbollsplanen. Dessa önskemål säger man sig ha tagit upp och diskuterat vid ett flertal tillfällen i Enskede IP:s anläggningsråd, där idrottsförvaltningen medverkar. Stadens idrottstjänstemän upplevs emellertid som ”våldigt bundna av de gränser politikerna har satt upp”. Hammarby Friidrotts lösning på anläggningsproblemen är att ”i nära samarbete med staden uppföra flera nya anläggningar på de platser där verksamheter finns”. Annars, hävdar man, riskerar såväl idrottsrörelsen som kommunen att inte bara färre börjar idrotta, utan att fler också slutar eftersom resorna för att komma till idrottsanläggningarna blir alldeles för långa och dyra:

”Politiken och de offentliga idrottsinvesteringarna är inriktade på barn- och ungdomar i invandrartäta områden där det saknas idrottsanläggningar, gärna också kopplat till specifika tjejsatsningar. Detta av helt legitima skäl, naturligtvis. Men vill man ha en fungerande idrottsverksamhet måste man nog fundera både en och två gånger över placeringen av idrottens anläggningar. Det behövs en idrottsförening, och den är oftast ideell, för att en anläggning ska fungera väl såväl för organiserad som icke

¹⁶⁰ Enkät svar från Ulla Gustavsson, 2014-07-10.

*organiserad idrott. Där föreningsverksamhet finns kommer även spontanidrotten att spira!*¹⁶¹

Hässelby-Vällingby

I stadsdelen Hässelby-Vällingby finner vi Hässelby SK (med bland annat innebandy och friidrott på verksamhetsrepertoaren), Brommagymnasterna, Hässelby SK/Kälvesta, ishockey och Spårvägen simförening.

Hässelby Innebandy är en självständig del inom alliansföreningen Hässelby SK. Föreningen är Stockholms största och Sveriges tredje största innebandyklubb, med cirka 2 500 medlemmar varav 950 är licensierade spelare. Barn och ungdomslag har man med i alla Svenska innebandyförbundets åldersklasser på både pojk och flicksidan. Herrlaget och Damlaget spelar i division 1.

Brommagymnasterna är Sveriges största gymnastikförening med över 4 700 medlemmar varav cirka 2 800 är aktiva. Den absoluta majoriteten av medlemmarna är under 20 år. Cirka 380 ledare och assistentledare tränar 135 grupper i olika gymnastikgrenar i Västerort och på Ekerö.

Hässelby/Kälvesta Hockey är också en självständig del inom alliansföreningen Hässelby SK. Idag består föreningen av omkring 400 medlemmar varav cirka 190 är aktiva spelare och 40 är ledare och funktionärer fördelade på 16 lag i seriespel.

Spårvägen simförening består av omkring 2 670 medlemmar varav cirka 2 200 är aktiva simmare. Verksamheten bedrivs på alla nivåer och för alla åldrar.

Hässelby Friidrott är likaså en självständig del inom alliansföreningen Hässelby SK. Tävlingsresultatmässigt är man Sveriges främsta friidrottsförening, men man bedriver även en omfattande breddidrottsverksamhet. Idag består föreningen av cirka 820 medlemmar varav hälften är kvinnor och omkring 340 är 15 år eller yngre. Verksam-

heten finansieras till stor del av de tävlingar som föreningen är med och arrangerar såsom Stockholm Marathon, Tjejmilen, Våruset, Bellmanstafetten, Tjurruset och XL-galan.¹⁶²

Hässelby SK, innebandy (Hawks) har ett stort upptagningsområde i Västerort, som omfattar Spånga, Bromma, Vällingby, Sundbyberg och Hässelby. Hemmaarena är Hässelbyhallen, men breddverksamheten bedrivs också i Smedshaghallen, Vällingbyhallen, Ärvingehallen, Stora mossens sporthallar samt i Sundbyskolans idrottssal. I Hässelbyhallen har man tillgång till en fullstor innebandyyta samt tre stycken mindre ytor där det går att bedriva träning med de allra yngsta. På Stora mossens fullstora ytor har man endast tillgång till matchtider. I nyrenoverade Smedshagshallen delas den fullstora ytan med Spånga Handboll, vilket gör att en stor del av träningstiden går åt till att ta bort klister från golvet. Även i Ärvingehallen finns en fullstor yta, men dit är avståndet från upptagningsområdet långt. I Vällingbyhallen och Sundbyskolan är ytorna inte fullstora, och där liksom i alla hallar förutom Hässelbyhallen har Hässelby Hawks endast tillgång till utspridda strötider. Sammantaget gör detta att man anser sig vara relativt välförsedd med verksamhetsytor för de vuxna representationslagen och för barn upp till sju år, medan det är brist på uppskattningsvis 15 timmar per vecka på ”anständiga tider”, kl. 17-21, för barn- och ungdomar 7-14 år. Man har kölistor till flera av barn- och ungdomslagen.¹⁶³

Innebandyföreningen i Hässelby anser sig vara ”lyckligt lottade” då de är hallvärdar (driftsansvariga) för Hässelbyhallen. Där finns gott om biytor i form av omklädningsrum, vaktmästeri, förråd, cafeteria och kansli. Kansliet är emellertid bara ett enklare uppehållsrum som gjorts om till ett litet arbetsrum, och förråden är få och små och räcker inte till för all verksamhet. Det som dock saknas

¹⁶² Brommagymnasterna, 2014; Hässelby Kälvesta Hockey 2014; Hässelby SK, 2014; Hässelby SK Innebandy, 2014; Spårvägen Sim, 2014; ”Tackar nej till 2 000 köande barn”, Svenska dagbladet 2014-09-29.

¹⁶³ Ungdomarna drabbas av hallbrist”, TV4 Nyheterna Stockholm 2012-08-31, www.tv4.se.

¹⁶¹ Enkät svar från Ingvar Åström, 2014-07-04.

helt är möteslokaler. Ytterligare problem som för-
eningsrepresentanterna tar upp är att taket läcker
in vatten vid regn och snö, något som man anmält
till kommunen flera gånger men som aldrig åtgär-
dats, att belysningen är undermålig, den är upp-
mätt till 500 lux när normal arbetsbelysning ligger
på minst 600 lux, och att ventilationen måste sät-
tas på manuellt av vaktmästare, vilket gör att det
till och från är syrebrist i hallen.

Drömanläggningen för Hässelby SK, innebandy
är en hall som tillfredsställer behoven för en
stor innebandyförning. Ovanstående, samt att
Hässelbyhallen inte uppfyller kraven för elit-
innebandyspel i högsta serien, något som kan bli
aktuellt inom det närmaste året på både herr och
damsidan, gör att nuvarande hemmaarenan inte
gör detta. Dialogen med Stockholms stad om be-
hoven/önskemålen är igång, men endast på ”spar-
låga”, enligt innebandyförningarna:

*”Här kunde idrottsförvaltningen ligga betydligt mer
på förhand, diskutera såväl lösningsförslag på de
nuvarande undermåliga förutsättningarna som elit-
kraven. Det är ingen bra lösning med ytterligare en
storklubb i Eriksdalshallen”.*

När det gäller mer allmänna reflektioner kring
stadens idrottspolitik så menar Hawksrepresen-
tanterna att det borde vara samma tänk i huvud-
staden som i andra städer i landet, det vill säga en
fullstor 20x40-metershall per 10-15 000 invånare.

*”Idrottspolitiken måste gå hand i hand med bo-
stadspolitik. En idrottsnorm vad gäller idrotts-
ytor per invånare skulle kunna främja en hälso-
inriktad stadsplaneringsprocess – på riktigt!”¹⁶⁴*

Precis som Solflickorna är Brommagymnasterna
kraftigt missnöjda med anläggningssituationen.
De säger sig ha alltför få tider i skolidrottssalar
för att kunna bedriva barngymnastik i den omfat-
ning som önskas, för få sporthallar med tillräckligt
bra utrustning/redskap för att bedriva verksam-

het i önskvärd utsträckning för ungdomar, och
inga specialhallar alls för gymnastik med redskap
för tävling och tävlingsinriktad träning för junio-
rer och seniorer i trupp- och artistisk gymnastik.
2 000 barn och ungdomar står idag i kö för att få
börja gymnastisera i föreningen.

Brommagymnasterna bedriver för närvarande sin
verksamhet i 13 olika skolidrottssalar och tre sport-
hallar spridda över nordvästra delen av staden,
samt på Essingeöarna och Kungsholmen i den
centrala delen. ”Det blir långt att åka, till exempel
från Hässelby och Bromma till Enskedehallen för
de lyckligt lottade inom vårt upptagningsområde
som ges möjlighet att träna där.” Brommarepresen-
tanterna fortsätter: ”I skolidrottssalarna är
vi överhuvudtaget glada om inte förråden med
gymnastikutrustningen och de fasta redskapen är
låsta”. Dessutom, menar man, är det svårt att få
överblick, anpassa träningen efter gymnasternas
olika utvecklingsnivåer och skapa sammanhållning
och förmedla erfarenheter när anläggningar och
tider är så pass utspridda som i nuläget.

Föreningens representanter beskriver den per-
fekta gymnastikanläggningen som en välutrus-
tad specialhall enbart för gymnastik. Placerad i
Bromma och i närheten av tunnelbana och bus-
sar. Anläggningen innehåller flera olika hallar/ytor
som passar för fristående träning likväl som för
redskapsgymnastik. Hallen har vidare speciell tak-
höjd och så kallade tumblingmattor och nedslags-
gropar, och där finns även mindre specialsalar för
ledar- och tränarutbildning, samlingar, kanslifunk-
tioner och konditions- och styrketräning. Plus gott
om förråd och omklädningsrum.

Brommarerepresentanterna menar att det är ett stort
problem, att Stockholms stads idrottsförvaltning
har bristfälliga och icke uppdaterade gymnastik-
kunskaper och att politiker och tjänstemän inte
verkar vara intresserade av att söka någon mer
omfattande dialog med föreningslivet. Lösningen
på problemet stavas mer kunskaper och mer dia-
log, men även mer samarbete inom stadens för-
valtning mellan till exempel utbildnings-, fastig-

164 Enkät svar från Teodor Holmberg, 2014-11-10.

hets- och idrottsansvariga. Kan man inte få loss mer idrotts- och anläggningsresurser måste man, hävdar gymnasterna, underlätta mer för privata aktörer att bli delaktiga i utbyggnaden, ägandet och driften av stadens idrottsanläggningar:

*”Det är givetvis bra med många och öppna breddidrottsanläggningar, som både föreningslivet och allmänheten i såväl organiserad som oorganiserad form kan ta del av. Men tänk också på att idrottsrörelsen är stor och att väldigt många ungdomar som tränar och tävlar behöver anpassade anläggningar som är intressanta även när de blir lite äldre, mer specialiserade och har större krav på utrustningen.”*¹⁶⁵

Hässelby/Kälvesta Hockey håller till i Brostaden arena på Grimsta IP. Man säger sig vara nöjd med anläggningen med några viktiga undantag. Hallen innehåller bara fyra omklädningsrum, vilket är alldeles för lite, hävdas det, med tanke på all den verksamhet med både hockey och konståkning som bedrivs där. Möteslokalerna är vidare små, liksom gymmet, och caféet är helt undermåligt (inga matlagningsmöjligheter). Även andra delar av hallen är i stort behov av renovering (den löpande uppfräschningen med städning och förbättringsarbeten säger sig föreningen själva stå för, då kommunen endast tar ansvar för isspolningen). Ytterligare problem som tas upp är att det är dåligt med parkeringsmöjligheter vid anläggningen, att den smala vägen fram är hårt trafikerad och att det är 500 meter till närmsta busshållplats.

När det gäller tidstillgången i hallen så menar hockeyföreningsrepresentanterna att ”det är som vanligt inom hockeyn med tidiga helgmorgnar och sena vardagskvällar, och i synnerhet sedan konståkningens växt och fått vissa dagar i veckan vigda åt sig.”

Problemlösningar på Stockholms anläggningsbrist handlar i Hässelby/Kälvesta Hockeys ögon främst om att satsa de allmänna idrottsresurserna på fler breddidrottsanläggningar. Specifikt för hockeyn

behövs det fler och bättre rustade hallar, men även, menar man, så krävs det att förvaltningen återigen börjar spola de befintliga utomhusrinkarna och skolfotbollsplanerna så att spontanskridskoåkning kan öka och skapa större intresse för isidrotter i allmänhet huvudstaden. Då måste emellertid både resurserna och kunskaperna inom idrottsförvaltningen öka: ”Gör omvärldsanalyser och spåra framgångsfaktorer. Ta in personer med idrottsbakgrund som sakkunniga till beslutsfattarna”, avslutar hockeyrepresentanterna i Hässelby/Kälvesta sitt framgångsrecept.¹⁶⁶

Spårvägen Sim tycks ha liknande anläggningsförutsättningar som Stockholm kappsimmingsklubb och SK Neptun, det vill säga att tillgången och tillgängligheten till idrottsytor inte räcker till. Föreningen bedriver verksamhet i Husbybadet, Vällingby simhall, Beckomberga simhall, Tensta simhall, Spånga simhall och Eriksdalsbadet. Framför allt de yngre barnen tvingas både träna på obekväma tider och resa långt. Ändå är kön till föreningen för att få lära sig simma och börja träna lång, enligt föreningens representanter. Det är dock inte bara bassängtider som saknas, hävdar man, utan även gymtider för föreningens tränings- och tävlingsgrupper, samt sporthallstider för att bedriva land-/fysträning.

Att Stockholms stads simhallars bristande underhåll också utgör ett problem blev påtagligt, menar simföreningsrepresentanterna vidare, då under loppet av några veckor först Spånga simhall och därefter Tensta simhall och även Husbybadet stängde ner hela eller delar av sina anläggningar och bassänger på grund av uppmätta dåliga vattenvärden.

Önskeanläggningen för Spårvägen Sim är en modern simhall med flera anpassade bassänger för olika ändamål, med funktionella biytor och placerad längs gröna tunnelbanelinjen. Ett sådant förslag (placering i Vinsta), men även förslag på förändrings- och förbättringsarbeten i redan be-

165 Enkät svar från Maria Ling, 2014-06-16.

166 Enkät svar från Niklas Öhrn, 2014-06-23.

fintliga simhallar, säger sig föreningens representanter ha tagit upp i vad man uppfattar vara en ganska väl fungerande dialog med tjänstemännen på idrottsförvaltningen. Politikerna, däremot, har hittills förhållit sig avvaktande och inte svarat på vare sig brev, mail eller telefon, hävdar man. De lösningsförslag på anläggningsbristen som presenteras av Spårvägen Sim handlar om att bygga nya, moderna och kostnadseffektiva simhallar, och om att åstadkomma mer och bättre samarbete mellan skolor och idrottsföreningar så att fler idrottsytor och idrottsanläggningar utnyttjas under dagtid.¹⁶⁷

Inte heller Hässelby Friidrott är tillfredsställda med anläggningssituationen. På sommarhalvåret används Hässelby IP, där man, enligt föreningens representanter, har tillgång till såväl bra idrottsytor som bra biytor och där klubben har investerat stora egna resurser på att köpa in nödvändiga, fasta redskap (bland annat kastbur och stavhoppsbädd). Men under vintertid beskrivs läget som ”katastrofalt”. Få inomhustider i skolidrottssalar, totalt fyra timmar per vecka under höstterminen 2013, bidrar till en minskande nybörjarverksamhet under höst och vinter och till att en del aktiva tröttnar och inte dyker upp på vårkanten. Året-runt-verksamheten för de tävlingsinriktade ungdomarna blir också lidande på grund av avsaknad av en friidrottsanpassad sporthall på nordvästra sidan av staden, förklarar föreningensrepresentanterna. För löp- och teknikträningen reser medlemmarna och deras anhöriga tur- och retur till Sätra friidrottshall för att få träna. Och detta dessutom, hävdas det vidare, ofta på obekväma tider då hallen är kraftigt överbelastad och Hässelby Friidrott bara får sig tilldelade 4-5 timmar per vecka:

”Ett par mammor tog tunnelbanan från Hässelby Gård till Sätra för att möta upp sina döttrar och göra dem sällskap hem sent om kvällen två gånger i veckan mitt i vintern. En tur som tog omkring tre timmar varje gång!”

Kommunikationerna till Hässelby IP beskrivs som klart bättre av föreningensrepresentanterna, i alla fall för medlemmarna inom det huvudsakliga upptagningsområdet. Men det är drygt en kilometer att gå från ”stökiga” Hässelby Gård ned till idrottsplatsen, dit ingen lokalbuss går.

Hässelby Friidrott samverkar intensivt med flera andra friidrottsklubbar i staden, speciellt kring de motionslopp som man är med och arrangerar, men även med Stockholms friidrottsförbund om driften av Sätrahallen och med Stockholms handikappidrottsförbund och tio andra friidrottsklubbar i Stockholm Väst om att få till en ny friidrottshall. Det man hoppas på är en träningshall av typ Sätrahallen, kanske något enklare om pengar saknas. Enligt föreningens företrädare är det till exempel inte helt nödvändigt med stora läktare. Hallen måste dock innehålla en 200 meter lång fyra parallellbanors rundbana, en rakbana på 110-120 meter, och omklädningsrum och gemensamhetsytor för samlingar, läxläsning och föräldrar som väntar. En sådan hall, hävdar man, skulle förse alla friidrottsklubbar på nordvästra sidan av staden med en funktionsenlig friidrottshall för träning och tävling, om än inte för mästerskapstävlingar. Den skulle också med fördel kunna placeras i Bällsta, där det redan finns en idrottsanläggning inriktad i detaljplanen.

Hässelby Friidrott har uppvaktat idrottsborgarrådet både om friidrottens behov allmänt i Västerort och om den tilltänkta friidrottshallen i Bällsta specifikt. Det finns en pågående dialog med tjänstemännen på förvaltningen om såväl utvecklingen av Hässelby IP (staden äger anläggningen, men den drivs av Hässelby SK Alliansförening) som om den tidigare planerade Bällstahallen. När det gäller den senare, menar man, så hänvisas dock hela tiden till politiska beslut varför frågan har hamnat i långbänk. För att lösa anläggningsbristen i Stockholm generellt sett, påtalar friidrottarna, krävs betydligt bättre kunskaper bland stadens idrottsansvariga politiker och tjänstemän om olika idrotter och deras behov. Dessutom behövs en långsik-

¹⁶⁷ Enkät svar från Linn Bessner, 2014-06-30.

tig idrottspolitik som inbegriper mer av dialog med idrottsrörelsen, i synnerhet på föreningsnivå:

”Stockholmsidrotten behöver ytterligare en friidrottshall. Klubbarna i Västerort skriker efter inomhusidrottsytor. Med en friidrottshall i Bällsta får ungdomarna möjlighet att träna mer tillsammans och med duktiga och välutbildade ledare. De grundlägger därmed tidigt ett bra fritidsintresse, en sammanhållning och en träningsvana, och därmed en mental och fysisk hälsa som de bär med sig resten av livet. Samtidigt ges de äldre motionärerna med en ny anläggning hjälp att träna rätt inför motionsloppen – och Västerorts skolor och skolfriidrotten får helt nya möjligheter.”¹⁶⁸

168 Enkät svar från Marianne Fricke Stjernström, 2014-06-30.

Sammanfattning och analys: Idrotter, föreningar och utövare på Norrmalm, Södermalm och i Hässelby-Vällingby

I Stockholms stad finns ett antal idrottsföreningar, med tusentals medlemmar, som inte är nöjda med breddidrottsanläggningssituationen. De är inte heller nöjda med kommunens agerande i frågan. Även RF/Stockholms Idrottsförbund får sig en släng av slevan. Hur missnöjd man är, indikerar materialet, tycks variera mer från idrott till idrott än bero på hur stor föreningen är, var i staden man har sina upptagningsområden eller var de offentliga idrottsanläggningar man brukar är placerade.

Tidigare forskning har visat att trycket på den enskilda RF-föreningen kan vara väldigt stort. En ständig kamp om nyckelresurser pågår, exempelvis om attraktiva tränings- och matchtider i attraktiva idrottsanläggningar. Då är det en betydande fördel om man har en stor och engagerad medlemsbas och en ekonomiskt stark organisation, om man driver en egen idrottsanläggning, om man har bra kontakter med det lokala näringslivet och media, och om man klarar av att utföra kravmärkta tjänster åt stat och kommun. Det är med andra ord ingen överraskning att många mindre idrottsföreningar idag går under i den hårda konkurrensen. Denna studie bekräftar vissa tidigare forskningsresultat och hypoteser, men understryker framför allt vilken tydlig nyckelresurs en tillgänglig idrottsanläggning är.

Oavsett om man tittar på statistiken över antalet Stockholmare per breddidrottsanläggning eller antalet RF-medlemmar per specialidrottsanläggning, det vill säga anläggningar anpassade efter specialidrottsförbundens krav, ja, eller antalet personer i de av staden prioriterade målgrupperna för idrottsstöd per idrottsanläggning, så framgår att det råder mer eller mindre stor brist på idrottsanläggningar. Tyvärr blir det inte bättre när man jämför stadens planerade och budgeterade facilitetsutbyggnadsförslag med den förväntade befolkningstillväxten – som är speciellt stor för barn

och ungdomar. I alla fall inte om man tänkt sig att bygga ikapp och nå det utbud per invånare som fanns för omkring 30-40 år sedan och som bidrog till att Sverige höll världsmästartklass när det gällde en väl utbyggd, mångsidig och spridd, idrottsanläggningsstruktur.

Staden redovisar siffror som visar att en ganska stor andel inom de prioriterade åldrarna (7-20 år) har god tillgång till några av de mest efterfrågade breddidrottsanläggningarna: sporthallar, konstgräsplaner, ishallar, fridrottsanläggningar och simhallar. Men det spelar ju mindre roll när idrottsföreningarna anger att de idrottsanläggningar som ligger nära ändå inte är tillgängliga i den utsträckning som behövs för att kunna utveckla eller ens behålla verksamheten. Samtliga i studien ingående föreningar redovisar köer, och flera redovisar medlemsflykt eller att de tvingats lägga ner delar av sina verksamheter på grund av plats- och tidsbrist.

I huvudstaden utgör i dagsläget, lyder min analys, den bristande idrottsanläggningstillgängligheten ett av de största strukturella hindren för fortsatt utveckling av föreningsidrotten. Det understryks också av det faktum, att de föreningar som uttrycker störst tillfredsställelse med förutsättningarna är de som driver egna anläggningar eller delar av anläggningar åt kommunen.

Det är frapperande hur mycket tid Stockholms stads föreningsaktiva lägger på resor för att ta sig till – vad man anser vara – funktionella anläggningar för att utöva sin idrott. Och det spelar ingen roll om man är nybörjare eller har kommit längre, om man är barn, junior eller senior. De ofta obekväma tiderna ligger utspridda och placerade i en mängd olika anläggningar, vilket gör att det inte bara blir många och ofta långa resor utan också kostsamt att komplettera upp de idrottsspecifika

redskapen på plats, att planeringen av och kontinuiteten i verksamheterna blir lidande, och att sammanhållningen och erfarenhetsutbytet mellan olika ledar- och utövarkategorier förblir litet.

Olika idrotter beskriver olika typer av drömanläggningar. Gemensamt för beskrivningarna är att anläggningen, för det första, ska ligga placerad centralt inom upptagningsområdet. För det andra, att det ska finnas gott om idrottsytor och biytor för all verksamhet inom föreningen samlade under ett och samma tak, eller i alla fall på samma idrottsplats. För det tredje, att det ska finnas möjlighet till caféverksamhet och/eller annan typ av försäljning (vilket bevisligen ger de föreningar som har detta stora extrainkomster). För det fjärde, att det ska finnas goda kommunikationer till och från anläggningen och goda parkeringsmöjligheter vid den. För det femte, att anläggningen inte ska vara fallfärdig (flera föreningar omvittnar slitna anläggningar i stort behov av upprustning). För det sjätte, att anläggningen ska vara anpassad till de idrotter som bedrivs i den; idrottsspecifika redskap måste finnas lätt åtkomliga. Gymnastiken, friidrotten och konståkningen redovisar alla stora brister på till sina idrotter och idrottsgrenar anpassade ytor, biytor och redskap. För friidrotten gäller det i synnerhet under vinterhalvåret. Såväl friidrotten som ishockeyn redovisar också att man plöjer ner tusentals kronor årligen i de slitna anläggningar man driver åt kommunen för att behålla eller göra dem funktionella.

Idrottsföreningarna som ingår i denna studie ger en rad lösningsförslag på anläggningsproblemen. Först och främst, menar man, måste det offentliga skjuta till mer idrottsresurser, i synnerhet till investeringar och reinvesteringar i idrottsanläggningar, samtidigt som man underlättar för privata aktörer att komma med mer i såväl finansierings- som utbyggnadsprocesser och man själva tar ansvar för ägande och drift. Föreningarna efterfrågar också mer och bättre dialog och samverkan mellan RF-idrotten och idrottsförvaltningen, gärna inom ramen för någon form av anläggningsråd eller liknande (vilket för de föreningar som ingår i

sådana har visat sig fungera bra). Man vill vidare se betydligt mer och relevanta kunskaper hos idrottsförvaltningen, både allmänna om idrottsrörelsens förutsättningar, möjligheter och förhoppningar, och specifika om olika idrotter, idrottsgrenar och föreningar. De föreningsaktiva tycker att all politik och förvaltning som rör utbildning, idrott, fastighet och exploatering även bör kunna samordnas bättre. Därtill vill man ha fler genuint breddidrottsintresserade toppolitiker, ett effektivare utnyttjande av befintliga idrottsanläggningar och andra offentliga idrottsmiljöer, inte minst under dagtid och i samverkan med skolan, och fler spontanidrottsytor, så att fler stockholmare kan prova på olika idrotter och på sikt vilja söka sig till den organiserade idrotten – och stanna kvar länge inom den.

Nordisk komparation: Omvärldsutblick och jämförelser avseende några utvalda storstäders idrottspolitik med fokus på breddidrottsanläggningar

”Under 1990-talet byggdes i stort sett inga idrottsanläggningar i Göteborg. Samtidigt hade vi en stor befolkningsstillväxt i barn- och ungdomsåldrarna. Under 00-talet, och fortfarande, har staden etablerat nya anläggningar i högre takt än någonsin tidigare, vilket varit nödvändigt för att kompensera för ’det förlorade 90-talet’ och för att möta en fortsatt befolkningsstillväxt. Nu måste en prioritering av investeringsmedel göras för att kunna ersätta och rusta upp alla de anläggningar som byggts från 1950-talet och framåt och som fortfarande utnyttjas trots att de är otidsenliga och slitna”.¹⁶⁹

Ovanstående uttalande utgör inledningen till Göteborgs stads idrottsförvaltnings, Idrott & Förenings, investeringsnominering för perioden 2015-2018, inklusive planeringsunderlag för investeringsbehoven perioden 2019-2025. Totalt beräknar staden investera 752 mnkr åren 2015-2018 i idrottsanläggningar och andra idrottsmiljöer, och därefter ytterligare 611 mnkr åren 2019-2025. De största summorna ska gå till sporthallar (planerade kostnader om drygt 600 mnkr), isanläggningar (uppemot 600 mnkr), reinvesteringar i redan befintliga anläggningar (470 mnkr), badanläggningar (385 mnkr), utveckling av idrottsområden (210 mnkr) och en friidrottsanläggning (200 mnkr). De beräknade kostnaderna överstiger dock den av fullmäktige preliminärt anslagna årliga investeringsbudgeten för idrottsförvaltningen. Mer pengar behöver alltså skjutas till.¹⁷⁰ Precis samma dilemma som i Stockholm, med andra ord.

På Västsvenska idrottsförbundet har man haft en grupp som under distriktsidrottschefens ledning i två års tid har diskuterat möjligheterna av en gemensam anläggningsstrategi. Gruppen har bestått

av de tio idrotterna med flest bokade tider i Göteborgs offentliga idrottsanläggningar. Gemensamt har man arbetat fram ett styrdokument där anläggningsbehoven beskrivs under tre rubriker: Idrottens behov fram till 2018 utan inbördes rangordning (av breddidrottsanläggningar, min anm.); Arrangemangs- och evenemangsanläggningar; Ersättningsanläggningar (då idrottsytor avyttras till exempel i samband med exploatering). Under hösten 2014 gick policydokumentet på remiss till förbundets övriga idrotter, som då gavs möjlighet att komplettera med sina behov och önskemål.

I styrdokumentet beskriver de största breddidrotterna i rikets andra stad ett påtagligt missnöje med sin anläggningssituation. Många utövare i innebandy, handboll, badminton, gymnastik, ishockey och tennis har få tider i närliggande anläggningar och tvingas därför resa, ofta långt, för att träna. De vill nu ha fler enkla och närliggande anläggningar att träna i. Gymnastiken vill också att idrottsytorna anpassas bättre till de specifika idrottsgrenarna. Det vill även handikappidrotten. Simsporten önskar renovering av de många slitna simhallarna. Ridsporten önskar både renovering och utbyggnad av ridanläggningarna samt fler ridvägar inriktade i kommunens fysiska detaljplaner. Gymnastiken, friidrotten och tennisen vill alla ha var sitt Gymnastikens/Friidrottens/Tennisens Hus för att få samordningsvinster och stordriftsfördelar. Fotbollen vill ha fler konstgräsplaner. Speedwayen vill ha en egen bana i Göteborgsområdet, vilket även enduro och trial vill ha. Cykelsporten vill ha permanenta mountainbikebanor, en permanent downhillbana, en permanent BMX-bana, gräsytor för cyclocross, under vissa tider på dygnet ett antal bilfria landsvägscykelringor, samt en inomhushall gemensam för all cykelsport. Orienteringen vill ha medel för revidering och nyritning av kartor.

¹⁶⁹ Tjänsteutlåtande Dnr 0041/14, Avdelning Planering/Utreddning, Göteborgs stad Idrott & Förening 2014-02-03.

¹⁷⁰ Mailväxling med Gösta Malmryd, 2014-09-23.

Gemensamt för samtliga specialdistriktsförbund i Göteborg som uttrycker stora anläggningsbehov är att de dels hänvisar till överbeläggning, ibland extrem sådan, dels till långa köer till de lokala idrottsföreningarna för att få börja idrotta. Gemensamt är också önskemålet om att förbundens såväl som föreningarnas expertis utnyttjas bättre av kommunen. Detta både i samband med planering och byggande av idrottsfaciliteter. Eftersom SDF:en inte kan komma överens säger sig Västsvenska idrottsförbundet (DF) nu vilja ta på sig ansvaret för att hjälpa kommunens idrottsförvaltning med konkreta prioriteringslistor: ”De behöver vår hjälp och vårt stöd!”, som distriktsförbundsidschefen uttrycker det.¹⁷¹

Även Malmö stads fritidsförvaltning brottas med samma frågor och problemställningar som Göteborg och Stockholm.¹⁷² På Skåneidrotten menar man att rikets tredje stad i nuläget förmodligen är välförsedd med simhallar, konstgräsplaner, golfbanor och rackethallar, men att flera av anläggningarna behöver renoveras och att det råder mer eller mindre stor brist på sporthallar och fröidrottsanläggningar. Dock är det alltså ett frågetecken här, eftersom någon inventering av behovet av breddidrottsanläggningar inte genomförts på senare tid i Malmö. Att det talas om stora behov inom flera SDF av både nyinvesteringar och reinvesteringar i idrottsfaciliteter står däremot klart. Tider saknas, och som en konsekvens av detta blir resorna allt längre för de aktiva. Allt mer – även organiserad – idrott bedrivs i Malmös stads parker. En bidragande orsak till breddanläggningsbristen, ”ett stort problem” som man uppfattar det på Skåneidrotten, är att de stora nybyggda arenorna och eventanläggningarna slukar allt mer av stadens allmänna resurser.

Kommunförbundet Skåne har nyligen inlett en process för att försöka få med idrotten mer i stadsplanerings- och stadsutbyggnadsprocessen. Det är en absolut nödvändighet, hävdar man. I

dessa möten och diskussioner är även Skåneidrotten inbjuden och aktiv.¹⁷³

Tidigare forskning har visat på stora likheter avseende välfärds- och idrottsutveckling i Norden. Det har till och med talats om en ”Nordisk idrottsmodell”, med bas i ett tätt samspel mellan stat, kommun och idrottsrörelse, en väl utbyggd anläggningsstruktur och en stor föreningsidrott. Kritik har också i samtliga länder riktats mot en till stora delar konservativ såväl idrottsrörelse som idrottspolitik, där traditionen väger tungt. Detaljstuderar man utvecklingen och organiseringen av idrotten så framkommer emellertid också betydande skillnader. Inte minst, visar forskningen, gäller det offentligt facilitetsstöd.¹⁷⁴ Norge och Finland har ett stort årligt centralstatligt anslag till utbyggnad av idrottsanläggningar och andra idrottsmiljöer, som hanteras på departements- och regionnivå. I Danmark och Sverige är det framför allt kommunerna som står för denna stödform, vilket nedanstående tabell visar.

171 Mailväxling med Johan Gadd, 2014-09-24.

172 Mailväxling med Thomas Sterner, 2014-09-29.

173 Mailväxling med Martin Lundgren, 2014-09-25.

174 Mangset, 2002; Rafoss & Breivik 2012, s. 157-171; Tangen & Rafoss, 2009; Ibsen, 2007; Rafoss & Troelsen, 2010; Sjöblom, 2007.

Tabell 2. Offentligt idrottsfacilitetsstöd i Norden 2011/2012, miljoner SEK.¹⁷⁵

<i>Investeringar</i>	<i>Finland</i>	<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Sverige</i>
Staten	270	96	924	66
Kommunerna	990	1 380	1 265	1 500
Investeringar/inv.	233 kr	264 kr	438 kr	165 kr
<i>Driftskostnader</i>	<i>Finland</i>	<i>Danmark</i>	<i>Norge</i>	<i>Sverige</i>
Staten	180			
Kommunerna	5 400 (brutto)	3 960 (brutto)	3 350 (netto)	7 400 (netto)
Driftskostnader/inv.	1 033 kr	707 kr	670 kr	779 kr

En annan divergens är att samtliga nordiska länder utom Sverige har offentligt anställda eller med offentliga medel finansierade institutioner på central och regional nivå, som på ett eller annat sätt bistår kommuner, förbund och föreningar med stöd och råd i anläggningsfrågor. I Norge finns en egen idrottsavdelning på Kulturdepartementet, som ansvarar för idrottspolitiken på riksplanet och som förvaltar anläggningsresurserna centralt, samt stats-kommunala idrottskonsulenter regionalt som tar emot och utreder anläggningsansökningar. I Danmark medför den så kallade folkupplysningslagen förpliktelser i form av kommunalt stöd och subventioner för upplåtelse, uthyrning av och bidrag till idrottsfaciliteter. Landet har en egen statlig anläggningsfond, Lokal- och anläggningsfonden, som främjar nytänkande avseende utformning av idrottsanläggningar. Därtill finns även de statligt understödda organisationerna Centrum för idrott och arkitektur och Danska gymnastik- och idrottsförbundets Hus & Hallar, båda bildade 2002.¹⁷⁶

¹⁷⁵ Ibland är uppgifterna från 2011 och ibland från 2012. Se vidare Riksidrottsförbundet, 2012.

¹⁷⁶ Mailväxling med Jakob Faerch, 2014-06-11. Lokale og Anlægsfonden, inrättad 1994, har cirka 80 miljoner SEK till förfogande årligen, som tillförs från den danska regeringen via intäkter från det danska nationallotteriet. Dessa medel fördelas på omkring 25 större anläggningsprojekt per år och ett par forskningsprojekt. De tillförda pengarna till anläggningsprojekten täcker omkring 15-25 procent av byggkostnaderna. Projekten genomförs alltid i samverkan med en eller flera kommuner.

En tredje olikhet inom Norden är att samtliga länder utom Sverige har centrala anläggningsregister. Kulturdepartementet i Norge påbörjade 1992 skapandet av ett anläggningsregister, KRISS, efter hemställan från norska revisionsverket. Den årliga driften av registret beräknas uppgå till omkring 1,7 miljoner SEK, varav merparten går till underhåll av det digitala ansökningssystemet för det statliga anläggningsstödet. Kulturdepartementet har lagt ansvaret för uppdateringen av registret på de norska kommunerna och uttalat, att detta arbete är en förutsättning för att statligt stöd framöver ska kunna erhållas.

Finlands nationella anläggningsregister, LIPAS, ägs av undervisnings- och kulturministeriet, som i sin tur ålagt Jyväskylä universitet att svara för uppdatering och drift. Registret har utvecklats i samarbete med bland andra Finlands kommunförbund, idrottsrörelsen samt huvudmännen för idrottsanläggningarna. Ansvaret för uppgiftsinlämningen har de finska kommunerna.

Den danska så kallade facilitetsdatabasen ger en översikt över samtliga både kultur- och idrottsfaciliteter i Danmark. Kommunerna ansvarar för leverans av uppgifter. För handläggning och drift ansvarar Lokal- och anläggningsfonden, som i sin

tur för detta arbete erhåller extra stöd från det danska Kulturdepartementet.¹⁷⁷

När det gäller forskningen om idrottsanläggningar och andra idrottsmiljöer tycks Danmark ha kommit något längre än övriga grannländer. På Centrum för forskning i idrott, sundhet och civilsamhälle, CISC, vid Syddanska universitet i Odense, och på UCN Sport Management vid Nordjyllands universitet, har flertalet lokala, såväl kvantitativa som kvalitativa, anläggningsstudier genomförts på och åt danska kommuner under senare år, tillsammans med eller med delfinansiering från statligt finansierade Lokal- och anläggningsfonden och Idrottens Analysinstitut, Idan. Idan har också själv genomfört, eller via forskningsfinansiering initierat, flera rikstäckande anläggningsstudier. Tillsammans visar studierna på intressanta resultat.

För det första råder stora skillnader avseende anläggningstäthet i Danmark. I storstäderna är efterfrågan (och de av kommunen påvisade behoven) betydligt större än utbudet på de offentliga breddidrottsanläggningarna, medan situationen är en annan på landsbygden.

För det andra är många av idrottsanläggningarna, precis som i Sverige, byggda under 1970- och 80-talen och idag i stort behov av renoveringar.

För det tredje visar analyserna dels att många av faciliteterna används av en liten del av den idrottsaktiva befolkningen, dels att de kan utnyttjas betydligt fler timmar per dygn om de drivs mer effektivt. Här finns också stora skillnader i önskemål mellan olika brukargrupper, som indikerar att det svårt att tillfredsställa alla samtidigt. Den organiserade föreningsidrotten tar gärna emot fler medlemmar, men den är inte så pigg på att dela med sig av tiderna till allmänheten. Den organiserade föreningsidrotten efterfrågar också fler fasta tider i tävlingsanpassade anläggningar, medan invånarna i allmänhet efterfrågar mer flexibla tider – och flexibla anläggningar.

¹⁷⁷ Riksidrottsförbundet, 2012.

För det fjärde har flera studier av tillgängligheten till idrottsanläggningar indikerat att det framför allt är stora anläggningar såsom simhallar, sportcentrum och multifunktionella sporthallar som påverkas av närhetsprincipen, det vill säga förhållandet mellan bostadsadress och utnyttjande, medan mindre faciliteter inte påverkas i samma utsträckning. Kort sagt så kan forskningen inte visa på något entydigt samband mellan antalet småskaliga breddidrottsfaciliteter i ett område och antalet brukare i respektive anläggning. Det tycks snarare vara så att ”attraktiviteten” i en specifik anläggning betyder mer än antalet av en viss anläggningstyp eller var anläggningarna ligger placerade. Slutsatsen är att tillgänglighet måste börja förstås i en bredare bemärkelse än bara antal och närhet.

För det femte visar användarstudier (med dokumenterande-, observerande- och intervjubaserade metoder) av olika typer av idrottsanläggningar att det finns stora skillnader både mellan när tider bokas i anläggningarna och när de är lediga/står tomma, och mellan bokade tider och det reella utnyttjandet av dem. Det som lyfts fram av forskarna är alltså olika brukarkategoriernas rörelser i tid och rum – och ur en anläggningspolitisk synvinkel, vikten av samspelet mellan utformningen av idrottsytor och biytor och bruket av dem.

För det sjätte har allt fler privat ägda sporthallar problem med ekonomin i Danmark, vilket är något som har resulterat i att kommunen där hallen ligger placerad löpande tvingats vidta åtgärder. Detta, i sin tur, har ställt till både kortsiktiga budgetproblem för idrottsförvaltningen och mer långsiktiga för planeringen och utbyggnaden av anläggningsstrukturen. Här efterfrågar forskarna fler strategiska möten mellan olika intressenter och mer långsiktiga beslut. De ger också förslag till vad dessa kan eller bör innehålla. Bland annat står styrningsformer och ledningsprinciper i fokus.¹⁷⁸

¹⁷⁸ Mailväxling med Bjarne Ibsen, 2014-09-19. Se även Forsberg & Høyer-Kruse, 2013; Eichberg, 2012; Gade, Breinholm Christensen, Krogh, Moeslund & Harder, 2013; Høyer-Kruse, 2013; Høyer-Kruse & Ibsen, 2014; Høyer-Kruse & Tofft-Jørgensen, 2014; Ibsen, 2014; Ibsen & Fehsenfeld, 2013; Ibsen & Seippel, 2010; Lund Tannebek & Bonde, 2013.

Förmodligen stämmer ovanstående resultat från Danmark också ganska väl överens med utvecklingen och dess konsekvenser i Sverige. Åtminstone hävdar danska forskare att föreliggande studies slutsatser går helt eller till stora delar i linje med beskrivningen av utvecklingen i Danmark. Även norska forskare menar att föreliggande studies huvudresultat stämmer väl överens med observationer i Norge – bland annat att problemen ur ett facilitetsperspektiv just nu är som allra störst i storstäderna.

Norska lokala anläggningsstudier visar också likt de danska, att olika typer av idrottsanläggningar har olika stor beläggning. Till exempel har anläggningar för fotboll i Oslo i genomsnitt 49 regelmässiga brukare per timme utslaget över hela dygnet, medan simanläggningarna ligger på 230 brukare och sporthallarna på 586. Likväl är det fotbollsförbundet och fotbollsöreningarna som starkast framhåller sina behov i huvudstaden. Det reser frågor, menar forskarna, kring aktivitetsbild kopplat till anläggningsbruk; om vad som kan eller bör betraktas som reella behov (eller om det snarare handlar om reell förmåga att göra sin röst hörd, min anm.). Vad som framför allt efterlyses är mer och bättre statistik och analys över beläggning av idrottsfaciliteter, och fler diskussioner om olika idrotters, idrottsorganisationers och idrottsutövarers framställda ”behov”.¹⁷⁹

Även implementeringen av de större städernas idrottspolitik har granskats av norska forskare. Dessa granskningar problematiserar förhållandet mellan vad som efterfrågas av befolkningen i medborgar- och anläggningsbrukarundersökningar och vad kommunstyrelserna och idrottsförvaltningarna väljer att satsa på. I Oslo, Bergen och Trondheim övertar aktörer som står utanför den konkurrensinriktade delen av idrottsrörelsen mer och mer av de hälsoinriktade breddidrottsaktiviteterna – i takt med att de riks-idrottsförbundsorganiserade idrottsöreningarna, specifikt storklubbar, reducerar sina verk-

samheter till barn- och ungdomsidrott och representationsidrott baserad på talangidentifikation och talangutveckling.¹⁸⁰ Den konkurrensinriktade tävlingsidrotten är också väldigt resurskrävande, visar forskningsresultaten. I synnerhet beror det på specialidrottsförbundens anläggningskrav och på den specialisering som leder till året-runt-verksamhet. Men fortfarande är det i stor utsträckning till förbund, klubbar och anläggningar med dessa verksamheter som de allmänna idrottsmedlen går. Parallellt ställs det förhoppningar till att just dessa storklubbar ska bidra till att lösa välfärdsstatens sociala problem, med brister kring integrering av nyanlända från krigsdrabbade länder, aktivering av fysiskt inaktiva grupper, klassuppdelning och könsskillnader i samhället i stort etcetera. Partnerskapen mellan idrottsöreningarna och myndigheterna ökar, liksom kraven på allehanda motprestationer och på övertagande av drift av tidigare offentliga verksamheter och faciliteter. Forskarna beskriver det som en allmän övergång från en idrotts, kultur- och fritidspolitik till en samlad sundhets- och socialpolitik. Men denna har alltså inte slagit igenom med full kraft i den allmänna idrottsmedelstildelningen.¹⁸¹ Samma sak som i Sverige, med andra ord.

180 Samma tendenser ses också i större, syntetiserande, länderjämförande studier. Barrie Houlihan konstaterar till exempel, att det i många länder i Europa finns en ökad spänning mellan olika och parallella idrottsutvecklingsmodeller. En första modell identifierar främjandet av idrottsligt deltagande som allra viktigast. En andra behandlar idrott huvudsakligen som ett verktyg för att nå icke-idrottsliga mål såsom ökad hälsa, jämställdhet, integration, social inkludering och socialt kapital. En tredje fokuserar talangidentifikation och elitidrottsutveckling. Under ett par decennier på 1980- och 90-talen (allt sedan 1960-talet i Norden, *min anm.*) har, enligt Houlihan, en förskjutning ägt rum från den första inriktningens dominans mot den andra. Under 1990- och 2000-talet har därefter en ytterligare förskjutning ägt rum i riktning mot den tredje (Houlihan, 2011a). Annelunda uttryckt så skulle detta, enligt min tolkning, innebära att ”idrott för dess egen skull” över tid minskat i relativ betydelse gentemot ”idrott som social ingenjörskonst” och ”idrott som underhållning”

181 Mailväxling med Kolbjørn Rafoss, 2014-10-22. Se även Rafoss & Breivik 2012; Rafoss & Troelsen, 2010.

179 Mailväxling med Jan Ove Tangen, 2014-09-29.

Sammanfattning och analys: Omvärldsutblick och jämförelser avseende några utvalda storstädernas idrottspolitik med fokus på breddidrottsanläggningar

Det är inte bara Stockholm som har idrottsanläggningsbrist. Omvärldsanalysen visar att Göteborg och Malmö brottas med samma problem. Även i Göteborg är idrottsbudgeten större än någonsin tidigare och planeras investeringar i många nya idrottsanläggningar. De närmaste åren ska staden främst bygga och bygga ut sporthallar, ishallar, simhallar, idrottsplatser (konstgräs fotbollsplaner) och friidrottsanläggningar. Men de planerade satsningarna räcker inte menar den lokala RF-idrotten, som vill ha en ännu snabbare investeringstakt för att komma ikapp ”det förlorade 90-talet”. Framför allt efterfrågas ännu fler enkla och tillgängliga hallar, anpassade för respektive RF-idrott. Och det är inte bara de stora breddidrotterna som anser sig kunna styrka sina behov med plats- och tidsbrist, långa köer och slitna anläggningar, utan även många mindre idrotter. Lösningförslagen stavas, precis som i Stockholm, bland annat prioriteringslistor, det vill säga bättre samverkan och styrning inom idrotten, och samordnings- och kunskapsutveckling, det vill säga bättre samverkan och informationsinhämtning och informationsspridning mellan idrotten, myndigheterna och akademien (universitet och högskolor).

I Malmö verkar breddanläggningsbristen framför allt bestå i slitna och därmed renoveringsbenägna idrottsfaciliteter, och i sporthallar och friidrottsanläggningar specifikt. Tillgängliga idrottsytor och attraktiva träningsstider saknas, vilket bland annat förklaras av Skåneidrotten med att staden under senare decennier prioriterat arrangemangs- och evenemangsanläggningar framför breddidrottsanläggningar.

Både rikets andra och tredje stad har inlett processer för att försöka komma till rätta med anläggningsproblemen. Västsvenska Idrottsförbundet har initierat en samverkansgrupp regionalt och

tagit fram prioriteringslistor på önskade anläggningar. I Malmö är det istället Kommunförbundet Skåne som tagit ett initiativ för att få med idrotten mer i den långsiktiga stadsplanerings- och stadsutbyggnadsprocessen. Kanske kan och bör Stockholm ta efter? Kanske bör man även snegla mot övriga Norden?

Till skillnad från Sverige har Norge och Finland utöver omfattande kommunala, lokalstatliga medel för idrottsfaciliteter även stora centralstatliga medel. Norge, Finland och Danmark har också till skillnad från Sverige offentliga resurser på central och regional nivå för att bistå i allehanda anläggningsfrågor. Dessutom har man byggt upp centrala anläggningsregister, i vissa fall hela databaser som ger en mångfald upplysningar, där såväl idrottsrörelsen som akademien samverkar kring uppdatering och drift. Dessa kan användas av privatpersoner för inhämtande av information om var anläggningar för olika idrotter finns, av myndigheter för kartläggningar av anläggningssituationen och av forskare för analyser kring kapacitetsutnyttjande, facilitetstäckning och idrottsvanor hos befolkningen. Allt beroende på hur mycket och vilken typ av information som finns samlad.

Köpenhamn och Oslo brottas med liknande idrottsfacilitetsproblem som Stockholm, Göteborg och Malmö. Det finns ett stort och ökande glapp mellan efterfrågan på och utbudet av breddidrottsanläggningar. Anläggningsutbudet generellt är därtill föråldrat och kräver stora underhålls- och reinvesteringskostnader. Dansk forskning visar också att många av de redan befintliga idrottsanläggningarna kan brukas mer effektivt, att attraktiviteten (det vill säga tillgängligheten) hos den specifika anläggningen är mer betydelsefull för utnyttjandegraden än antalet anläggningar och närheten till dem (det vill säga tillgången), och att det

är svårt att få ekonomi i (och ännu svårare att göra vinst på) breddidrottsanläggningar, det vill säga att nå tillräckliga intäkter på driften så att de kan täcka de nödvändiga investeringarna över tid. Forskarna ger flera förslag till lösningsstrategier, bland annat avseende långsiktig styrning, daglig ledning och konkreta inriktningsbeslut.

Norsk aktuell idrottsanläggningsforskning har bland annat synat olika anläggningstypers reella beläggning, och lyfter behovet av bättre informationsinhämtningsredskap och mer analys av de faktiska (inte bara de uppfattade) behoven. Ett sådant beläggningsunderlag kan sedan, menar man, utgöra grunden till angelägna diskussioner om olika idrotters, föreningars och utövares behov. Även detta bör nog Stockholm kunna ta efter – inom ramen för en utbyggd samverkan mellan idrotten, de lokala myndigheterna och akademien. Vi behöver en bred informationsinhämtning (med relevanta data) och en djup och perspektivrik analys för att få fullvärdiga underlag för behovs- och prioriteringsdiskussioner kring anläggningsutbyggnaden.

Bred informationsinhämtning och djup och perspektivrik analys behövs också för att kunna fastställa, diskutera och korrigera hur de offentliga medlen fördelas på olika idrottsverksamheter (och samhällsgrupper). Studier av implementeringen av de större städernas idrottspolitik i Norge problematiserar, liksom en del svenska studier, förhållandet mellan vad som efterfrågas av befolkningen och vad kommunstyrelserna och idrottsförvaltningarna väljer att satsa på. Det är fortfarande de största och starkaste organisationerna, och ofta med konkurrensinriktad tävlingsidrott i fokus, som får mest. Detta trots att de offentliga styrdokumenterna uttrycker en annan vilja. Samtidigt understryker såväl danska som norska studier att det finns en stor tilltro i samhället till den föreningsorganiserade frivilligidrotten, efter allt det den har lyckats åstadkomma historiskt.

Precis som i kollegornas ögon är det även i mina emellertid ett dilemma att de politiska förvänt-

ningarna (och kraven) i många fall tycks vara oändliga på idrottsrörelsen, att den på en uppsjö olika sätt ska hjälpa till att lösa samhällsproblem och bidra till välfärdsutveckling. Partnerskap, motprestationer och övertagande av ägar- och driftansvar ökar snabbt i Skandinavien – när idrottsföreningar går från att vara idrottsproducenter till att bli sundhets- och socialvårdsproducenter. Men varför skulle medlemsstyrda föreningar vara lämpade till att syssla med sådant som ligger långt från kärnverksamheten? Och varför skulle just idrottsföreningar vara mer lämpade än andra föreningar och sammanslutningar?

Avslutande analys och diskussion: "Idrott åt alla" i en förtätad och exploaterad storstad

Den här rapporten visar att det är många faktorer som påverkar breddidrottens anläggningsstruktur och utveckling i Stockholms stad. En del saker visste vi redan, men flera nya resultat har också framkommit. Därutöver har tidigare kunskaper nu nyanserats via sammanställd information från flera olika källor samt med hjälp av kontextualiseringar, fallstudier och jämförelser. Ett par nya frågetecken har också tillkommit, vilka behöver rätas ut via fortsatta studier.

I inledningen framgick att följande frågor skulle besvaras.

- Råder det brist på breddidrottsanläggningar i Stockholms stad?
 - I så fall utifrån vilka parametrar och på vilka kategorier eller typer av anläggningar?
- Vad ligger bakom den eventuella anläggningsbristen?
 - Kan förklaringar hittas i några enskilda aktörgruppers ageranden och/eller i några begränsande strukturer?
- Utifrån den beskrivna problembilden – vilka är lösningsförslagen?
 - Vad behöver göras för att förbättra läget, oavsett om det beskrivs som bra eller dåligt, och råder det konsensus om förbättringsförslagen?

Efter respektive delstudie uppkom nya funderingar, av vilka några formulerades såsom hypoteser för vidare prövning medan andra fick stå som självständiga, öppna problemställningar. Nedan diskuteras samtliga frågor, hypoteser och identifierade problem med utgångspunkt i de analyser som genomförts, samt presenteras vad som torde kunna vara en naturlig fortsättning på denna rapport.

I kartläggningen av kunskapsläget framgick att samhällsordningarna under 1980- och 90-talen medförde en lägre offentlig investeringstakt och allt fler behovsprioriteringar under 2000-talet, samtidigt som styrningsformerna mångfaldigades och spelplanen öppnades upp för fler – och i synnerhet starka – aktörer att påverka fördelningen av de offentliga resurserna.

De lokalstatliga, kommunala idrottsmedlen, som alljämt var betydligt större än de centralstatliga, fortsatte att koncentreras till idrottsanläggningar, och i synnerhet till vissa typer av breddidrottsanläggningar, som utnyttjades flitigt av stora, lokalt välförankrade och populära idrotter. Inte sällan gällde det mansdominerade lagidrotter, främst bollsporter. Men det var inte längre lika mycket nytt som byggdes, utan istället var det den dagliga driften och underhållet som stod för en allt större del av kostnaderna.

Stockholms stad skrev precis som många andra svenska kommuner in allt tydligare prioriteringar av målgrupper i sina idrottsliga policydokument, vilka refererade till uppföljnings- och utredningsresultat som visade på kvarstående jämlikhets-, jämställdhets- och mångfaldsbrister inom idrotten. Samtidigt minskade resurserna för att arbeta mot målen totalt sett, trots att skatteinkomsterna ökade. Idrottsanläggningarna blev med tiden också allt mer slitna och färre till antalet (uttryckt i anläggningsyta per invånare), när befolkningsutvecklingen exploderade. Uppfattningen om hur snabbt glappet ökade mellan efterfrågan och utbudet på de mest populära anläggningarna beror på vem man frågar och hur man frågar. De flesta av de identifierade nyckelaktörerna var i alla fall redan vid ingången till 2010-talet helt överens om att behovet av fler och modernare anläggningar var stort i huvudstaden.

Svårigheterna med att komma till rätta med anläggningsbristen utgörs idag inte bara av bristande resurser, visar kartläggningen vidare, utan även av att idrottsförvaltning per se har blivit en allt mer komplex syssla. Flera strukturella hinder försvårar arbetet. Men även flera nyckelaktörers agerande samt traditionens ok, indikerar analysen, präglar vad som är möjligt och inte möjligt att göra. Parallellt ökar hela tiden kraven på föreningsidrotten, att den ska utvecklas och hjälpa till att lösa både sina egna och det omgivande samhällets uppfattade problem.

Den historiska genomgången av Stockholms stads idrottspolitik visar att marknadsekonomiska styrningsformer verkade sida vid sida med interaktiva styrningsformer och korporativa styrningsformer under undersökningsperioden. Mål- och resultatstyrningsmodeller infördes från och med mitten av 1980-talet, och organisatoriska förändringar med rationaliserings-/specialiseringssyften genomdrevs parallellt med att ett ökat antal anläggningsbrukar- och fritidsvaneundersökningar genomfördes bland medborgarna. Stora PR-anläggningar förordades också brett, ritades in i marknadsföringsplaner och i översikts- och detaljplaner och uppfördes. Samtidigt behölls anläggningsutbudet huvudsakligen inom offentlig regi, och gavs den organiserade delen av idrottsrörelsen ett allt större ”samhällsansvar” i utbyte mot olika typer av riktade ersättningar. Myndigheterna fortsatte också sina täta förhandlingar med framför allt större idrottsförbund och idrottsföreningar.

Att idrottsförvaltning uppfattades som en allt mer komplex verksamhet framgår inte bara i svåröverskådliga behovsinventeringar och prioriteringsordningar, utan även i de allt mer frekvent förekommande diskussionerna och tvisterna inom Stockholms stads idrottsnämnd. Bakom dessa låg att idrottsrörelsen växte (både inom RF och utanför) och därtill blev allt mer medveten och krävde allt mer, men även att anläggningsdriftskostnaderna ökade (och gick ut över investeringskostnaderna)

och att FoU-verksamheten visade på kvarstående orättvisor avseende olika samhällsgruppers möjlighet till idrottsutövande.

Den offentliga idrottsbudgeten ökade under 2000-talet och anläggningsutbudet fortsatte att differentieras, men inte i tillräckligt snabb takt menade många såväl politiker och tjänstemän som idrottsrörelseföreträdare. Stora idrotter, förbund och föreningar fick mest resurser tilldelade sig, så ska man tala om en kommunal fördelningspolitisk praxis så är det väl snarast att staden valde att investera där pengarna kunde förväntas ge mest fysisk aktivitet per satsad krona. Men inte heller de stora var nöjda med breddanläggningsutvecklingen.

Alla granskade parter/aktörer ville öka ambitionerna och resurstilldelningen ytterligare under 2010-talet, låt vara att tjänstemännen på idrottsförvaltningen inte ville skjuta till lika mycket som RF-idrotten, och politikerna i idrottsnämnden inte lika mycket som tjänstemännen. Men Kommunstyrelsen höll emot (alternativt visade ointresse), och de fysiska översikts- och detaljplanerna samt ekonomin verkade även de hindrande. Det var också tydligt att det fanns många idrottsrelaterade behov som de begränsade allmänna idrottsmedlen skulle tillfredsställa.

Den RF-vänliga idrottspolitik som hade förts allt sedan 1930- 40- och 50-talen hade nu, i planer och uttalanden om än inte i praxis, förskjutits. Varken politikerna eller tjänstemännen i Stockholms stads idrottsförvaltning trodde längre att Riksidrottsförbundet och dess special- och distriktsorganisation ensam kunde åstadkomma det som medborgarna efterfrågade – en mångfaldig flora av främst hälsoinriktade breddidrottsverksamheter (i idrottsbegreppets allra bredaste bemärkelse). Men att tala om någon legitimitetskris är ändå att ta i. Fortfarande framgick av den faktiska resursfördelningen, att stadens offentliga idrottsföreträdare alltjämt hade stort förtroende för RF i idrottsrörelsens ledning.

I delstudien om nyckelaktörerna, Sveriges kommuner och landsting, Stockholms stads idrottsförvaltning, Riksidrottsförbundet och Stockholms Idrottsförbund, beskrivs gränserna för vad som uppfattas vara möjligt och inte möjligt att göra (tydliggörs de begränsande strukturerna). Ingen aktör anser sig ha mandat att styra idrottsutvecklingen på specialidrottsförbunds- och föreningsnivå. Samtliga uppger att stadsplaneringsprocessen utestänger större anläggningssatsningar, och alla menar också att ökade resurser till stadens idrottsförvaltning hindras av kommunstyrelsepolitiker utan genuina breddidrottsintressen.

En stor uppslutning bland de identifierade nyckelaktörerna finns även kring olika kompletterande lösningsstrategier till problemet med huvudstadens breddanläggningsunderskott (vilket främst beskrivs som ett underskott på anläggningar för fotboll, ishockey, handboll, basket, innebandy, simning, friidrott och gymnastik). Det är strategier som aktörerna själva kan anamma och påverka, eftersom de alla bevisligen gemensamt förfogar över resurser att göra det.

Vad som efterfrågas i gemen är, först och främst, fler och mer formaliserade möten för att skapa förståelse för varandras organisationskulturer, intressen och ageranden. Dessa möten kan också lägga grund för en bredare gemensam problemlösningsstrategier till problemet med huvudstadens breddanläggningsunderskott (vilket främst beskrivs som ett underskott på anläggningar för fotboll, ishockey, handboll, basket, innebandy, simning, friidrott och gymnastik). Det är strategier som aktörerna själva kan anamma och påverka, eftersom de alla bevisligen gemensamt förfogar över resurser att göra det.

Vad som efterfrågas i gemen är, först och främst, fler och mer formaliserade möten för att skapa förståelse för varandras organisationskulturer, intressen och ageranden. Dessa möten kan också lägga grund för en bredare gemensam problemlösningsstrategier till problemet med huvudstadens breddanläggningsunderskott (vilket främst beskrivs som ett underskott på anläggningar för fotboll, ishockey, handboll, basket, innebandy, simning, friidrott och gymnastik). Det är strategier som aktörerna själva kan anamma och påverka, eftersom de alla bevisligen gemensamt förfogar över resurser att göra det.

Vad som efterfrågas i gemen är, först och främst, fler och mer formaliserade möten för att skapa förståelse för varandras organisationskulturer, intressen och ageranden. Dessa möten kan också lägga grund för en bredare gemensam problemlösningsstrategier till problemet med huvudstadens breddanläggningsunderskott (vilket främst beskrivs som ett underskott på anläggningar för fotboll, ishockey, handboll, basket, innebandy, simning, friidrott och gymnastik). Det är strategier som aktörerna själva kan anamma och påverka, eftersom de alla bevisligen gemensamt förfogar över resurser att göra det.

arbete, och hela förvaltningen är för dålig på att samverka internt med andra förvaltningar i syfte att nå samordningsvinster. RF-idrotten är för splittrad internt och därtill för konkurrensidrottsinriktad och för dåligt informerad/insatt för att kunna hjälpa till att uppfylla SKL:s, statsmakternas och Stockholms stads målsättningar om en "idrott åt alla".

Men samtidigt som kritiken och självkritiken är hård så hyllas den svenska modell som historiskt skapat så goda förutsättningar för idrottens utveckling. Och kanske främst då genom en väl utbyggd, väl spridd och mångsidig breddidrottsanläggningsstruktur. Det är en modell som har byggt på en nära samverkan mellan det offentliga och idrottsrörelsen, främst mellan regering och RF på central nivå och kommunerna och RF:s distrikts- och specialdistriktsförbund och föreningar på regional och lokal nivå. Det torde finnas all anledning att fortsätta samarbetet, om än på ett delvis annorlunda sätt framöver.

Av föreningsanalysen framgår att samtliga tillfrågade idrottsföreningar är missnöjda med anläggningssituationen (som dock tycks vara värre för vissa idrotter än för andra), och att man varken tycker att kommunens eller RF:s agerande för att förändra och förbättra läget räcker till. Vidare framgår av enkätsvaren från föreningsföreträdarna, att tillgång till idrottsanläggningar såväl avseende antal anläggningsytor per invånare som geografisk närhet är ett alltför vagt begrepp för att beskriva och bedöma anläggningssituationen. Stockholms stads föreningsaktiva lägger en stor del av sin "idrottstid" på resor till och från vad man anser vara funktionsdugliga anläggningar, och det rör sig om många olika anläggningar och under spridda tider. Det medför problem med köer och avhopp, extra kostnader av olika slag, planeringssvårigheter av verksamheterna, bristande erfarenhetsutbyte mellan olika medlemsgrupper och minskade möjligheter till sammanhållning och identitetsskapande (klubbkänsla).

I beskrivningarna av drömanläggningen framkommer idrotts- och föreningskulturella skillnader, men också flera gemensamma nämnare. Dessa rör främst geografisk placering, anläggningsskick, anpassning av idrottsytor och biytor, kommersiella försäljningsmöjligheter, kommunikationer till och från anläggningen och parkeringsplatser.

De problem och lösningsstrategier som föreningarna beskriver överensstämmer ganska väl med de som idrottsförvaltningen och RF och SIF nämner. Utöver mer idrottsresurser (främst i form av breddidrotts-, specialidrotts- och spontanidrottsanläggningar) samt breddidrottsvänliga toppolitiker, önskar man mer och bättre samverkan mellan alla berörda parter, mer relevanta kunskaper inom idrottsförvaltningen och mer samordning mellan berörda förvaltningar inom kommunen. Det närs förhoppningar om en mer proaktiv idrottspolitik, där tydligare visioner, ett mer reellt politiskt engagemang och mer handlingskraft ska bli vägledande. Föreningarna vill ha politiker som bryr sig, och en lyhörd och samarbetsinriktad förvaltning. Och de tycks inte ha något emot att resurserna som tilldelas följs upp, att verksamheterna granskas och utvärderas, och att det korrigeras efter grad av måluppfyllelse – bara systemet är tillräckligt förankrat och genomskinligt, så alla begriper det och har möjlighet att anpassa sig till det.

Uppenbarligen känner sig många idrottsföreningar i Stockholms stad pressade i dagsläget. Ändå säger de sig både kunna och vilja bidra till ännu mer idrottsutövning bland stockholmarna. Men de är inte jättesugna på att dela med sig av de mest eftertraktade tiderna i de befintliga breddidrottsanläggningarna. De vill självfallet helst att Stockholmarna idrottar i en till RF ansluten förening.

Av omvärldsanalysen och komparationen framgår att flera storstäder i Skandinavien har liknande dilemman och problem som Stockholm. I Göteborg och Malmö investeras det mer än någonsin tidigare för att komma ikapp ”det förlorade 90-talet”.

Men det räcker inte enligt idrottsförbund och föreningar, som redovisar plats- och tidsbrist, köer till verksamheterna och anläggningar med akuta renoveringsbehov. Det efterfrågas en bättre samverkan och styrning inom RF-idrotten, respektive bättre samverkan och informationsinhämtning inom och mellan RF-idrotten, myndigheterna och akademien (idrottsforskningen). I både Malmö och Göteborg har dock processer inletts för att försöka påverka situationen.

Även flera storstäder i Norge och Danmark uppvisar liknande förhållanden. Det finns ett stort och växande glapp mellan efterfrågan på och utbudet av breddidrottsanläggningar. Anläggningsutbudet är därtill generellt sett föråldrat och driftskostnaderna höga. Samtidigt finns det stora förväntningar från politiken på att den frivilliga föreningsidrotten ska hjälpa till att lösa många av välfärdsstatens moderna problem. Då måste saker och ting utvecklas och förändras.

Dansk forskning visar att (och hur) olika anläggningstyper kan utnyttjas mer effektivt. Den visar också att attraktiviteten till specifika anläggningar, såsom den uppfattas av de potentiella brukarna, är viktigare än tillgången på och närheten till just denna anläggningstyp när det kommer till anläggningsutnyttjande, samt att föreningsägande är en ytterst vanskelig sak att ge sig in på. För att förbättra läget föreslås alternativ och mer långsiktig styrning och ledning.

Norsk forskning visar hur viktigt det är (utifrån ett ”idrott åt alla”-perspektiv) att få fram bättre verktyg för informationsinhämtning och beräkningsunderlag avseende idrottsanläggningsutnyttjandet. Detta för att kunna åstadkomma mer rättvisande behovsunderlag, som kan ligga till grund för rättvisare prioriteringsordningar. Det är inte minst relevant då forskningen samtidigt visar hur den offentliga resurstilldelningen kör på i upptrampade spår, trots policyuttalanden om motsatsen.

Till stöd för breddanläggningsutvecklingen finns i övriga Norden centralstatliga medel för utbyggnad

av anläggningar, tjänstemän på central- och regional nivå som bistår vid anläggningsplanering samt centrala anläggningsregister som kan ge viktiga upplysningar till grund för analys och beslut om behov och behovstillfredsställelse. Samordningen mellan idrottsrörelsen, idrottsmyndigheterna och idrottsakademin tycks också vara bättre i flera av grannländerna. Med andra ord finns det resurser som vi i Sverige saknar, resurser som kan användas som redskap för en hållbar och önskvärd utveckling av anläggningsstrukturen.

Föreliggande rapport visar att det finns en hel del att göra för att påverka anläggningssituationen till det bättre i Stockholms stad. Både viljan, kunskaperna och organisationen existerar hos de studerade nyckelaktörerna, i alla fall om man väljer att agera samfällt och gemensamt. Alla kan inte få allt på en gång, för det är resurserna i nuläget alltför begränsade och strukturerna ännu inte tillräckligt dynamiska. Men om man arbetar långsiktigt kan en hel del uppdämda behov tillfredsställas. Då krävs emellertid åtgärder. Dilemmat är, som vanligt, att först och främst komma överens om exakt vilka behoven är, vilka av dem som ska tillgodose först, och hur man bäst tillgodoser dem. Vad man än kommer fram till så tror jag att det vore en god idé att ta hänsyn till följande i analys- och beslutsprocessen.

För det första står det klart att styrningsformerna för ackumulering och allokering av breddanläggningsresurser under senare decennier har mångfaldigats, och spelplanen därmed öppnats upp för fler intressenter på idrottsfältet.¹⁸² Det ger ökade

182 Även norska och danska studier presenterar liknande resultat, liksom även en vidare internationell forskning gör. Se till exempel Alexander, Thilbault & Frisby, 2008; Berg & Rommetvedt, 2002; Bergsgard, Nødland & Seippel, 2009; Bergsgard & Opedal, 2002; Bergsgard & Rommetvedt, 2006; Bloyce & Smith, 2010; Bramham, 2008, Collins, 2008; Downward, 2011; Girginov, 2008; Heinzerling & Rommetvedt, 2002; Houlihan & Lindsey, 2008; Houlihan & White, 2002, s. 111-163; Høy & Cuskelly, 2007; Hylton & Bramham, 2008; Ibsen, 2009; Jackson, 2008; Jackson & Bramham, 2008; Jones, 2008; King, 2009, s. 193-220; Lindsey, 2011; Mangset, 2007; McDonald, 2005; Nenseth, 2009; Rafoss, 2009; Rafoss & Breivik, 2012, s. 19-52;

möjligheter, men det gör det också mer komplicerat för de lokala myndigheterna att kontrollera för en ”idrott åt alla”.

Den korporativa styrningsformen, som historiskt sätt har varit dominerande, präglas av tydliga hierarkier, där några få utvalda lokala storklubbar har täta och långvariga kontakter med de lokala myndigheterna. Tillsammans har man strävat mot att arbeta fram generella principer i sakfrågor, vilka kommit att beröra många aktörer på idrottsfältet. Hur många intressenter som slutligen fått sina anläggningsbehov tillfredsställda har berott på hur goda kunskaper de samverkande aktörerna haft och vilka särintressen de representerat.

Den marknadsorienterade styrformen, som etablerades under 1980- och 90-talen, bygger på mål- och resultatstyrning och konkurrensutsättning. Det vill säga om det offentliga överhuvudtaget är involverat, för annars så sköts ju ackumuleringen och allokeringen av breddanläggningsresurser helt av marknaden. När de marknadsinspirerade styrmekanismerna även nådde det lokalstatliga planet började kommunpolitikerna fastställa mål och ekonomiska ramar för specifika anläggningsprojekt, som tjänsteutföraren sedan hade att agera efter. Antingen fick den kommunala förvaltningen uppdraget (intraprenad) att bygga, äga och/eller driva en anläggning, eller så gavs någon utomstående kontrakterad organisation, en ideell förening, eller, efter ett upphandlingsförfarande, en annan privat aktör (entreprenad) möjligheten. Förhandlingarna i den marknadsorienterade modellen sker huvudsakligen innan projektet inleds, varefter utföraren har relativt fria händer att genomföra det. Avtalens formuleringar blir därmed helt avgörande för vilka intressen som tillgodoses.

I den interaktiva styrningsformen, som etablerats under 2000-talet, har ofta olika – för respektive avgränsat anläggningsprojekt – tillfälliga nätverk

Robson, 2008; Rommetvedt, 2002; Sandholt, 2009; Sørensen & Torfing, 2005; Tangen & Rafoss, 2009; Taylor, 2001; Thøgersen, 2009; Vind, 2009; Wolfe, Meenaghan & O'Sullivan, 2002; Wøllekær, 2009.

stått i centrum. Dessa har hållits samman av aktörer från offentlig, privat och ideell sektor vilka haft sammansatta (och ibland motstridiga) intressen men sakfrågan gemensamt. I vilken utsträckning dessa nätverk har varit demokratiska, i betydelsen att alla deltagande parter har haft samma möjlig-

heter att påverka besluten, kan bara en granskning av varje specifikt anläggningsprojekt avgöra. Forskning indikerar emellertid, att löpande förhandlingar ofta har skett mellan parterna långt in i processen, vilket har medfört en hel del konflikter – där de mest resursstarka oftast fått sin vilja igenom.

Tabell 3. Styrningsformer för ackumulering och allokering av breddanläggningsresurser

<i>Styrningsform</i>	<i>Karaktärisering</i>	<i>Förutsättningar: "Idrott åt alla"</i>
Korporativ modell	Förhandlingar mellan få på fältet dominerande aktörer som ingår i långvariga och täta samarbeten.	Har de samverkande aktörerna tillräckligt goda kunskaper om det sakområde de ska besluta inom?
	Framtagande av generella principer på olika sakområden som berör många av fältets aktörer.	Representerar de samverkande aktörerna alla särintressen på idrottsfältet?
Marknadsmodell	Mål- och resultatstyrning och konkurrensutsättning. Kontraktsbundna utföranden av specifika, avgränsade projekt.	Har de offentliga företrädarna tillräckligt goda kunskaper för att formulera avtal som på lång sikt främjar idrottsutövning för många invånare?
Nätverksmodell	Tillfälliga samarbeten kring specifika mål och projekt. Löpande förhandlingar mellan många och olika typer av aktörer med sammansatta intressen men sakfrågan gemensamt.	Har alla deltagande aktörer samma möjligheter att påverka besluten? Representeras och företräds alla särintressen på idrottsfältet?

Summa summarum: Möjligen kan de nya styrningsformerna bidra till att fler breddidrottsanläggningar uppförs. Dock kan varken dessa eller tidigare dominerande former/modeller garantera att många idrottsintressenters behov tillgodoses. Eftersträvas en "idrott åt alla" krävs ständigt utvecklade redskap och en vilja och förmåga till kontinuerlig uppföljning och korrigerande från det offentliga sidan.

För det andra visar min analys att nyckelaktörernas beräkningsunderlag för uppskattandet av

behoven av breddidrottsanläggningar bygger på olika (ibland väldigt olika) antaganden och utgångspunkter.¹⁸³ Här tror jag dels det är viktigt att alla berörda intressenter som sitter inne med såväl sakkunskaper som preferenser görs mer delaktiga i olika processer, dels att de som arbetar med att ta fram underlagen blir mer professionella. Detta

¹⁸³ Även kring detta med att mäta, värdera och prioritera kring idrottsliga behov, samt om och hur dessa eventuellt tillgodoses och tillfredsställs, har forskningen varit inne på. Se till exempel Burnett, 2008; Coalter, 2011; Houlihan, 2011b; Hylton & Totten, 2008; Long, 2008; van Bottenburg & De Bosscher, 2011.

i betydelsen att de skaffar sig mer fullständig information och mer fungerande analysverktyg, samt att de blir mer öppna och tydliga med sina utgångspunkter och antaganden. Visst måste man i viss utsträckning ha förtroende för och lita på varandra, men när det handlar om gemensamma allmänna resurser så är kontroll minst lika viktigt. En fungerande och accepterad kontrollfunktion skapar, menar jag, förtroendekapital. Som det är nu så känns Stockholms stads idrottsförvaltnings behovsinventering spretig, otydlig och oprecis, vilket öppnar upp för ett ständigt ifrågasättande av gjorda prioriteringar.

Många forskare, liksom även en del politiker, har i behovsinventeringshänseende varit inne på att tillgänglighetsperspektivet måste komma med bättre i planeringsprocesserna inför investeringsbeslut. Även problemen med kommunernas snedfördelning av anläggningsresurser har belysts. Flera förändringsförslag finns tillgängliga i de referenser som angetts löpande i texten. Dessa handlar bland annat om hur man bättre kan anpassa anläggningsutbyggnaden efter trender avseende idrottsvanor och anläggningsbrukarmönster, hur man kan agera för att tydligare förankra planerings- och utbyggnadsprocesser hos potentiella brukarkategorier för att på så sätt öka deras engagemang för både utnyttjande och eventuell drift, och om hur man kan initiera och använda forskning för att skapa en god kunskapsgrund inför diskussion och beslut.

För det tredje indikerar min analys att inga enskilda anläggningskoncept själva kan lösa breddanläggningsbristen i Stockholm. Centralanläggningar (många idrottsytor på samma ställe) kan ge stordriftsfördelar, men de blir oftast dyra i slutändan och mest tillgängliga för idrottsutövare med goda transportmöjligheter. Budgetsporthallarna (enkla till utförandet och därmed billiga) tycks passa betydligt bättre för vissa idrotter och på vissa platser i staden än för andra idrotter och på andra platser. Offentlig-Privat samverkan (stat, näringsliv och ideell sektor) för att få till nya faciliteter kan ge fördelar i form av delad finansiering och ägande/

drift, vilket sprider riskerna och gör att fler vågar och vill bidra till anläggningsutbyggnaden, men det leder också till att det offentliga får mindre inflytande över faciliteterna och att dessa därmed kan få en form och funktion som inte främjar en ”idrott åt alla”. Ökat utnyttjande och driftsoptimering av redan befintliga, attraktiva breddanläggningar, slutligen, tycks också vara ett koncept väl värt att pröva i större utsträckning än nu. Men för att lyckas med detta fullt ut krävs samverkan mellan flera olika aktörer som både har viljan och kunskaperna. Det har vi inte sett så mycket av hittills.

Skandinavisk forskning har presenterat ytterligare förslag/koncept, av vilka flera också har prövats i våra grannländer. Det handlar till exempel om att omvandla lokaler som byggts för andra ändamål, och som inte används i någon större utsträckning, till idrottsytor och idrottsanläggningar. Det handlar om att integrera anläggningarna bättre i bostadsområdena utifrån invånarnas beskrivningar av ”attraktiva idrottsanläggningar” (centralt, luftigt, ljusst, funktionellt etcetera), vilket kan ge mer trygghet, rörelsekultur och tradition/idrottsidentitet på platsen. Det handlar om att bygga in parallella idrotts-/aktivitetsytor i både nya och befintliga anläggningar, både för olika idrotter och för andra verksamheter, inte minst kulturella, i syfte att generera mångfald och positiva synergieffekter. Och det handlar om att via nattbelysning och nattöppet skapa möjlighet för dygnet runt-idrott – i såväl organiserade som oorganiserade former.

För det fjärde visar min analys att breddanläggningsutbyggnaden nu både kan och bör bli mer långsiktig, i många avseenden. En uppenbar sak är att få med idrottens anläggningar i större utsträckning i stadsplaneringsprocesserna. Här har från nyckelaktörernas sida föreslagits både specifika normer och mer intresse för och vilja till samverkan mellan olika makthavande aktörer.

Tidigare forskning har för att åstadkomma långsiktighet också förordat ett nationellt anläggningsregister, ett verktyg för besluts- och plane-

ringsunderlag, samt att idrotten blir remissinstans vid utarbetandet av kommunala översiktsplaner – dock med förbehållet att RF-idrotten då också bättre än nu samordnar sina krav avseende anläggningsutbyggnaden.

En annan sak för att åstadkomma långsiktighet är att idrottsförvaltningen får kapacitet att ligga mer i framkant. För detta krävs då relevanta kunskaper, som bland annat kan inhämtas från idrottsrörelsen, och fungerande verktyg för planering och uppföljning, bland annat nationella och lokala anläggningsregister, men även system för uppföljning av till exempel attraktivitet till olika idrottsverksamheter, idrottsföreningar och idrottsanläggningar. Då behövs, i sin tur, en välutbildad, erfaren och väl sammansatt personalstyrka (kompetens) – som vet (det vill säga kan lita på) att politikerna i idrottsnämnden kan prioritera om kring beslutade idrottsanläggningars exakta utformning och placering med kort varsel, men att dessa politiker också förordar långsiktighet när det gäller mer övergripande beslutsinriktningar om vilka kategorier och typer av anläggningar som behöver byggas och i vilka stadsdelar.

Alla studerade nyckelaktörer, tillika intressenter och tunga makthavare när det gäller idrotten i Stockholm och anläggningsutvecklingen, kan bidra till en positiv förändring på olika sätt. Och det är en förändring som inte bara behöver vara kostsam och handla om att investera mer pengar i fler idrottsanläggningar (även om också detta behövs). Politiker och tjänstemän på idrottsförvaltningen kan till exempel i högre utsträckning än nu prioritera uppföljning och utredning av breddanläggningssituationen. RF/Stockholms Idrottsförbund kan hämta in mer relevant information för att bidra till att klargöra breddanläggningsbehoven, och SKL kan sprida information om erfarenheter och problemlösningstrategier i högre omfattning än vad som hittills varit fallet.

Även mer forskning behövs för att beskriva, analysera och försöka förstå varför det ser ut som det gör när det gäller anläggningsituationen och anläggningsutvecklingen, och vad som möjligen kan göras för att förändra läget till det bättre. Vi behöver till exempel veta mer om hur olika övergripande styrningsformer fungerar och påverkar. Vi behöver veta mer om hur olika aktörer och strukturer på idrottsfältet interagerar med (eller inte interagerar med) varandra. Vi behöver närmare studera och utveckla de mätmetoder som används för att blottlägga anläggningsbehoven. Vi behöver skapa mer kunskap om olika anläggningsäggande- och driftsformer och dess effekter. Och vi måste granska stadsplaneringsprocessen, hur den går till och vilka som har inflytande över den. Fler länderjämförelser kan också hjälpa oss att se alternativen och de alternativa effekterna till de egna vägvalen och dess effekter.

Det sista jag tar med mig från denna studie, och som jag uppfattar som väldigt viktigt och avgörande, är den stora ödmjukhet som finns hos många forskare, politiker, tjänstemän och idrottsrörelseföreträdare inför hur komplext det är att planera, bygga ut och underhålla en över tid efterfrågad, väl anpassad och hållbar breddanläggningsstruktur. Denna ödmjukhet utgör en god förutsättning för fortsatt och intensifierad samverkan.

Käll- och litteraturförteckning

Arkivmaterial

(Göteborgs stad Idrott & Förening)

Protokoll Göteborgs stad Idrott & Förening, sammanträden (IdN), 2014.

(Stockholms stads idrottsnämnd)

Protokoll Stockholms stads Idrottsnämnd, sammanträden (IdN), 2000-2014.

Enkät svar

Anders Petersson, 25 september 2014.

Gunnar Lundgren, 23 juni 2014.

Hans Malm, 1 juli 2014.

Ingvar Åström, 4 juli 2014.

Kirsti Syrjälä, 26 september 2014.

Linn Bessner, 30 juni 2014.

Maria Ling, 16 juni 2014.

Marianne Fricke Stjernström, 30 juni 2014.

Niklas Öhrn, 23 juni 2014.

Ola Svensson, 3 juli 2014.

Peter Lindholm, 22 juni 2014.

Robert Hernadi, 1 juli 2014.

Stockholms läns kommunala idrottschefer, 2013.

Teodor Holmberg, 10 november 2014.

Ulla Gustavsson, 10 juli 2014.

Intervjuer

Charlotte Lundqvist, 26 juni 2014.

Cinnika Beiming, 7 augusti 2014.

Daniel Glimvert, 23 juni 2014.

Emilia Bjuggren, 26 juni 2014.

Kersti Ruthström, 1 juli 2014.

Nils-Olof Zethrin, 24 juni 2014.

Olof Öhman, 16 juni 2014.

Rolf Jönsson, 23 juni 2014.

Konferenser och hearings

Stockholms Idrottsförbund (2014b). "Bygg ikapp! Bygg i takt!". Hearing i Fryshuset, Stockholm den 26 augusti 2014.

Stockholms Idrottsförbund (2014c). "Anläggningsforum". Specialdistriktsidrottsförbundskonferens på Stockholms Idrottsförbund, Solna den 20 augusti 2014.

Mailväxlingar

Bjarne Ibsen, 19 september 2014.
Gösta Malmryd, 23 september 2014.
Jakob Faerch, 11 juni 2014.
Jan Ove Tangen, 29 september 2014.
Johan Gadd, 24 september 2014.
Kolbjørn Rafoss, 22 oktober 2014.
Martin Lundgren, 25 september 2014.
Thomas Sterner, 29 september 2014.

Litteratur

- Alexander, T., Thilbault, L. & Frisby, W. (2008). "Avoiding separation: sport partner perspectives on a long-term inter-organisational relationship". *International Journal of Sport Management and Marketing*, Vol. 3, No. 3.
- Alsarve, D. (2014). *I ständig strävan efter framgång: föreningsdemokratins innehåll och villkor i Örebro sportklubb 1908-89*. Doktorsavhandling. Örebro: Historiska institutionen, Örebro universitet.
- Andersson, J. (2008). "Idrott och fysisk aktivitet tar plats i den strategiska samhällsplaneringen". *I: Idrott I planering – idrott för utveckling. En antologi om idrott och fysisk aktivitet i samhällsplaneringen*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- Andreasson, J. (2007). *Idrottens kön. Genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag*. Doktorsavhandling. Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Augustsson, C. & Patriksson, G. (2007). "Innebörd och utbredning av upplevd föräldrappress i ungas idrott". *Svensk idrottsforskning*, organ för Centrum för idrottsforskning, Nr. 16.
- Augustsson, C., Stråhlman, O., Patriksson, G. & Wagnsson, S. (2010). *Användning av idrottsanläggningar - en studie av tillgänglighet till och fördelning av tider i idrottsanläggningar ur ett jämställdhetsperspektiv*. FoU-rapport 2010:1. www.rf.se.
- Bairner, A. (2010). "What's Scandinavian about Scandinavian sport?" *Sport in Society: cultures, commerce, media, politics*, Vol. 13, No. 4.
- Berg, C. & Rommetvedt, H. (2002). "Idrett og politikk i kommunene." I: Mangset, P. & Rommetvedt, H. (red.). *Idrett og politikk: kampsport eller lagspill?* Bergen: Fagbokforlaget.
- Bergsgard, A. N., Nødland, I. S. & Seippel, Ø. (2009). "For den som har, skal få? Makt og avmakt I local anleggspolitikk". I: Rafoss, K. & Tangen, O. J. (red.). *Kampen om idrettsanleggene: planlegging, politikk og bruk*. Bergen: Fagboksforlaget.
- Bergsgard, A. N. & Norberg, R. J. (2010). "Sports policy and politics – the Scandinavian way". *Sport in Society: cultures, commerce, media, politics*, Vol. 13, No. 4.
- Bergsgard, A. N. (2002). "Nasjonal politikk for den locale idretten". I: Mangset, P. & Rommetvedt, H. (red.). *Idrett og politikk: kampsport eller lagspill?* Bergen: Fagbokforlaget.
- Bergsgard, A. N. & Rommetvedt, H. (2006). "Sport and politics: the case of Norway". *International Review for the Sociology of Sport*, Vol. 41.
- Bloyce, D. & Smith, A. (2010). *Sport policy, and development: an introduction*. London: Routledge.

- Blom, H. & Hallgren, T. (1999). *Konkurrens för fortsatt välfärd? Om förekomst, omfattning, effekter och erfarenheter av konkurrensutsättning och alternativa driftformer*. Stockholm: Svenska kommunförbundet.
- Blomdahl, U. (1994). "Fritiden i framtiden". I: Borg, S. (red.). *Fritid i Sveriges kommuner*. Jubileumsskrift 1994 för Föreningen Sveriges fritidschefer som i augusti 1993 ändrade namnet till Sveriges fritids- och kulturchefförening. Timrå: Sveriges fritids- och kulturchefförening.
- Blomdahl, U. (1985). *Gynnar de offentliga satsningarna på fritidsområdet de redan gynnade? En granskning av Budgetdepartementets utredning i frågan*. Stockholm: Fritid Stockholm.
- Blomdahl, U. & Elofsson, S. (2007). *Hur många motionerar/ idrottar för lite och vilka är de?* Stockholm: Stockholms stads idrottsförvaltning.
- Blomdahl, U. & Elofsson, S. (2005). *Vilka idrottsanläggningar vill ungdomar i Stockholms stad att det ska satsas på?* Stockholm: Stockholms stads idrottsförvaltning.
- Blomdahl, U. & Elofsson, S. (1987). *Vilken fritidsverksamhet vill stockholmarna & västeråsarna att kommunerna skall satsa på? En studie av den vuxna befolkningen*. Stockholm: Fritid Stockholm.
- Blomdahl, U. & Elofsson, S. (1985). *Fritidsaktiviteternas kumulativitet. En prövning av en generell hypotes*. Stockholm: Fritid Stockholm.
- Blomdahl, U. et.al. (2008a). *Vilka anläggningar/ verksamheter tycker den vuxna befolkningen att Stockholms stad ska satsa på under 2009–2013?* Stockholm: Stockholms stads idrottsförvaltning.
- Blomdahl, U. et.al. (2008b). *Vilka anläggningar/ verksamheter tycker de fysiskt inaktiva vuxna att Stockholms stad ska satsa på under 2009–2013?* Stockholm: Stockholms stads idrottsförvaltning.
- Blomdahl, U. et.al. (2002). *Hur mycket satsas på fritidsgårdar år 2002 jämfört med 1981 och 1990?* Stockholm: Stockholms stads idrottsförvaltning.
- Blomdahl, U. et.al. (1994). *Ja till OS - men Bildt ska betala. En studie av högstadieelever och gymnasister*. Stockholm: Socialhögskolan.
- Blomdahl, U. & Widegren, I. (1996). *Missgynnas kvinnor av de offentliga satsningarna på fritidsområdet?* Stockholm: Fritid Stockholm.
- Bloyce, D. & Smith, A. (2010). *Sport policy, and development: an introduction*. London: Routledge.
- Book, K. (2007). *Arenors betydelse, lokalisering och användning*. Handslagsrapport 2007:2. www.rf.se.
- Book, K. (2008). "Det spektakulära och det vardagliga". I: Book, K. & Carlsson, B. (red.). *Idrott och city-marketing*. Malmö: idrottsforum.org.
- Book, K. & Carlsson, B. (2008). "Epilog: Idrott och city-marketing – nya utmaningar och KRAV". I: Book, K. & Carlsson, B. (red.). *Idrott och city-marketing*. Malmö: idrottsforum.org.
- Bramham, P. (2008). "Sports policy". In: Hylton, K. & Bramham, P. (red.). *Sports development: policy, process and practice*. 2. ed. Oxon: Routledge.
- Burke, P. (2005). *History and social theory*. 2. ed. Cambridge: Polity Press.
- Burnett, C. (2008). "Accounting for sports development". In: Girginov, V. (red.). *Management of sports development*. Oxford: Butterworth-Heinemann/Elsevier.
- Bäck, H. (2000). *Kommunpolitiker i den stora nyordningens tid*. Malmö: Liber.

- Carlsson, B. (2008). "Revitalisering av en stad". I: Book, K. & Carlsson, B. (red.). *Idrott och city-marketing*. Malmö: idrottsforum.org.
- Carlsson, B. & Normark, G. (2008). "Sport Management, idrottsturism, event- och arenautveckling". I: Book, K. & Carlsson, B. (red.). *Idrott och city-marketing*. Malmö: idrottsforum.org.
- Centrum för idrottsforskning (2013). *Statens stöd till idrotten: uppföljning 2013*. www.gih.se.
- Coalter, F. (2011). "Sports development's contribution to social policy objectives: The difficult relationship between policies and evidence". In: Houlihan, B. & Green, M. (red.). *Routledge handbook of sports development*. London: Routledge.
- Collins, M. (2008). "Public policies on sports development: can mass and elite sport hold together?" In: Girginov, V. (red.). *Management of sports development*. Oxford: Butterworth-Heinemann/Elsevier.
- Downward, P. (2011). "Market segmentation and the role of the public sector in sports development". In: Houlihan, B. & Green, M. (red.). *Routledge handbook of sports development*. London: Routledge.
- Edman, J. (2001). *Stadsplanering som professionellt verksamhetsfält: en studie av yrkesgrupper och deras arbete*. Doktorsavhandling. Uppsala: Sociologiska institutionen, Uppsala universitet.
- Eichberg, H. (2012). *Idrättspolitik i komparativ belysning – national og international*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Eklund, K. (1993). *Vår ekonomi. En introduktion till samhällsekonomin*. 4., uppdaterade uppl. Stockholm: Tiden.
- Elofsson, S. (1996). "Värdeskillnader – ett problem för idrottens jämställdhet". *Svensk idrottsforskning*, organ för Centrum för idrottsforskning, 1996:1.
- Elofsson, S. (1994). *Varför är ungdomar med i idrottsförening?* Stockholm: Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.
- Elofsson, S. (1992). *Vad vill skolungdomar i Stockholm förbättra?* Stockholm: Fritid Stockholm.
- Eliasson, J. I. (2009). *I skilda idrottsvärldar. Barn, ledare och föräldrar i flick- och pojkefotboll*. Doktorsavhandling. Umeå: Pedagogiska institutionen, Umeå universitet.
- Engström, L-M., Norberg, R. J. & Åkesson, J. (2007). *Idrotten vill - en utvärdering av barn och ungdomsidrotten*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Ericson, B. (1994). *Med samfällid kraft. Kommunal fritid – ung tradition i utveckling*. 3., utökade uppl. Borlänge: Björnen.
- Eskelund, K. (2013). *Midt I en surfertid. Den rekreative by mellem fast og flydende modernitet*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Fahlén, J. (2006). *Structures beyond the frameworks of the rink: on organization in Swedish ice hockey*. Doktorsavhandling. Umeå : Pedagogiska institutionen, Umeå universitet.
- Forsberg, P. & Høyer-Kruse, J. (2013). *Facilitetsanalyse. Borgernes idrætsvaner og brug af faciliteter og udeområder i Rudersdal*. www.idan.dk.
- Forslund, M. (2012). *Ledning av idrottsföreningar: berättelser från gräsrotsnivå*. Malmö: Liber.
- Fundberg, J. (2005). "Är det idrottens fel? Om män, patriarkala strukturer och idrott". *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning i Lund, (26):1.

- Fundberg, J. (2003). *Kom igen, gubbar! Om pojkefotball och maskuliniteter*. Doktorsavhandling. Stockholm: Carlssons.
- Fölster, S. (1998). *Kommuner kan! Kanske! Om kommunal välfärd i framtiden*. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi. Stockholm: Fritzes.
- Gade, R., Breinholm Christensen, C., Krogh, R., Moeslund, B. T. & Harder, H. (2013). "Analyse af adfærd i idrætsfaciliteter". Bevægelse i rum og rammer. *Forum for idræt*, organ for Forum for idræt, Historie og Samfund.
- Girginov, V. (2008). "Managing visions, changes and delivery in sports development: summary and prospects". In: Girginov, V. (red.). *Management of sports development*. Oxford: Butterworth-Heinemann/Elsevier.
- Granberg, M., Montin, S. & Mörck, J. (2000). *Prioriteringspolitik och prioriteringspraktik i ett antal svenska kommuner: slutrapport från projektet 'Prioriteringar och politisk demokrati'*. Örebro: Novemus rapportserie.
- Gratton, C. & Henry, I. (2001). "Sport in the city: where do we go from here?" In: Gratton, C. & Henry, I. (red.). *Sport in the city. The role of sport in economic and social regeneration*. Oxon: Routledge.
- Gustafsson, B. (1988). *Den tysta revolutionen. Det lokala välfärdssamhällets framväxt, exemplet Örebro 1945–1982*. Hedemora: Gidlund.
- Hadenius, S. (1996). *Svensk politik under 1900-talet: konflikt och samförstånd*. 4., reviderade och aktualiserade uppl. Stockholm: Tiden/Athena.
- Heinzerling, G. & Rommetvedt, H. (2002). "Utbyggning av idrettsanlegg – planer, penger og partnerskap". I: Mangset, P. & Rommetvedt, H. (red.). *Idrett og politikk – kampsport eller lagspill?* Bergen: Fagbokforlaget.
- Hertting, K. (2010). "Leading with pedagogical tact a challenge in children's sports in Sweden". *Sport Science Review*, 19:1-2.
- Hertting, K. (2007). *Den sköra föreningen mellan tävling och medmänsklighet. Om ledarskap och läroprocesser i barnfotbollen*. Luleå: Institutionen för konst, kommunikation och lärande, Luleå tekniska universitet.
- Houlihan, B. (2011a). "Introduction: Government and civil society involvement in sports development". In: Houlihan, B. & Green, M. (red.). *Routledge handbook of sports development*. London: Routledge.
- Houlihan, B. (2011b). "Introduction: The problems of policy evaluation". In: Houlihan, B. & Green, M. (red.). *Routledge handbook of sports development*. London: Routledge.
- Houlihan, B. & Lindsey, I. (2008). Networks and partnerships in sport development. In: Girginov, V. (red.). *Management of Sport Development*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Houlihan, B. & White, A. (2002). *The politics of sports development: development of sport or development through sport?* Oxon: Routledge.
- Hoye, R. & Cuskelly, G. (2007). *Sport governance*. Amsterdam: Elsevier.
- Høyer-Kruse, J. (2013). *Kommunal Planlægning af idrætsfaciliteter*. Ph.d.-afhandling, Institut for idræt og Biomekanik. Odense: Syddansk universitet.
- Høyer-Kruse, J. & Ibsen, B. (2014). *Undersøgelse af Farum arena*. Movements, 2014:8. Odense: Center for forskning i idræt, Sundhed og Civilsamfund, Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet.

- Høyer-Kruse, J. & Tofft-Jørgensen (2014). *Undersøgelse af idrætsfaciliteter i Skanderborg kommune*. www.idan.dk.
- Hylton, K. & Bramham, P. (red.) (2008). *Sports development: policy, process and practice*. 2nd ed. London: Routledge.
- Hylton, K. & Totten, M. (2008). "Community sports development". In: Hylton, K. & Bramham, P. (red.). *Sports development: policy, process and practice*. 2. ed. Oxon: Routledge.
- Ibsen, B. (2014). *10 års forskning i bevægelser – CISC 2004-2014*. Movements, 2014:2. Odense: Center for forskning i idræt, Sundhed og Civilsamfund, Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet.
- Ibsen, B. (2009). "Nye stier i den kommunale idrætspolitik?" I: Ibsen, B. (red.) (2009). *Nye stier i den kommunale idrætspolitik*. København: Idrættens analyseinstitut.
- Ibsen, B. (2007). "Kommunal idrætspolitik". Idræt, nation og politik – nordiske komparationer. *Idræts-historisk årbog*, organ för Dansk idrætshistorisk forening.
- Ibsen, B. (2002). "En eller flere idrætsorganisationer – hvorfor forskelle mellem de nordiske lande?" I: Eichberg, H. & Vestergård Madsen, B. (red.). *Idrættens enhed eller mangfoldighed*. Århus: Klim/IFO.
- Ibsen, B. & Fehsenfeld, M. (2013). "'Tilgængelighed' til idræt for børn i udsatte boligområder". *Bevægelse i rum og rammer*. *Forum for idræt*, organ för Forum for idræt, Historie og Samfund.
- Ibsen, B. & Seippel, Ø. (2010). "Voluntary organized sport in Denmark and Norway". *Sport in Society: cultures, commerce, media, politics*, Vol. 13, No. 4.
- Idrottsförvaltningen (2006). *Idrottspolitiskt program för Stockholms stad*. Stockholm: Idrottsförvaltningen.
- Idrottsförvaltningen (2004). *Välkommen till idrott i Stockholm*. Stockholm: Idrottsförvaltningen.
- Idrottsförvaltningen (2001). *Idrottspolitiskt program för Stockholms stad*. Stockholm: Idrottsförvaltningen.
- Ingelstam, L. (2006). *Ekonomi på plats*. Norrköping: Centrum för kommunstrategiska studier, Linköpings universitet.
- Jackson, D. (2008). "Developing sports practice". In: Hylton, K. & Bramham, P. (red.). *Sports development: policy, process and practice*. 2. ed. Oxon: Routledge.
- Jackson, D. & Bramham, P. (2008). "Resources for developing sport". In: Hylton, K. & Bramham, P. (red.). *Sports development: policy, process and practice*. 2. ed. Oxon: Routledge.
- Johanson, E. K. (2005). *Milstolpar och tendenser inom Stockholmsidrotten: Stockholms idrottsnämnd 75 år*. Stockholm: Stockholms stad.
- Jones, I. (2008). "Funding of sport development". In: Girginov, V. (red.). *Management of sports development*. Oxford: Butterworth-Heinemann/Elsevier.
- Jonsson, L. (red.) (2006). *Kommunledning och samhällsutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- King, N. (2009). *Sport policy and governance: local perspectives*. Oxford: Butterworth-Heinemann/Elsevier.
- Kommunaldemokratiska kommittén (1982). *Rapport från Kommunaldemokratiska forskningsgruppen*. Del 12, Folkrörelser och kommunalpolitik. Stockholm: Liber Förlag/Allmänna förlaget.
- Lindgren, E-C. & Hinic, H. (2005). 'Toppningsstudien'. *En kvalitativ analys av barn och ledares uppfattningar av hur lag konstitueras inom barnidrott*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.

- Lindsey, I. (2011). "Partnership working and sports development". In: Houlihan, B. & Green, M. (red.). *Routledge handbook of sports development*. London: Routledge.
- Ljunggren, J. (2013). "Historien om det svenska innebandyundret". *Svensk idrottsforskning*, organ för Centrum för idrottsforskning, Nr. 4.
- Long, J. (2008). "Researching and evaluating sports development". In: Hylton, K. & Bramham, P. (red.). *Sports development: policy, process and practice*. 2. ed. Oxon: Routledge.
- Lund Tannebek, S. A. & Bonde, H. (2013). "Nye tendenser indenfor idrætsarkitektur". *Bevægelse i rum og rammer*. *Forum for idræt*, organ för Forum for idræt, Historie og Samfund.
- Lundberg, H. (2009). *Kommunikativt entreprenørskap: underhållningsidrott som totalupplevelse före, under och efter formeringen av den svenska upplevelseindustrin 1999-2008*. Doktorsavhandling. Växjö: Ekonomiska institutonen, Växjö universitet.
- Lundqvist, J. L. & Pierre, J. (red.) (1995). *Kommunal förvaltningspolitik*. Lund: Studentlitteratur.
- Mangset, P. (2007). "Idrettspolitiske aktører og spenninger: Er den norske modellen truet?" I: Hompeland, A. (red.). *Idrettens dilemmaer. Rapport fra forskningsprogrammet 'Idrett, samfunn og frivillig organisering'*. Oslo: Akilles.
- Mangset, P. (2002). "Norsk idrettspolitikk i et internasjonalt komparativt perspektiv". I: Mangset, P. & Rommetvedt, H. (red.). *Idrett og politikk: kampsport eller lagspill?* Bergen: Fagbokforlaget.
- McDonald, I. (2005). "Theorizing partnerships: governance, communicative action and sport policy". *Journal of Social Policy*, Vol. 34, No. 4.
- Miljöpartiet (2014). *Framtidens stad – satsningar för kommande generation*. Grönt budgetförslag 2014. www.stockholm.se.
- Mills, S. (2004). *Discourse*. 2. ed. London: Routledge.
- Mogensen, M. (2005). *Idrettsbatter for fremtiden – en annen boldgade*. Köpenhamn: Lokale- og Anlegsfonden.
- Montin, S. & Granberg, M. (2013). *Moderna kommuner*. 4., aktualiserade uppl. Stockholm: Liber.
- Montin, S. & Hedlund, G. (red.) (2009). *Governance på svenska*. Stockholm: Santérus Academic Press Sweden.
- Mortensen, M. (2004). *Idræt som kommunal velfærd og idrætspolitik i København, Ballerup og Skive 1870-1970*. Ph.d.-afhandling, Institut for Idræt. Köpenhamn: Köpenhamns universitet.
- Nenseth, V. (2009). "En maktens arena?" I: Rafoss, K. & Tangen, O. J. (red.). *Kampen om idrettsanleggene: planlegging, politikk og bruk*. Bergen: Fagboksforlaget.
- Nenseth, V., Schmidt, L & Skogheim, R. (2006). "Kunstgress ivekst – svømmeball i forfall. Planlegging og prioritering av idrettsanlegg". NIBR-rapport 2006:3. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Nielsen, K. N. (2002). "Idræt og lokalhistorie – pejlinger og perspektiver I en dansk og nordisk kontekst". *Idrætshistorisk årbog*, organ för Dansk idrætshistorisk forening.
- Nilsson, L. (red.) (2011). *The coming of the post-industrial city: challenges and responses in western european urban development since 1950*. Stockholm: Stads- och kommunhistoriska institutet.
- Norberg, R. J. (2011). "A contract reconsidered? Changes in the Swedish state's relation to the sports movement". *International Journal of Sport Policy and Politics*, Vol. 3, No. 3.

- Norberg, R. J. (2004). *Idrottens väg till folkhemmet. Studier i statlig idrottspolitik 1913-1970*. Doktorsavhandling. Stockholm: Historiska institutionen, Stockholms universitet.
- Norberg, R. J. (1997). "Mutual Dependency: Nordic Sports Organizations and the State". *The International Journal of the History of Sport*, No. 3.
- Norborg, L-A. (1993). *Sveriges historia under 1800- och 1900-talen. Svensk samhällsutveckling 1809–1992*. 3., uppl. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Normark, G. (2008). "Om behovet av marknadsföring och idrottens roll som marknadsförare". I: Book, K. & Carlsson, B. (red.). *Idrott och city-marketing*. Malmö: idrottsforum.org.
- Olofsson, E. (2009). "20 år med idrott och genus". *Svensk Idrottsforskning*, organ för Centrum för Idrottsforskning, 18:1.
- Olofsson, K. & Johansson, B. (2004). *Några återblickar. Stockholms idrottsnämnd 75 år, 1929–2004*. Stockholm: Idrottsförvaltningen, Stockholms stad.
- Olson, H-E. (1990). *Från socialvårdskecksalveri till elitidrott: fritidsförvaltning i Stockholm*. Stockholm: Företagsekonomiska institutionen, Stockholms universitet.
- Pierre, J. & Peters, B. G. (2000). *Governance, politics and the state*. Basingstoke: Macmillan.
- Rafoss, K. (2009). "Finansiering og forvaltning av anleggsmidler – konflikter, kompromiss og konsensus". I: Rafoss, K. & Tangen, O. J. (red.). *Kampen om idrettsanleggene: planlegging, politikk og bruk*. Bergen: Fagboksforlaget.
- Rafoss, K. & Breivik G. (2012). *Idrett og anlegg i endring: Oppslutning om idrettsaktiviteter og bruk av idrettsanlegg i den norske befolkningen*. Oslo: Akilles.
- Rafoss, K. & Tangen, O. J. (red.) (2009). *Kampen om idrettsanleggene: planlegging, politikk og bruk*. Bergen: Fagbokforlag.
- Rafoss, K. & Troelsen, J. (2010). "Sport facilities for all? The financing, distribution and use of sport facilities in Scandinavian countries". *Sport in Society: cultures, commerce, media, politics*, Vol.13, No.4.
- Regeringens proposition 2001:2. *Demokrati för det nya seklet*. www.riksdagen.se.
- Regeringens proposition 1998/99:107. *En idrottspolitik för 2000-talet – folkhälsa, folkrörelse och underhållning*. www.riksdagen.se.
- Riksidrottsförbundet (2014d). *Kommunundersökning*. Mars 2014. www.rf.se.
- Riksidrottsförbundet (2013). *Idrotten i siffror*. www.rf.se.
- Riksidrottsförbundet (2012). *Ingen idrott utan anläggning/ idrottsmiljö. Framtida behov av idrottsanläggningar/ idrottsmiljöer*. www.rf.se.
- Riksidrottsförbundet (2009a). *Riksidrottsförbundets kostnadsundersökning*. Mars 2009. www.rf.se.
- Riksidrottsförbundet (2009b). *Idrotten vill – idrottsrörelsens idéprogram*. Antagen av RF-stämman 2009. www.rf.se.
- Riksidrottsförbundet (2002). *Idrott och integration. En statistisk undersökning 2002*. www.rf.se.
- Rohmée, P. (2011). "Sveriges främsta idrottskommuner". *Sport & Affärer*, 9/2011. Norrtälje: Idé Media.

- Robson, S. (2008). "Partnerships in sport". In: Hylton, K. & Bramham, P. (red.). *Sports development: policy, process and practice*. 2. ed. Oxon: Routledge.
- Rommetvedt, H. (2002). "Idrett og politikk – perspektiver og utviklingstrekk". I: Mangset, P. & Rommetvedt, H. (red.). *Idrett og politikk: kampsport eller lagspill?* Bergen: Fagbokforlaget.
- Rothstein, B. (1994). *Vad bör staten göra? Om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*. Stockholm: Studieförbundet Näringsliv och samhälle.
- Sandholt, P. (2009). "Horsens Kommune – Idrætspolitik og magt på lokalt plan". I: Ibsen, B. (red.) (2009). *Nye stier i den kommunale idrætspolitik*. København: Idrættens analyseinstitut.
- Sewell, H. W. (2005). *Logics of history: social theory and social transformation*. Chicago: University of Chicago Press.
- Schön, L. (2000). *En modern svensk ekonomisk historia: tillväxt och omvandling under två sekel*. Stockholm: SNS förlag.
- Schimmel, S. K. (2001). "Sport matters: urban regime theory and urban regeneration in the late-capitalist era". In: Gratton, C. & Henry, I. (red.). *Sport in the city. The role of sport in economic and social regeneration*. Oxon: Routledge.
- Sjöblom, P. (2013a). *Regionala idrottsanläggningar. Kartläggning och förslag till prioriteringar i Stockholms län*. FoU-rapport 2013:1. Stockholm: Föreningen Storstockholms Kultur- och Fritidschefer, FSKF, och Stockholms Idrottsförbund, SIF.
- Sjöblom, P. (2013b). "Den samhällsnyttiga idrotten". Stockholms stads idrottspolitik 1929-2012". I: Nilsson, T. (red.). *Du sköna nya stad. Privatisering, miljö och EU i stockholmspolitiken*. Stockholm: Stockholmia förlag.
- Sjöblom, P. (2011). *Kunskapsöversikt. Nutida samhällsrelaterad idrottsforskning i Sverige och några jämförbara länder*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.
- Sjöblom, P. (2007). "Nordisk idrottspolitik i brytningstid. Kritiska reflektioner från en svensk lokal horisont". Idræt, nation og politik – nordiske komparationer. *Idræthistorisk årbog*, organ för Dansk idræthistorisk forening.
- Sjöblom, P. (2006). *Den institutionaliserade tävlingsidrotten. Kommuner, idrott och politik i Sverige under 1900-talet*. Doktorsavhandling. Stockholm: Historiska institutionen, Stockholms universitet.
- Sjöblom, P. (2003). "Hjälper det att tvivla på tävlingsidrotten? Kritiska betraktelser av den svenska idrottsrörelsen mot en dansk horisont". *Idrott, historia och samhälle*, svenska idrottshistoriska föreningens årsskrift.
- Sjöblom, P. & Fahlén, J. (2012). "Good sport environments: a study of collective fundamental values and their importance for activity principles in Swedish club sport". *Swedish Journal of Sport Research*, organ för Svensk förening för beteende- och samhällsvetenskaplig idrottsforskning, Vol. 1.
- Sjöblom, P. & Fahlén, J. (2010). "The Survival of the Fittest: Intensification, Totalization and Homogenization in Swedish Competitive Sport". *Sport in Society: cultures, commerce, media, politics*, Vol. 13, Nr. 4.
- Sjöblom, P. & Fahlén, J. (2008). *Idrottens anläggningar – ägande, driftsförhållanden och dess effekter*. FoU-rapport 2008:2. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Socialdemokraterna (2014). *Nystart för Stockholm – framtidsinvesteringar för jobb och kunskap*. Socialdemokraternas budget för Stockholms stad 2014. www.stockholm.se.

- SOU 2008:59. Idrottsstödsutredningen. *Föreningsfostran och tävlingsfostran. En utvärdering av statens stöd till idrotten: betänkande*. Stockholm: Fritze.
- SOU 1993:90. Lokaldemokratikommittén. *Lokal demokrati i utveckling: slutbetänkande*. Stockholm: Allmänna förlaget.
- SOU 1993:71. Utredningen om bidrag till ideella organisationer. *Organisationernas bidrag: betänkande*. Stockholm: Allmänna förlaget.
- SOU 1991:104. Konkurrenskommittén. *Konkurrensen inom den kommunala sektorn: delbetänkande*. Stockholm: Allmänna förlaget.
- SOU 1987:33. 1986 års folkrörelseutredning. *Ju mer vi är tillsammans: betänkande*. Stockholm: Allmänna förlaget.
- Statistisk årsbok för Stockholm* (2014). Årsbok 2014. Utrednings- och statistikkontoret, Stockholms stad. www.statistikomstockholm.se.
- Statistisk årsbok för Sverige* (2014). Statistisk årsbok 2014. Statistiska Centralbyrån, Stockholm. www.scb.se.
- Stenling, C. & Fahlén, J. (2014). "Same same, but different? Exploring the organizational identities of Swedish voluntary sports: Possible implications of sports clubs' self-identification for their role as implementers of policy objectives". *International Review for the Sociology of Sport*, published online 7 November.
- Stenling, C. & Fahlén, J. (2009). "The Order of Logics in Swedish Sport. Feeding the hungry beast of result orientation and commercialization". *European Journal for Sport and Society*, 6:2.
- Stockholms fritidsförvaltning (1989). *Politiskt handlingsprogram för Fritid Stockholm 1986*. Stockholm: Idrottsförvaltningen, Stockholm stad.
- Stockholms Idrottsförbund (2014b). *Bygg ikapp! Bygg i takt!*. www.rf.se.
- Stockholms Idrottsförbund (2009). *Anläggningslyftet: utbud – efterfrågan – framtid*. www.rf.se.
- Stockholms kommunkalender* (1988; 1994; 1998; 2002; 2011). Stockholm: Stockholms stadsledningskontor.
- Stockholms läns landsting (2014). *Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUF5 2010. Så blir vi Europas mest attraktiva storstadsregion*. R2010:5, Antagen av landstingsfullmäktige 2010. www.tmr.sll.se.
- Stockholms stad (2013a). *Budget 2014-2016. Finansborgarrådets förslag 2013-10-16*. www.stockholm.se.
- Stockholms stad (2013b). *Idrottspolitiskt program. Stockholms stad 2013-2017*. www.stockholm.se.
- Ström, J. & Lindgren, E-C. (2005). "Rekryteringsstrategier av aktiva och ledare inom idrottsföreningar – ett genusperspektiv". *SVEBIS årsbok: aktuell beteendevetenskaplig idrottsforskning*, organ för Svensk förening för beteende- och samhällsvetenskaplig idrottsforskning.
- Svenska kommunförbundet (2004). *Föreningspolitik och föreningsstöd*. Stockholm: Svenska kommunförbundet.
- Svenska kommunförbundet (1996). *Välfärd i förändring: en lägesrapport april 1996*. Stockholm: FoU-rådet, Svenska kommunförbundet.
- Sveriges kommuner och landsting (2014a). *Elitidrottens anläggningar. Finansiering, kostnader och dialog med idrotten*. www.skl.se.
- Sveriges kommuner och landsting (2014b). *Idrottspolitiskt positionspapper*. www.skl.se.

- Sveriges kommuner och landsting (2011). *Anläggningar för kultur, idrott och fritid*. www.skl.se.
- Sørensen, E. & Torfing, J. (2005). *Netværksstyring: fra government til governance*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Tangen, O. J. (2007). "Idrettsanlegg og idrettsdeltakelse: For de fleste – eller for noen få?" I: Hompeland, A. (red.). *Idrettens dilemmaer. Rapport fra forskningsprogrammet 'Idrett, samfunn og frivillig organisering'*. Oslo: Akilles.
- Tangen, O. J. & Rafoss, K. (2009). "Idrettsanlegg som politisk virkemiddel". I: Rafoss, K. & Tangen, O. J. (red.). *Kampen om idrettsanleggene: planlegging, politikk og bruk*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Taylor, P. (2001). "Sports facility development and the role of forecasting: a retrospective on swimming in Sheffield". In: Gratton, C. & Henry, I. (red.). *Sport in the city. The role of sport in economic and social regeneration*. Oxon: Routledge.
- Theidin Jakobsson, B. & Engström, L.-M. (2008). *Vilka stannar kvar och varför? En studie av ungdomars deltagande i föreningsidrott*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Thøgersen, M. (2009). "Skive Kommune – Kommunalreform og idrætten". I: Ibsen, B. (red.). *Nye stier i den kommunale idrætspolitik*. København: Idrættens analyseinstitut.
- Torfing, J. (1998). *Politics, regulation, and the modern welfare state*. New York: St. Martin's.
- Tropp, B. (1999). *Att sätta spaden i jorden. Kommunalpolitiskt handlingsutrymme 1945–1985*. Doktorsavhandling. Göteborg: Ekonomisk-historiska institutionen, Göteborgs universitet.
- van Bottenburg, M. & De Bosscher, V. (2011). "An assessment of the impact of sports development on sports participation." In: Houlihan, B. & Green, M. (red.). *Routledge handbook of sports development*. London: Routledge.
- Vind, N. M. (2009). "Fredericia Kommune – Partnerskabernes demokratiske potentiale". I: Ibsen, B. (red.). *Nye stier i den kommunale idrætspolitik*. København: Idrættens analyseinstitut.
- Vänsterpartiet (2014). *Vårt Stockholm*. Vänsterpartiets alternativa budget för Stockholms stad 2014. www.stockholm.se.
- Wagnsson, S., Augustsson, C., Stråhlman, O. & Patriksson, G. (2010). *Användning av idrottsanläggningar*. FoU-rapport 2010:1. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Wagnsson, S. & Patriksson, G. (2007). "Specialisering i barn- och ungdomsidrotten". *Svensk idrottsforskning*, organ för Centrum för idrottsforskning, 16 (1).
- Wickman, K. (2011). "The governance of sport, gender and (dis)ability". *International Journal of Sport Policy and Politics*. 3:3.
- Wolfe, R., Meenaghan, T. & O'Sullivan, P. (2002). "The sports network: insights into the shifting balance of power". *Journal of Business Research*, Vol. 55, No. 7.
- Wøllekær, J. (2009). "Odense Kommune – En by uden flagskibe er leverpostej. Odenses idrætspolitiske sporskifte." I: Ibsen, B. (red.). *Nye stier i den kommunale idrætspolitik*. København: Idrættens analyseinstitut.
- Wøllekær, J. (2001). *Odense i aegelse – strejftog i byens idræthistorie*. Odense: Byhistorisk Udvalg.
- Åberg, R. (1990). "Människan i ett föränderligt industrisamhälle". I: Åberg, R. (red.). *Industrisamhälle i omvandling. Människor, arbete och socialt liv i en svensk industristad från femtiotal till åttiotal*. Stockholm: Carlsson.

Årsbok för Sveriges kommuner (2012). Tabell 18A: Skattesatser, skatteunderlag och skatteinkomster 2012, kommunvis. www.scb.se.

Åström, J. & Granberg, M. (2009). "Medborgerligt deltagande och interaktivt beslutsfattande: kontinuitet och förändring inom fysisk planering". I: Hedlund, G. & Montin, S. (red.) (2009). *Governance på svenska*. Stockholm: Santérus Academic Press Sweden.

Östberg, K. & Andersson, J. (2013). *Sveriges historia. 1965-2012*. Stockholm: Norstedts.

Tidningar och tidskrifter

Dagens Nyheter, skilda årgångar. Stockholm: AB Dagens nyheter.

Expressen, skilda årgångar. Stockholm: AB Kvällstidningen Expressen.

Fritid i Sverige: officiellt organ för Sveriges kommunala fritidstjänstemäns riksförbund, skilda årgångar. Johanneshov: Kommuntryck.

Fritid & Park i Sverige: den heltäckande tidningen om fritids- och grönytesektorn, skilda årgångar. Borlänge: Ogsaw förlags AB.

Metro, skilda årgångar. Stockholm: Tidnings AB Metro.

Svensk idrott: Svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbunds officiella organ, skilda årgångar. Stockholm: Svenska gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund.

Svenska Dagbladet, skilda årgångar. Stockholm: Hb Svenska dagbladets AB & Co.

Websidor

Berggren, W. (2014). "Valår, men idrotten glöms igen".
<http://www.idrottensaffarer.se/kronikor/2014/04/valar-men-idrottens-gloms-igen/>.

Boverket (2014). "Översiktsplanen".
<http://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Oversiktsplanering/Oversiktsplanens-funktion/>.

Brommagymnasterna (2014). "Om BG". <http://www.brommagymnasterna.se>.

DN.se, skilda årgångar. <http://www.dn.se/>.

Hallar i Stockholm.nu (2014a). "Bygg ikapp och bygg i takt tillgången till idrottsytor för barn och ungdomar?".
<http://hallaristockholm.nu/bygg-ikapp-och-bygg-i-takt-tillgangen-till-idrottsytor-for-barn-och-ungdomar/>.

Hallar i Stockholm.nu (2014b). "Fakta om hallar". <http://hallaristockholm.nu/fakta-om-hallar/>.

Hallar i Stockholm.nu (2013a). "Idrotten i skymundan för evenemangs- och kultursatsningar".
<http://hallaristockholm.nu/idrotten-i-skymundan-for-evenemangs-och-kultursatningar/>.

Hallar i Stockholm.nu (2013b). "Bostäder, kontor och p-platser viktigare än idrottsytor när Stockholm förtätas".
<http://hallaristockholm.nu/bostader-kontor-och-p-platser-viktigare-an-idrottsytor-nar-stockholm-fortatas/>.

Hallar i Stockholm.nu (2013c). "Idrotten är inte prioriterad när Stockholm skall växa".
<http://hallaristockholm.nu/idrotten-ar-inte-prioriterad-nar-stockholm-skall-vaxa/>.

Hammarby Friidrott (2014). "Föreningen". <http://www8.idrottonline.se/HammarbyIFFI-Friidrott/Foreningen1/>.

Hammarby Ishockey (2014). "Föreningen". <http://www.hammarbyhockey.se>.

Hässelby Kälvesta Hockey (2014). "Föreningen". <http://www.laget.se/hkh/Page/110136>.

Hässelby SK (2014). "Klubben". <http://www.hskfriidrott.se/info/om-klubben.aspx>.

Hässelby SK Innebandy (2014). "Om klubben". <http://www.hskinnebandy.se>.

IK Bolton (2014). "Om föreningen". <http://www8.idrottonline.se/IKBolton-Handboll/>.

KFUM JKS BIK – Basket. "Klubbinfo". <http://www8.idrottonline.se/KFUMJKSBasket-Basket/Klubbinfo/>.

Pressmeddelanden från Nya Moderaterna, skilda årgångar. www.moderat.se.

Pressmeddelanden från Regina Kevius, skilda årgångar. <http://reginakevius.se/category/pressmeddelande/>.

Riksidrottsförbundet (2014a). "Menar politikerna allvar med allas rätt att vara med?". <http://iof4.idrottonline.se/Riksidrottsforbundet/KarinMattssonWeijber/Flerkronikor/Menarpolitiker-naallvarmedallasrattattvamed/>.

Riksidrottsförbundet (2014b). "Ingen idrott utan yta". <http://www.rf.se/Anlaggningar/>.

Riksidrottsförbundet, (2014c). "RF och svensk idrott". <http://www.rf.se/Undermeny/RFochsvenskidrott/>.

Riksidrottsförbundet (2014e). "Finns barnrättsperspektivet i dagens stadsplanering?". <http://iof4.idrottonline.se/Riksidrottsforbundet/KarinMattssonWeijber/Flerkronikor/Finnsbarnrattsperspektivetidagensstadsplanering/>.

Riksidrottsförbundet (2014f). "Det är för barnen vi bygger". <http://iof4.idrottonline.se/Riksidrottsforbundet/Allanyheter/2014/Detarforbarnenvibygger/>.

SK Neptun (2014). "Om oss". <http://www8.idrottonline.se/SKNeptun-Simidrott/>.

Sol-Flickornas GF (2014). "Föreningsinfo". <http://www.sol-flickorna.se>.

Spårvägen Sim (2014). "Föreningen". <http://www.sparvagensim.se/foeringen>.

Spårvägens Friidrottsklubb (2014). "Klubben". <http://www.sparvagenfriidrott.se>.

Stanford Encyclopedia (2014). "Organization", "Institution". www.stanford.edu.

Stockholms Idrottsförbund (2014a). "Anläggningar". <http://www.rf.se/Distrikt/StockholmsIdrottsforbund/Undermeny/Verksamhetsomraden/Anlaggningar/>.

Stockholms Kappsimmingsklubb (2014). "Om föreningen". <http://www.kappis.se/om-foreningen/>.

Stockholms stad (2014). "Idrottsförvaltningen". http://www.stockholm.se/OmStockholm/Forvaltningar-och-bolag/Fackforvaltningar/#listrad_Idrottsforvaltningen.

Svenska Akademiens Ordbok (2014). "Politik". www.gu.se.

Sveriges kommuner och landsting (2014c). "Om SKL". www.skl.se.

SVT Nyheter – Opinion, skilda årgångar. www.svt.se/opinion.

Södermalmsnytt.se, skilda årgångar. <http://www.direktpress.se/sodermalmsnytt>.

TV4 Nyheterna - Artiklar, skilda årgångar. www.tv4.se/nyheterna/artiklar.

Vi i Vasastan.se, skilda årgångar. www.direktpress.se/viivasastan.

Wikipedia (2014). "Stockholms kommun". www.stockholm.se.

Östermalms KK (2014). "Föreningen". <http://www8.idrottonline.se/OstermalmsKK-Konstakning/Foreningen/>.

Idrott åt alla i en förtätad och exploaterad storstad

Tillgång och tillgänglighet till idrottsanläggningar

1. Har ni idag tillräckligt med ytor och tider för att bedriva er verksamhet? Vilka är era idrottsytor (nämna anläggningarna vid namn)? Beskriv hur tillgången till idrottsytor påverkar er verksamhet.
2. Har ni idag tillräcklig tillgång till ”bra” tider, det vill säga tider som är attraktiva för era barn och ungdomar?
3. Har ni idag tillräcklig tillgång till biutor såsom omklädningsrum, förråd, möteslokaler och så vidare? Beskriv hur tillgången till biutor påverkar er verksamhet.
4. Hur väl fungerar idrottsytor och biutor för er verksamhet? (Ex: är de upprustade och moderna, finns rätt redskap och utrustning, har ni möjlighet att sälja fika i anslutning och så vidare).
5. Är det enkelt för era barn och ungdomar att ta sig till era idrottsytor? (Ex: finns kollektivtrafik i nära anslutning, fungerar det med parkeringsplatser, ligger idrottsytorna på en attraktiv plats i stadsdelen och så vidare).
6. Hur fungerar samverkan med andra föreningar som delar idrottsytor med er?
7. Beskriv hur den perfekta idrottsanläggningen med tillhörande idrottsytor skulle se ut för er verksamhet och var den skulle ligga placerad.

Stockholms stads idrottspolitik

8. Har ni någon dialog med Stockholms stad om idrottsanläggningar/idrottsytor idag? Om ja, hur fungerar den? Om nej, varför finns det ingen dialog tror du?
9. Hur tycker du att politiken kring idrottsanläggningar/idrottsytor fungerar i Stockholms stad, och hur tycker du att den borde fungera?
10. Varför tror du att det ser ut som det gör idag när det gäller tillgången/tillgängligheten till idrottsytor?
11. Om du fick fatta tre avgörande beslut som idrottsborgarråd i Stockholms stad. Vilka skulle de vara?
12. Vilka idrottsanläggningar/idrottsytor och idrotter tycker du i första hand bör prioriteras i er stadsdel och varför?

Idrott åt alla i en förtätad och exploaterad storstad

1. Hur tycker du att idrottspolitiken med särskilt fokus på idrottsanläggningar och idrottsytor fungerar i Stockholms stad idag – i jämförelse med tidigare?
 - a. Vilka nedskrivna riktlinjer eller andra icke nedskrivna principer följs avseende anläggningsstrukturens utbyggnad?
 - i. till exempel angående vilka typer av anläggningar och idrottsytor som ska prioriteras, hur de ska byggas (tillbyggas), eller när det gäller antalet idrottsytor/inv., idrottsytor/km.², etcetera?
2. Ge din egen beskrivning av idrottsanläggningsstrukturens utseende och funktion i Stockholms stad idag.
 - a. Vilka idrottsanläggningar och idrottsytor finns det gått om respektive råder det brist på?
 - b. Vilken är din förklaring till att det är så?
 - c. Vilka idrottsutövare och andra intressenter inom och utom idrottsrörelsen tror du vinner respektive förlorar på detta?
3. Vilka idrottsanläggningar/ytor bör det satsas mer på framöver och varför, tycker du?
 - a. Hur ska prioriteringarna se ut mer i detalj?
 - i. bör det byggas nytt eller byggas om/ut/till på redan befintliga anläggningar?
 - ii. kan redan befintliga anläggningar och ytor utnyttjas mer ”effektivt”, och i så fall hur?
4. Tillgång till idrottsytor behöver ju inte vara detsamma som tillgänglighet till dem, vilket forskningen visat styrs av bland annat anläggningens/idrottsytans placering, utformning och kostnaden för att utnyttja den.
 - a. Vilka idrotter, föreningar och/eller utövarkategorier bör i första hand prioriteras ur en tillgänglighetsaspekt och varför, anser du?
 - b. Hur ser man bäst till att det blir så?
5. Vad tänker du om framtiden – den närmaste och på lite längre sikt?
 - a. Vad kommer att avgöra om vi är på väg mot en framgångsrik eller en mindre lyckad idrottsanläggningspolitik i Stockholms stad, tror du?
 - i. vilka intressen/värderingar, strategier och beslut kommer att bli avgörande och varför?
 - ii. rangordna de viktigaste faktorerna som styr eller borgar för en anläggningsutveckling och anläggningsstruktur som kan svara mot behoven i Stockholms stad.

**STOCKHOLMS
IDROTTSFÖRBUND**

Smidesvägen 5, 171 41 Solna • tel | 08-627 40 00
info@stockholmsidrotten.se | www.stockholmsidrotten.se

ISBN 978-91-637-7725-7